

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗИНА

Кваліфікована наукова
праця на правах рукопису

УДК 338.244.47:[330.322:005.35](043.5)

ЛОСЄВА ЮЛІЯ ГРИГОРІВНА

ДИСЕРТАЦІЯ

**РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО
ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування

Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Ю.Г. Лосєва

Науковий керівник: Карамішев Дмитро Васильович, доктор наук з державного управління, професор

Харків – 2024

АНОТАЦІЯ

Лосева Юлія Григорівна. Реалізація державної політики щодо соціального інвестування в умовах децентралізації. – Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. - Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2024.

Дисертацію присвячено подальшому розвитку теоретико-методичного забезпечення та розробці практичних рекомендацій удосконалення державної політики щодо соціального інвестування.

Отримано результати щодо дослідження базових понять та термінів у сфері державного публічного управління. Надано авторську інтерпретацію поняттям «соціальні інвестиції», «механізм державного регулювання соціального інвестування», як невід'ємних складових державної політики в сфері інвестування.

Визначено, що незважаючи на наявність великої кількості наукових досліджень існують певні неузгодженості та недосконалості, пов'язані з вживанням термінів «соціальні інвестиції» та «соціальне інвестування». На основі проведеного аналізу, зроблено авторський висновок, що основна відмінність полягає в тому, що соціальні інвестиції мають більш широке застосування і не обов'язково передбачають отримання фінансового прибутку, тоді як соціальне інвестування поєднує соціальні цілі з економічною вигодою.

Досліджено основні теоретичні підходи щодо визначення сутності механізму державного регулювання. Сформовано дієві та ефективні заходи, щодо сприяння залучення соціальних інвестицій шляхом удосконалення механізмів державного регулювання. До основних належать: формування центрів для пошуку та залучення соціальних інвестицій, проведення заходів щодо благодійного інвестування, формування, розвиток та закріплення міждержавних відносин, налагодження співпраці з територіально наближеними регіонами інших держав на основі розробки програм співпраці,

взаємодії у певних галузях, сферах діяльності, формування програм обміну кадрами, розробка методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій для об'єднаних територіальних громад, консолідація зусиль громадських, благодійних та донорських організацій, спрямованих на соціальне інвестування.

За підсумками проведеного аналізу виявлено, проблем нормативно-правового регулювання. Запропоновано декілька напрямків розвитку нормативно-правового регулювання соціального інвестування в Україні.

Проаналізовано сучасний стан соціально-інвестиційного розвитку в Україні.

На основі вивченого та узагальненого світового досвіду запропоновано впровадження в Україні демократичної (суміжної) моделі соціального інвестування. Також визначено основні переваги цієї моделі для України, а саме: залучення громади, більш точне співпадіння з потребами, збільшення легітимності та підтримки, розширення місцевої відповідальності.

Представлено теоретичний аналіз наукових підходів щодо визначення сутності поняття «інвестиційний клімат». Сформовано ключові причини, які впливають на рішення інвесторів та гальмують ефективність інвестиційного клімату.

Виділено напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування.

Розроблено та запропоновано методичні рекомендації щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації, як одну з найважливіших ініціатив для підвищення привабливості громади для інвестицій. Виділено та охарактеризовано ключові розділи структури інвестиційного паспорта територіальної громади, а також узагальнено інформацію, яку можуть включати основні розділи інвестиційного паспорта. Визначено особливості та сформовано способи комунікації територіальної громади з потенційними інвесторами. Методичні рекомендації спрямовані на відповідальних осіб та фахівців об'єднаних територіальних громад, які мають

інтерес у ефективному залученні соціальних інвестицій та забезпеченні якісної взаємодії з інвесторами.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна державна політика, соціальні інвестиції, соціальне інвестування, соціально-інвестиційний розвиток.

ABSTRACT

Yuliya Hryhorivna Loseva. Implementation of state policy on social investment in conditions of decentralization. – Qualified scientific work with manuscript rights.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 281 - Public management and administration. - V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, 2024.

The dissertation is devoted to the further development of theoretical and methodological support and the development of practical recommendations for the improvement of state policy regarding social investment.

Results were obtained regarding the research of basic concepts and terms in the field of state public administration. The author's interpretation of the concepts of "social investment" and "mechanism of state regulation of social investment" as integral components of state policy in the field of investment is provided.

It was determined that despite the presence of a large number of scientific studies, there are certain inconsistencies and imperfections associated with the use of the terms "social investment" and "social investment". Based on the analysis, the author concluded that the main difference is that social investment has a wider application and does not necessarily involve obtaining financial profit, while social investment combines social goals with economic benefit.

The main theoretical approaches to determining the essence of the mechanism of state regulation have been studied. Effective and efficient measures have been formed to promote the attraction of social investments by improving the mechanisms of state regulation. The main ones include: the formation of centers for the search for and attraction of social investments, the implementation of charitable investment activities, the formation, development and consolidation of interstate relations, the establishment of cooperation with territorially close regions of other states on the basis of the development of cooperation programs, cooperation in certain industries, spheres of activity, the formation personnel exchange programs, development of methodological recommendations for attracting social investments for united

territorial communities, consolidation of efforts of public, charitable and donor organizations aimed at social investment.

According to the results of the analysis, problems of normative and legal regulation were revealed. Several directions of development of normative and legal regulation of social investment in Ukraine are proposed. The current state of social and investment development in Ukraine is analyzed.

On the basis of the studied and generalized world experience, the introduction of a democratic (adjacent) model of social investment in Ukraine is proposed. The main advantages of this model for Ukraine are also identified, namely: community involvement, more accurate matching with needs, increased legitimacy and support, and expansion of local responsibility.

A theoretical analysis of scientific approaches to defining the essence of the concept of "investment climate" is presented. The key reasons that influence investors' decisions and inhibit the effectiveness of the investment climate have been formed.

The areas of implementation of the state policy regarding the development of social investment are highlighted.

Methodological recommendations for the attraction of social investments in local communities in conditions of decentralization have been developed and proposed, as one of the most important initiatives to increase the attractiveness of the community for investments. The key sections of the structure of the investment passport of the territorial community are highlighted and characterized, as well as the information that can be included in the main sections of the investment passport is summarized. Peculiarities were determined and methods of communication of the territorial community with potential investors were formed. Methodological recommendations are aimed at responsible persons and specialists of united territorial communities, who have an interest in the effective attraction of social investments and ensuring high-quality interaction with investors.

Key words: investment, investment climate, investment state policy, social investment, social investment, social investment development.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Лосєва Ю.Г. Роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу. Теорія та практика державного управління. 2023. Вип. 1(76). С.72-80.
2. Лосєва Ю.Г. Напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування. Наукові перспективи. Серія: «Державне управління». 2024. №2(44). С. 389-396.
3. Лосєва Ю.Г. Дослідження механізму ефективного залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Публічне адміністрування та національна безпека. 2024. №3.

Статті у інших наукових виданнях України:

4. Лосєва Ю.Г. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні. Соціально-гуманітарний вісник. 2023. Вип. 42. С.44-49.

Статті у наукових виданнях інших держав:

5. Losieva Yuliia. Conceptual approaches to deretmining the mechnisms of state regulation of social investment. Публічне управління та аспекти безпеки держави. 2021. С. 34-41

Публікації за матеріалами конференцій:

6. Лосєва Ю.Г. Аналіз сутності і соціальних інвестицій та їх роль в реалізації державної політики. Публічне управління XXI: погляд у майбутнє: збірник тез XXI Міжнародного наукового конгресу. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2021. С.294-296.
7. Лосєва Ю.Г. Соціальні інвестиції як провідний інструмент соціального розвитку держави. Публічне управління XXI: в умовах гібридних

загроз: зб.наук.матер. XXII Міжнародного наукового конгресу. Х.: ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2022. С.125-128.

8. Лосєва Ю.Г. Світовий досвід соціального інвестування та можливості його адаптації в Україні. Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С.183-187.

9. Лосєва Ю.Г. Основні підходи щодо створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні. Забезпечення стійкості у складних умовах: збірник матеріалів доповідей учасників. Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (Харків – Брістоль, 8 червня 2023 р.). Харків, 2023. С.229-231.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	18
1.1. Теоретичні засади визначення соціальних інвестицій.....	18
1.2. Механізми формування державної політики щодо соціального інвестування.....	33
1.3. Роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу та його вплив на якість життя населення.....	46
Висновки до розділу 1.....	60
2. АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	63
2.1. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні...63	
2.2. Сучасний стан соціально-інвестиційного розвитку в Україні.....74	
2.3. Світовий досвід соціального інвестування та можливості його адаптації в Україні.....	93
Висновки до розділу 2.....	103
3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	106
3.1. Основні підходи щодо створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні.....	106
3.2. Напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування.....	124
3.3. Методичні рекомендації щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації.....	141
Висновки до розділу 3.....	154
ВИСНОВКИ.....	157
Список використаних джерел.....	162
ДОДАТКИ.....	176

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження проблеми інвестування в економіку країни та активізації інвестиційних процесів завжди перебувало в центрі уваги сучасної державно-управлінської науки, адже інвестиції відіграють найважливішу роль у підтримці й нарощуванні економічного потенціалу країни. В свою чергу соціальне інвестування стає ключовим інструментом державного впливу на соціальний розвиток у нових умовах децентралізації. Зміна ролі місцевих органів самоврядування та їхніх можливостей у вирішенні соціальних завдань ставить перед науковцями та урядовими структурами завдання розробки ефективних механізмів та інструментів соціального інвестування, спрямованих на покращення якості життя населення.

На сьогодні державна політика у галузі соціального інвестування потребує вдосконалення та адаптації до нових реалій, які визначаються децентралізацією владних повноважень і відповідальності за соціальний розвиток на місцевому рівні. Активізація місцевого самоврядування ставить перед державою завдання створення ефективних механізмів управління та розподілу ресурсів для забезпечення соціальної стабільності та розвитку.

Зростаюча потреба в ефективному використанні бюджетних коштів та посилення відповідальності місцевих громад перед громадянами робить тему реалізації державної політики щодо соціального інвестування умовами децентралізації надзвичайно актуальною. Ефективна стратегія соціального інвестування може визначити успішність реформ та сприяти реальному покращенню якості життя громадян на різних територіях.

Таким чином, висвітлення проблем та пошук оптимальних рішень у сфері соціального інвестування в умовах децентралізації є ключовим завданням наукового дослідження, оскільки воно напряму впливає на соціальний розвиток та благополуччя населення України. Актуальність цієї теми підкреслюється необхідністю пошуку ефективних інструментів та

стратегій для досягнення соціальних цілей у новому адміністративному контексті.

Багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників присвятили дослідженню питань соціального інвестування.

Теоретико-прикладні аспекти соціально-економічного розвитку в контексті державного регулювання інвестиційної діяльності висвітлено в працях О. Амосова, Л. Анічина, В. Бабаєва, В. Бакуменко, І.Бураковського, В. Василенко, А. Дегтяра, Н. Корабльова, В. Князева, І. Лукінова, В. Мартиненка, О. Мордвінової, Г. Одінцової, І. Павлової, В. Рижих, І. Розпутенка, С. Салиги, О. Чаплигіної, Ю. Чернецького, А. Чернявського та ін. Також увагу державній політиці щодо соціальних інвестицій приділено в працях В. Антонюк, А. Бондаренко, О. Бандирської, В. Воротіна, Г. Герасименко, С. Гринкевич, О. Дороніної, Р. Краплич, А. Колота, Е. Лібанової, Л. Лісогор, С. Мельника, Г. Назарової, О. Новікової, Л. Омелянович, Ю.Петрушенка, С.Пирожкова, М.Романюка, Н.Супрун, Л. Шаульської, Н.Яневич та ін.

Водночас, незважаючи на значну кількість робіт з досліджуваної проблематики, питання щодо соціального інвестування в контексті реалізації державної політики в умовах децентралізації потребують подальшого системного дослідження, що обумовило вибір теми дисертаційної роботи, постановку мети і завдань дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дисертаційної роботи пов'язана з науково-дослідною роботою «Публічне управління в умовах глобалізації» (0116U007246), що виконується кафедрою публічної політики ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є глибокий та комплексний аналіз теоретико-методологічних основ дослідження соціального інвестування та реалізації державної політики щодо соціального інвестування та розробка науково-практичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації.

Відповідно до мети дослідження було поставлено і вирішено такі задачі:

- проаналізувати теоретичні засади соціального інвестування;
- дослідити концептуальні основи механізмів формування державної політики щодо соціального інвестування;
- здійснити компонентну оцінку впливу соціального інвестування на якість життя населення;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання щодо здійснення соціального інвестування;
- дослідити стан соціально-інвестиційного розвитку в Україні;
- охарактеризувати зарубіжний досвід розвитку соціального інвестування;
- здійснити моделювання основних підходів щодо створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні;
- визначити напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування;
- запропонувати методичні рекомендації щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є процес соціального інвестування в системі реалізації державної політики умовах децентралізації.

Предметом дослідження є передумови, чинники й організаційно-економічний механізм соціального інвестування як інструмента державної політики в умовах децентралізації.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження виступають фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених в області дослідження реалізації державної політики щодо соціального інвестування.

Для досягнення мети дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, а також комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: системного аналізу (для дослідження і узагальнення понятійно-категорійного апарату соціального інвестування); порівняльного аналізу;

узагальнення (при дослідженні моделей розвитку соціального інвестування); економіко-статистичного аналізу (при аналізі тенденцій змін активності щодо здійснення соціального інвестування); структурно-функціонального аналізу (при розробці механізму регулювання процесу соціального інвестування в країні) та ін.

Інформаційною базою дослідження виступають законодавчі та нормативно-правові акти України, міжнародні правові норми та стандарти у соціальній сфері, інформація Державної служби статистики України та Міністерства соціальної політики України, дані звітів із соціальної відповідальності підприємств, дані міжнародних організацій, а також інші офіційні документи і матеріали періодичної преси, присвячені дослідженню вказаних питань в їх критичному науковому осмисленні.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у поглибленні науково-методологічних основ дослідження процесів реалізації державної політики щодо соціального інвестування та розробці науково-практичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації.

Конкретні наукові результати, які характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у такому:

вперше:

- обґрунтовано структурно-логічний концепт щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації, що складається із запропонованих логічних послідовних етапів, змістовних складових, сформованих з урахуванням методичних підходів, які враховують визначальні дії органів публічної влади щодо залучення соціальних інвестицій та сталого розвитку громади;
- здійснено структурування змістовного контенту інвестиційного паспорта за принципом пріоритетності, послідовності і спадкоємності, з урахуванням його унікальних особливостей для кожної територіальної

громади, виокремлено конкретні можливості та переваги щодо його впровадження для залучення соціальних інвестицій;

- сформовано способи комунікації територіальної громади з потенційними інвесторами, що передбачають здійснення через відповідні канали, форми та методи, залежно від умов, ресурсів та цілей, а також на основі принципів прозорості, двосторонньої комунікації, адаптації до потреб інвестора, ясності та конкретності, партнерства, тривалого зв'язку, реалістичності та професіоналізму;

удосконалено:

- визначення сутності понять «соціальне інвестування» та «соціальні інвестиції», як обов'язкових складових реалізації інвестиційної державної політики, що розрізняються за характеристикою застосування і передбачають отримання різного результату;

- механізм реалізації державної політики щодо залучення соціальних інвестицій на місцевому рівні на основі поєднання таких складових, як: міжрівнева співпраця органів публічної влади; розробка комплексних програм інвестування; проведення освітніх заходів для населення та бізнесу з питань соціального інвестування; налагодження партнерських відносин зі стейкхолдерами та заохочення кооперації у використанні ресурсів для реалізації соціальних інвестиційних проєктів;

- інституційну модель стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації, яка спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату та підвищення інвестиційної активності на місцевому рівні з метою сприяння соціальному розвитку територіальних громад;

- компонентно-функціональне забезпечення регулювання соціального інвестування, а саме розроблено низку заходів, які рекомендовано вжити для удосконалення механізму залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад;

- мотиваційний механізм суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних та обгрунтованих інвестиційних

рішень на основі структуризації потреб та з урахуванням альтернативних варіантів;

- організаційно-економічне забезпечення соціального інвестування, а саме обґрунтовано доцільність застосування трьохетапного оцінювання якості інвестицій, яке передбачає проведення оцінки інвестицій на трьох рівнях, що дозволяє здійснити комплексний аналіз та забезпечити максимальну об'єктивність інвестиційного рішення;

отримали подальшого розвитку:

- теоретичні основи соціального інвестування, а саме розроблено стратегічні вектори максимізації переваг та мінімізації недоліків для приваблення соціальних інвестицій та підтримки сталого розвитку;

- імплементація світового досвіду зарубіжних країн для сприяння інвестиційної активності та розвитку соціального інвестування в країні, а саме запровадження демократичної (суміжної) моделі соціального інвестування для України, що має практичне значення з кількох причин: врахування інтересів громади, прозорість та відкритість, ефективне використання ресурсів, підвищення соціальної відповідальності бізнесу;

- організаційно-економічне забезпечення соціального інвестування, а саме обґрунтовано доцільність створення окремого інфраструктурного елемента в територіальних громадах для реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування в умовах децентралізації – Координаційної ради, яка за допомогою свого функціонального складу, узгоджуючи дії суб'єктів у сфері соціального інвестування, сприятиме залученню нових ресурсів для реалізації соціальних проєктів, що в свою чергу призведе до розвитку соціального інвестування та покращення рівня якості життя населення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони виступають науковим підґрунтям для визначення подальшого розвитку соціального інвестування як основи покращення якості життя та забезпечення

сталого соціально-економічного розвитку держави. Отримані результати дисертаційного дослідження мають прикладне й науково-практичне значення.

Практична цінність окремих результатів підтверджується їх впровадженням у діяльність громадської організації «Асоціація приватних роботодавців». Зокрема, результати наукових досліджень, які пов'язані з аналізом світового досвіду соціального інвестування та можливостями його адаптації в Україні, розробкою методичних рекомендацій щодо залучення соціального інвестування в місцеві громади в умовах децентралізації знайшли своє впровадження у діяльності ГО «Асоціація приватних роботодавців» (довідка від 23.01.2024). Теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи використовуються в робочому процесі Харківського регіонального фонду підтримки підприємництва (Довідка від 26.03.2024). Результати дисертаційного дослідження Лосєвої Ю.Г. є важливими з погляду пошуку дієвих механізмів використання можливостей соціального інвестування при здійсненні перетворень у соціально-економічній системі країни та шляхів залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації та використано у роботі Валківської міської ради Богодуховського району Харківської області (довідка №3 від 22.05.2024 №04-29/2310).

Запропоновані у дисертаційній роботі теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть бути використані:

- в реформуванні державного регулювання інвестиційної діяльності, а також вдосконалення законодавства в галузі соціального інвестування;
- органами виконавчої влади всіх рівнів під час розробки програм соціально-економічного розвитку;
- у навчальному процесі вищих навчальних закладів за програмами підготовки магістрів державного управління, зокрема при розробці та викладанні модулів, пов'язаних з державним регулювання інвестиційної діяльності України у контексті соціального інвестування.

Особистий внесок здобувача. Усі результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані здобувачем самостійно і знайшли відображення в опублікованих автором працях.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідались і отримали схвалення на міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах: XXI Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI століття: погляд у майбутнє» (м. Харків, 21 квітня 2021 р.); XXI Міжнародний науковий конгрес «Публічне управління XXI: в умовах гібридних загроз» (м. Харків, 27 квітня 2022 р.); «Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля» (м. Ірпінь, 22 травня 2023 р.); «Забезпечення стійкості у складних умовах» (м. Харків / Брістоль, 8 червня 2023 р.). За результатами конференцій та конгресів були надруковані тези.

Публікації. Усі положення наукової новизни та основні результати дослідження Лосєвої Ю.Г. опубліковані у 5 наукових працях, зарахованих для захисту дисертації, а саме: 3 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 1 друкована наукова праця у вітчизняному науковому періодичному виданні, зареєстрованому в Міжнародному центрі реєстрації серійних видань. Окрім того є 1 наукова праця, яка опублікована у закордонному науковому журналі (Польща).

Структура і обсяг дисертації: Дисертація включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальна кількість сторінок складає 183. З них саме текстової частини 162 сторінки. Список літературних джерел нараховує 140 видань, додатків 4.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Теоретичні засади визначення соціальних інвестицій

Дослідження процесу соціального інвестування займає важливе місце в економічній науці та соціально-економічній практиці державного управління. Особливо це необхідно для сучасного українського суспільства, що стоїть перед рішенням двох стратегічних завдань: побудови соціально-орієнтованої ринкової економіки та переходу до інноваційного шляху розвитку. Очевидно, що без досягнення балансу між економічною ефективністю діяльності бізнесу та соціальною справедливістю їх вирішення неможливе. Тому пошук шляхів динамічного розвитку зазначених принципів у практиці взаємодії корпорацій та суспільства становить мету дослідження та основу прийняття ними управлінських рішень.

Сучасний світ диктує нові вимоги до змін життєвих пріоритетів вимагаючи активного залучення ресурсів до розвитку соціальної складової суспільства та покращення якості життя населення країни. Соціальні інвестиції відіграють виключно важливу роль у суспільстві, так як від їх величини в значній мірі залежить рівень і якість життя населення. В останні роки в Україні питання реалізації державної політики щодо соціального інвестування постало особливо гостро, бо з ряду причин держава сьогодні не в змозі забезпечити прийнятний рівень соціальної захищеності людей. Встановлені мінімальні соціальні гарантії, нагальні соціальні проблеми не вирішуються, механізми соціальної допомоги показують свою неефективність. В цих умовах все більшого значення набувають соціальні інвестиції, які зобов'язані сприяти досягненню соціальних цілей суспільства в цілому.

Соціальне інвестування є релятивно новою концепцією в інвестиційному світі, і його історія почалася в другій половині 20 століття, але

отримала значний імпульс у 21 столітті. Перші практики соціального інвестування простежується в діяльності релігійних громад, чиї настанови пропагували сприяння миру та ненасильству, у результаті чого послідовники навчань відмовлялись від інвестування у виробництво та продаж військової техніки та обладнання, алкогольних виробів та тютюну, а також у розвиток грального бізнесу. Перші спроби практичного використання соціальних критеріїв під час впровадження інвестиційних проектів стають помітними в діяльності великих корпорацій у 1960-х роках. Зокрема, Фонд Форда проголосив, що соціальні інвестиції стануть частиною його філантропічних програм за допомогою вкладень низької окупності в розвиток мікрокредитування, житлових програм, охорони навколишнього середовища [23]. Виходячи з монографічного аналізу сформовано загальну хронологію важливих подій у розвитку соціального інвестування (табл.1.1.).

Таблиця 1.1.

Історична хронологія подій у розвитку соціального інвестування

Період	Визначні події
1953 рік	Заснування Всесвітнього банку, який почав активно працювати над проектами розвитку та соціального вдосконалення у різних країнах.
1960-і роки	Початок розвитку соціальних облігацій (Social Bonds) в Сполучених Штатах та Європі. Ці облігації використовувалися для фінансування проектів у галузі освіти, охорони здоров'я та інфраструктури.
1980-і роки	Розширення поняття корпоративної соціальної відповідальності (CSR) серед великих корпорацій. Це сприяло розвитку ідеї включення соціальних та екологічних факторів у інвестиційні рішення.
2000-і роки	Заснування Індексу сталого розвитку Dow Jones (Dow Jones Sustainability Index) та Індексу соціальної відповідальності (FTSE4Good), які відображають фінансову виставу компаній з огляду на їхню соціальну та екологічну діяльність.
2007-2008 роки	Глобальна фінансова криза призвела до зростання інтересу до імпаکت-інвестування як засобу виправлення системи фінансового управління.
2010 рік	Заснування Рокфеллерового фонду імпаکت-інвестування (Rockefeller Foundation Impact Investment), який став одним із піонерів в галузі соціального інвестування.
2015 рік	Запуск Об'єднаної цілі ООН сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs), які стали важливим керівним принципом для багатьох соціальних імпакт-інвесторів.
2020-і роки	Подальший розвиток соціального інвестування, зокрема, розширення ринку зелених та соціальних облігацій, зростання кількості соціальних підприємств та фондів імпакт-інвестування.

Джерело: узагальнено автором на основі [14;17;21;30;91;98].

Ця хронологія вказує на те, як соціальне інвестування почало ставати все більш важливим і популярним напрямом й має можливість змінити соціальні та екологічні виклики світу.

В історії української культури соціальні інвестиції не є новим явищем, традиції інвестування в добробут і розвиток суспільства були закладені ще в XIX ст. Меценатством займалися великі підприємці, серед яких насамперед слід назвати родини Терещенків, Ханенків, Тарновських, а також персонально – М. Дегтерева, Є. Чекаленка, Л. Бродського та ін. Благодійницька діяльність українських індустріальних магнатів і великих землевласників створювала можливість для незаможних прошарків населення отримати матеріальну підтримку, бути залученим до більш-менш повноцінного громадського життя [114, с. 64].

Аналізуючи наукові видання можна провести наступну історичну хронологію розвитку соціального інвестування в Україні також, яке зростає та розвивається з року в рік (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Історична хронологія подій у розвитку соціального інвестування в Україні

Період	Визначні події
2000-і роки	Початок розвитку громадянського суспільства та неприбуткового сектору в Україні, що відкрив нові можливості для соціальних інвестицій
2010-2015 роки	Розвиток соціальних підприємств та ініціатив у сфері соціального підприємництва, зокрема, у сфері виробництва, освіти та розвитку громад
2015-2019 роки	Початок реалізації Програми ООН "Соціальний та економічний розвиток для України" (UNDP Social and Economic Development for Ukraine), яка сприяє створенню соціальних інновацій та підтримці соціальних підприємств. Запуск проекту SILab Ukraine, який надає підтримку соціальним стартапам та соціальним підприємствам у вигляді фінансування та менторства. Заснування Українського фонду соціальних інвестицій (УФСІ), який фінансує проекти у галузі інфраструктурного розвитку, освіти та охорони здоров'я. Запуск Програми "Соціальні інновації для розвитку" у партнерстві з Всесвітнім банком та Урядом України для підтримки соціальних інновацій та соціального підприємництва.
2020-2022 роки	У 2020 році був створений Центр соціальних інвестицій "Підтримка", який спрямовує свої зусилля на підтримку та розвиток соціальних підприємств та інших соціальних проектів. Україна активно залучала інвестиції з міжнародних джерел, таких як Європейський Союз, Світовий Банк, програми ООН тощо, для реалізації соціальних проектів та програм на території країни.

Джерело: узагальнено автором

Ця хронологія показує, що соціальне інвестування стає все більш активним та важливим напрямом розвитку в Україні, сприяючи розвитку громад та вирішенню соціальних проблем країни. Також слід зазначити, значне зростання числа громадських організацій та ініціатив, які активно працюють у сфері соціального інвестування та реалізують різноманітні проекти на користь громадян.

Існує широке коло поглядів до визначення саме поняття «соціальні інвестиції», що описує не лише вкладення як процес, а й отримання певного ефекту в соціальній сфері і не тільки.

Трактування визначення соціальних інвестицій, представлене Краплич Р., є одним із перших та найповніших представлених на вітчизняних теренах. Краплич Р. зазначив, що це вкладення фінансового капіталу, яке забезпечує отримувачу можливість довготривалого виконання проекту чи програми [61]. Результат соціального інвестування, на думку науковця, відбивається у розвитку місцевості, захисті інтересів та забезпеченні головних потреб цільових груп населення, постійній опіці суспільних інституцій і постійному покращенні добробуту.

На думку Яневич Н.С., під соціальними інвестиціями розуміються вкладення матеріальних, нематеріальних та фінансових активів у об'єкти соціальної сфери, що компенсують зростанням потоку доходів у майбутньому та отриманим позитивним соціальним ефектом і, в остаточному результаті, забезпечать покращення якості життя населення [129, с.144].

В. Лавров, розглядає соціальні інвестиції, як будь-які вкладення в об'єкти соціальної сфери з метою отримання доходу та підвищення рівня і якості життя людей за допомогою задоволення їх матеріальних, духовних чи соціальних потреб.

Соціальне інвестування, на думку А.В. Бондаренко, Л.О Омелянович, - це спосіб реалізації корпоративної соціальної відповідальності за допомогою цільових програм, які відповідають потребам основних груп зацікавлених осіб – споживачів, персоналу, місцевих громад [11, с.201].

Проведений аналіз підходів науковців до визначення поняття «соціальні інвестиції» дає змогу зробити такі висновки: кожне формулювання сутності соціальних інвестицій становить певний науковий інтерес, оскільки дає можливість виявити погляди автора, доповнює визначення додатковими ознаками; у багатьох авторів трактування сутності соціальних інвестицій є схожими, за винятком окремих незначних деталей; визначення є як лаконічними, так і більш розгорнутими. Узагальнивши, можна трактувати, що соціальні інвестиції являють собою вкладення ресурсів в усіх їх формах у різні об'єкти соціальної сфери суспільства з метою отримання соціального та покращення життя населення країни.

Незважаючи на наявність великої кількості наукових досліджень існують певні неузгодженості та недосконалості пов'язані з вживанням термінів «соціальні інвестиції» та «соціальне інвестування». На основі проведеного аналізу доцільно розрізняти ці два поняття, хоча вони можуть використовуватися відносно схоже, але мають певні відмінності з наукової точки зору. Термін «соціальні інвестиції» зазвичай використовується для позначення інвестицій у проекти або програми, спрямовані на соціальне благополуччя та підвищення якості життя. Це може включати інвестиції в освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, житлову сферу тощо. Соціальні інвестиції мають за мету створення позитивних соціальних змін і зазвичай не передбачають отримання фінансового прибутку як головної мети. В свою чергу термін «соціальне інвестування» описує процес вкладання коштів або ресурсів у проекти або компанії, які сприяють досягненню соціальних цілей разом із отриманням фінансового прибутку. Соціальне інвестування може включати фінансові інструменти, такі як соціальні облігації, інвестиційні фонди з позитивною соціальною спрямованістю (SRI), венчурні фонди з соціальною місією тощо. Отже, можна зробити висновок, що основна відмінність полягає в тому, що соціальні інвестиції мають більш широке застосування і не обов'язково передбачають отримання фінансового прибутку, тоді як соціальне інвестування поєднує соціальні цілі з економічною вигодою.

В умовах сталого розвитку соціальне інвестування є сучасним інструментом реалізації державної політики, що дозволяє за допомогою вкладання коштів досягти високих соціальних результатів, а також більшою мірою задовольнити потреби населення країн. Проведене дослідження теоретичних основ функціонування соціальних інвестицій показало, їх вагому роль в забезпеченні якості життя населення на всіх рівнях, що ще раз підтверджує актуальність дослідження проблем соціального інвестування та пошуку необхідних інструментів поширення розвитку концепції соціального інвестування в Україні.

Постійний рух України до стійкого суспільного розвитку включає в результаті необхідність реалізації основних його факторів. Основними соціальними складовими механізму стійкого розвитку є: соціальна відповідальність, соціальна інтеграція, подолання масової апатії та утриманських настроїв у суспільстві, ефективна підтримка нужденних, висока якість населення, ефективний працівник та ефективний власник [70, с. 7].

Соціальні інвестиції є інтегрованим фактором стійкого суспільного розвитку. Визначення соціальних інвестицій бізнесу українськими вченими-економістами трактується як матеріальні, технологічні, управлінські чи інші ресурси, а також фінансові кошти компаній, що направляються за рішенням керівництва на реалізацію соціальних програм, розроблених з урахуванням інтересів основних внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін у припущенні, що в стратегічному відношенні компанією буде отриманий певний (хоча і не завжди і не просто вимірюваний) соціальний і економічний ефект [127, с. 66].

Виходячи з монографічного аналізу тлумачення поняття «соціальні інвестиції» можна виділити декілька підходів до його сутнісного розуміння (табл. 1.3.).

Таблиця 1.3.

Підходи до сутнісного розуміння поняття соціальних інвестицій

Назва підходу	Сутнісне розуміння
Системний	мають своїх суб'єктів, об'єктів, реалізуються шляхом тісної взаємодії із зовнішнім середовищем
Організаційно-управлінський	-інструмент (спосіб, найбільш передова форма, механізм) реалізації корпоративної соціальної відповідальності; - механізм розкриття потенціалу суспільства
Функціональний (цільовий)	спрямовуються (вкладаються) за рішенням керівництва на реалізацію соціально відповідальної поведінки компанії (соціальних програм, проєктів) в об'єкти соціальної сфери та ін.
Процесний	- динамічний процес реалізації відносин між компанією та соціальним середовищем; - усвідомлені дії компанії, спрямовані на поліпшення якості життя місцевого населення та на приріст соціального капіталу
Ресурсний	являють собою сукупність активів або ресурсів (матеріальних, нематеріальних, технологічних, управлінських, ін) та фінансових коштів
Формальний	- частина стратегії розвитку компанії; - обґрунтована та раціонально організована стратегія побудови соціально відповідальної поведінки компанії; - стратегія підвищення капіталізації компанії
Структурний	Частина загального обсягу інвестицій держави, регіону, територіальної громади, суб'єкта господарювання, домогосподарств, що має соціальну спрямованість
Результативний	Обов'язково передбачають отримання економічного або неекономічного (соціального, екологічного, інноваційного та іншого ефекту) як в цілому для суспільства, так і зокрема суб'єкта господарювання

Джерело: сфоровано автором на основі [115].

Дослідниця Н.А. Шибасєва поділяє соціальні інвестиції на три види на основі методів їх реалізації та очікуваних результатів [127, с. 64]:

1. Непрямі, які забезпечують суспільні блага та покращують якість життя громадян.
2. Прямі, які забезпечують поліпшення якості людського капіталу.
3. Змішані, які надають суспільні блага і забезпечують збільшення людського капіталу.

Непрямі соціальні інвестиції можуть включати в себе проєкти у сфері медичного обслуговування, освіти, культури, екології тощо. Прямі соціальні інвестиції можуть включати в себе програми професійного навчання, розвитку навичок, створення робочих місць та підтримку малого бізнесу. Змішані

соціальні інвестиції можуть включати в себе проекти з розвитку соціального підприємництва, які сприяють збалансованому розвитку суспільства і економіки.

Існує два основні аспекти, з огляду на які розглядають соціальні інвестиції:

1. Соціальні інвестиції в контексті корпоративної соціальної відповідальності, під якою розуміють соціальну діяльність підприємства, спрямовану на зовнішнє середовище з метою створення сприятливого іміджу в очах громадянського суспільства та надання соціальних благ працівникам підприємства.

2. Інвестиції в людський капітал, що сприяють підвищенню професійної кваліфікації та покращанню продуктивних здібностей людини і тим самим збільшують продуктивність праці [81, с. 151]. До інвестицій у людський капітал відносять витрати на освіту протягом життя, охорону здоров'я, виховання гуманітарних складників людського капіталу, посилення мотивації працівників, міграцію працівників, пошук економічно важливої інформації.

Ці два аспекти є взаємопов'язаними. А отже, соціальні інвестиції необхідно розглядати одразу в обох контекстах.

Для детальнішого аналізу та уточнення характеристик соціальних інвестицій розроблено їх класифікацію, яка відображено у табл. 4.

Як зазначено у табл. 1.4, соціальним інвестором, може виступати конкретна особа, сім'я, підприємство, неприбуткова організація і держава. Так, наприклад, особа, інвестуючи у власну освіту, розраховує в майбутньому на високооплачувану роботу та компенсацію витрачених ресурсів. Домашнє господарство, виховуючи дітей, здійснює соціальні інвестиції у майбутній людський капітал. У зв'язку з прямою залежністю результатів господарської діяльності підприємства від ділової репутації підприємства вкладають значні кошти у формування позитивного іміджу за допомогою благодійної діяльності, рекламних кампаній та реалізації програм розвитку організаційної культури [40, с.114]. З місцевих та державного бюджету виділяють

асигнування на розвиток соціальної інфраструктури, соціальні трансфери тощо.

Таблиця 1.4.

Класифікація соціальних інвестицій

Класифікаційна ознака	Види інвестицій
За суб'єктами інвестиційної діяльності:	- особисті; - інвестиції домашніх господарств; - інвестиції суб'єкта підприємницької діяльності; - внески неприбуткових організацій; - асигнування з місцевого бюджету; - асигнування з державного бюджету.
За метою:	- вимушені; - інвестиції для підвищення ефективності праці; - ринкові; - антизатратні; - дохідні.
За об'єктами вкладень:	- матеріальні; - фінансові; - нематеріальні.
За характером участі в інвестуванні:	- прямі (безпосередня участь інвестора у виборі об'єкта вкладення певних засобів); - непрямі (здійснюються через посередників, а саме через неприбуткові організації та фонди соціальних інвестицій).
За регіональною ознакою:	- внутрішні; - зовнішні.
За державною приналежністю суб'єкта інвестування:	- державні; - іноземні.
За періодом інвестування:	- короткострокові; - середньострокові; - довгострокові.
За взаємозв'язком між вкладенням ресурсів та отриманням соціально-економічного ефекту:	- послідовні; - паралельні; - інтервальні.
За сумісністю здійснення:	- незалежні; - взаємозалежні; - взаємовиключні.
За очікуваним результатом:	- інвестиції з прямим соціальним ефектом; - інвестиції з розсіяним соціальним ефектом; - інвестиції з непрямим соціальним ефектом; - інвестиції з опосередкованим соціальним ефектом.

Джерело: узагальнено автором на основі [9, с.23; 45, с.34; 120, с.48; 121, с.15].

За метою соціальні інвестиції поділяються на вимушені інвестиції, які здійснюються відповідно до законодавства та інших обов'язкових обставин

(це інвестиції в охорону навколишнього середовища, охорону здоров'я, відрахування на соціальне забезпечення тощо); інвестиції для підвищення ефективності праці (навчання та перекваліфікація працівників, будівництво відомчого житла, дитячих дошкільних закладів); ринкові інвестиції [119, с.39], що здійснюються заради збереження позицій на ринку, підтримання іміджу компанії (можуть реалізуватись за допомогою благодійної діяльності); антизатратні інвестиції для економії витрат (з метою отримання податкових пільг підприємствами, що займаються благодійною діяльністю); дохідні (інвестиції для збільшення надходжень у майбутньому (недержавне пенсійне забезпечення, особисте інвестування в освіту).

Соціальні інвестиції за об'єктами вкладень можна поділити на три основні категорії: матеріальні, фінансові та нематеріальні. Матеріальні соціальні інвестиції: будівництво та реконструкція соціальних об'єктів (будівництво та модернізація інфраструктури, такої як школи, лікарні, дитячі садки, спортивні майданчики тощо), розвиток житлової інфраструктури (будівництво нового житла або реконструкція та покращення існуючого житлового фонду для покращення житлових умов), енергоефективність та екологічна безпека (інвестиції у заходи енергоефективності, встановлення альтернативних джерел енергії, а також заходи для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище). Фінансові соціальні інвестиції: фінансування соціальних проектів (надання грантів, кредитів, інвестиційних пакетів та інших фінансових інструментів для реалізації соціальних ініціатив та проектів), створення соціальних інвестиційних фондів (фонди, що спеціалізуються на інвестуванні у соціальні проекти та підтримці соціальних підприємств). Нематеріальні соціальні інвестиції: навчання та розвиток людських ресурсів (інвестиції в освіту, професійну підготовку та розвиток, тренінги та розвиток навичок, що сприяють підвищенню кваліфікації населення), соціальні програми та послуги (інвестиції в розробку та надання різних соціальних програм та послуг, таких як медичні послуги, консультативна допомога, соціальна підтримка тощо); розвиток культурного

та соціального середовища (інвестиції в культурні та соціальні програми, що сприяють розвитку культурного життя, спорту, розваг та інших аспектів громадського життя).

У теорії класичного інвестування та інвестознавства існує багато розбіжностей у трактуванні внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Так, А.В. Череп внутрішніми інвестиціями називає вкладення капіталу в розвиток операційних активів самого підприємства-інвестора, а зовнішніми – вкладення капіталу в реальні активи інших підприємств або у фінансові інструменти інвестування, що емітуються іншими суб'єктами господарювання [45, с.37]. Своєю чергою, В.Г. Федоренко поділяє інвестиції за регіональною ознакою на внутрішні та іноземні [120, с.11]. Внутрішні інвестиції здійснюються в об'єкти інвестування в межах держави, а іноземні – поза її межами. До іноземних інвестицій також зараховують придбання різних фінансових інструментів інших держав – акцій іноземних компаній, облігацій інших держав тощо. Розбіжності між внутрішніми та зовнішніми соціальними інвестиціями полягають у джерелах фінансування, об'єктах вкладень та способах впливу на соціальний розвиток. Джерелом фінансування внутрішніх соціальних інвестицій є власні ресурси організації або спонсорські внески, отримані від власників, урядових субсидій або прибутку від інших діяльностей. Об'єктом вкладень може виступати розвиток соціальних програм та послуг, покращення умов праці, розширення соціальної інфраструктури та інші проекти, спрямовані на підвищення якості життя співробітників та громад. Зовнішні соціальні інвестиції - це інвестиції, які надходять зовні від організацій, урядів, міжнародних організацій або приватних інвесторів, які зацікавлені в сприянні соціальному розвитку. Об'єктами вкладень зовнішніх соціальних інвестицій можуть бути проекти та програми, що покращують соціальну сферу, такі як освіта, охорона здоров'я, соціальна підтримка, розвиток інфраструктури та інші соціальні ініціативи. Внутрішні соціальні інвестиції дають організації більший контроль та гнучкість у впровадженні проектів, в той час як зовнішні інвестиції можуть забезпечити додаткові ресурси та експертну підтримку.

Обидва типи інвестицій мають важливе значення для соціального розвитку та підвищення якості життя громад.

Класифікація соціальних інвестицій за періодом інвестування є важливим аспектом в управлінні фінансами та плануванні стратегій. Використання трьох категорій - короткострокових, середньострокових і довгострокових інвестицій - є загально визнаною практикою та дозволяє визначити стратегічні пріоритети та ризики для різних типів інвестиційних проектів. Короткострокові інвестиції (до 1 року) - це інвестиції, які призначені для реалізації протягом найближчого року. Часто це стосується проектів або ініціатив, які мають швидкий термін виконання та повернення інвестицій. Такі інвестиції можуть включати купівлю короткострокових цінних паперів або вкладення в фінансові інструменти зі здатністю дошвидкого приросту вартості. Середньострокові інвестиції (від 1 до 3 років) - це інвестиції, які мають термін виконання від одного до трьох років. Такі інвестиції часто включають проекти з розвитку бізнесу, розширення виробництва, впровадження нових продуктів чи послуг. Оскільки цей період тривалості не надто короткий або довгий, він дозволяє більш гнучко планувати та реалізовувати проекти. Довгострокові інвестиції (понад 3 роки) - це інвестиції, що передбачають реалізацію протягом тривалого періоду, перевищуючи три роки. Такі інвестиції зазвичай включають проекти з будівництва інфраструктури, довгострокові дослідження та розвиток, а також інші великомасштабні ініціативи. Вони можуть бути більш ризикованими через нестабільність економічного та політичного середовища протягом тривалого періоду. Використання такої класифікації допомагає інвесторам, урядовим структурам та бізнес-організаціям краще розуміти природу та характер інвестиційних проектів, а також планувати свою стратегію фінансування та розвитку.

Взаємозв'язок між вкладенням ресурсів і отриманням соціально-економічного ефекту може мати різні характеристики, які можна умовно класифікувати на такі типи:

- Послідовні. У цьому випадку спочатку здійснюються вкладення ресурсів, а потім відбувається отримання соціально-економічного ефекту. Наприклад, коли будується новий шкільний комплекс: спочатку здійснюються вкладення у будівництво та обладнання школи, а потім відбувається покращення рівня освіти та соціального розвитку у місцевій громаді.

- Паралельні. У цьому випадку вкладення ресурсів і отримання соціально-економічного ефекту відбуваються одночасно. Наприклад, коли підприємство реалізує проект з покращення умов праці для своїх співробітників: вкладення ресурсів у покращення умов праці і отримання соціальних та економічних переваг відбуваються одночасно.

- Інтервальні. У цьому випадку між вкладенням ресурсів і отриманням соціально-економічного ефекту може бути період затримки або інтервал часу. Наприклад, коли інвестор вкладає кошти у розробку та впровадження нових екологічно чистих технологій: вкладення ресурсів може відбутися спочатку, але соціально-економічні переваги від них можуть стати очевидними лише через певний час після впровадження.

Ці типи взаємозв'язків демонструють різні сценарії взаємодії між інвестиціями та соціально-економічним ефектом і можуть відображати різні стратегії та підходи до розвитку громад та бізнес-проектів.

Коли мова йде про сумісність здійснення соціальних інвестицій, можна виділити три основні типи: незалежні соціальні інвестиції (інвестиції, які можуть бути здійснені незалежно одна від одної, і їх вплив на результати чи успіх інших інвестицій не враховується); взаємозалежні соціальні інвестиції (інвестиції, які мають взаємний вплив одна на одну, і успіх одного проекту залежить від результатів іншого); взаємовиключні соціальні інвестиції (інвестиції, які конкурують одна з одною, і здійснення одного проекту може виключити можливість здійснення іншого). Розуміння цих типів сумісності допомагає інвесторам, урядам та громадським організаціям краще координувати свої дії та максимізувати соціальний вплив своїх інвестицій.

За очікуваним результатом соціальні інвестиції можна поділити на наступні категорії залежно від характеру соціального ефекту:

Інвестиції з прямим соціальним ефектом -це інвестиції, які безпосередньо призводять до покращення соціальних показників чи умов життя громадян (будівництво шкіл, лікарень, дитячих садків або розвиток соціальних програм і послуг).

Інвестиції з розсіяним соціальним ефектом - ці інвестиції мають широкий діапазон впливу на різні аспекти соціального розвитку та покращення якості життя (інвестиції у розвиток малих та середніх підприємств, які можуть забезпечити робочі місця, підвищення рівня доходу та доступ до продуктів та послуг).

Інвестиції з непрямим соціальним ефектом - це інвестиції, які впливають на соціальний розвиток через інші канали чи механізми (інвестиції у розвиток інфраструктури (дороги, комунікації), які можуть підвищити доступність освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг).

Інвестиції з опосередкованим соціальним ефектом - це інвестиції, які впливають на соціальний розвиток через посередництво інших факторів або інструментів (інвестиції у розвиток технологій та інновацій можуть стимулювати економічний зріст та створювати робочі місця, що в свою чергу призводить до соціального покращення).

Ці категорії відображають різні шляхи, які можуть бути використані для досягнення соціальних цілей через інвестиції.

Соціальні інвестиції виконують різні функції, які сприяють досягненню соціальних та економічних цілей. Можна виділити основні 10 функцій соціальних інвестицій:

Регулююча функція – сприяння стабільності та балансу в суспільстві шляхом розвитку соціальних програм та послуг, що впливають на рівень життя та добробут населення;

Соціальна функція – задоволення соціальних потреб суспільства, таких як освіта, охорона здоров'я, житло, культура та інші сфери, які впливають на якість життя громадян;

Інформаційна функція – можливість виступати як джерело інформації про соціальні проблеми та потреби суспільства, що дозволяє урядовим органам, бізнесу та громадським організаціям ефективніше планувати та реалізовувати соціально-економічні проекти;

Стимулююча функція – стимулювання економічного розвитку через створення нових робочих місць, розвиток інфраструктури та підтримку підприємництва в соціальних секторах;

Оптимізаційна функція – сприяння оптимізації витрат та ефективному використанню ресурсів, дозволяючи досягти більшого соціального впливу з обмеженими бюджетними ресурсами;

Попереджувальна функція – сприяння попередженню соціальних проблем та криз, таких як безробіття, злочинність, наркоманія та інші;

Модернезаційна функція – сприяння модернізації соціальних послуг та інфраструктури, що дозволяє суспільству адаптуватися до змін у соціально-економічному середовищі та впроваджувати нові технології та підходи;

Стабілізуюча функція – можливість мати стабілізуючий вплив на суспільство, зменшуючи ризики конфліктів, соціальних напруг та невпевненості;

Функція сприяння інклюзії – забезпечення інклюзивного розвитку, рівний доступ до можливостей та ресурсів для всіх груп населення, включаючи людей з інвалідністю, мігрантів, жінок та інших;

Функція культурного розвитку – сприяння збереженню культурної спадщини, розвитку мистецтва та культурних програм, що зміцнює ідентичність та сприяє розвитку творчості та інновацій.

Соціальне інвестування впливає на економічний, соціальний та екологічний розвиток суспільства, що в свою чергу дає можливість зважити масштабність значення ролі цього виду інвестування у сучасному світі.

З економічної точки зору, соціальне інвестування може стимулювати економічне зростання, сприяючи розвитку підприємництва та створенню нових робочих місць. Інвестування в соціальні проекти може також призвести до підвищення продуктивності праці, зменшення економічної нерівності та збільшення доходів населення.

З соціального погляду, соціальне інвестування сприяє поліпшенню якості життя населення. Це може включати в себе інвестиції в освіту, охорону здоров'я, житлове будівництво, культурні та спортивні заходи. Соціальні інвестиції сприяють зміцненню соціальних зв'язків, підвищенню рівня довіри та співпраці у суспільстві.

З екологічного погляду, соціальне інвестування може сприяти збереженню природних ресурсів, зменшенню викидів та забруднення довкілля. Інвестування в екологічно чисті технології та проекти може сприяти сталому розвитку та збереженню природних екосистем.

Отже, вплив соціального інвестування на економічний, соціальний та екологічний розвиток суспільства може розкрити нові можливості для створення ефективного інвестиційного середовища, а також сталого та процвітаючого суспільства.

1.2. Механізми формування державної політики щодо соціального інвестування

В сучасних умовах у багатьох програмних документах, які розробляються з метою активізації державного регулювання розвитку національної економіки, набуло поширення застосування поняття “механізм державного регулювання”. Цей термін в науковій літературі може мати різне тлумачення залежно від контексту та дисципліни. Однак, взагалі, використовується для опису системи засобів, інструментів та процедур, які держава використовує для керування економікою та суспільством з метою досягнення конкретних цілей.

У економічній літературі механізм державного регулювання часто включає в себе такі складові як фіскальна політика (оподаткування та витрати), монетарна політика (грошова маса та процентні ставки), торговельна політика (мита та імпорتنі обмеження), а також регуляторна політика (законодавство та нормативи).

У політичній науці механізм державного регулювання може також охоплювати засоби соціальної політики, регулювання права та порядку, а також діяльність урядових органів та адміністрації для забезпечення виконання законів та політик.

У контексті соціології та політичної науки механізм державного регулювання також може включати в себе механізми громадського участі та впливу, розвиток громадянського суспільства та забезпечення прав людини.

Таким чином, механізм державного регулювання є комплексним і має різноманітні аспекти в залежності від області дослідження або аналізу.

В “Енциклопедії державного управління” державне регулювання в умовах ринкової економіки розглядається як вплив держави, спрямований на досягнення цілей її економічної політики в умовах ринкової економіки [56, с. 153].

Більш ширше розглядає цей термін В.Воротін: “державне регулювання - здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил й норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві. Таким чином, сутність цієї категорії розкривається через вплив керуючої системи на визначений об'єкт управління [22, с. 56].

В.Д. Бакуменко, В.М. Князєв та ін. автори «Словника-довідника з державного управління» зазначають, що механізм державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. Схема реального механізму

державного управління містить цілі, рішення, впливи, дії, результати. Поняття «механізм державного регулювання» вони визначають як комплексну систему політичних, економічних, соціальних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління [31, с. 116-117].

На думку М. Корецького, зміст поняття “механізм державного регулювання економіки” можна визначити як систему засобів, важелів, методів і стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних і правових функцій [58].

М. Латинін вважає, що механізм державного регулювання – це спосіб дій суб’єкта регулювання, який ґрунтується на базових функціях і принципах, забезпечуючи за допомогою форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення визначеної мети та усунення протиріч [69].

О.Б. Коротич у складі державних механізмів управління виділяє конкретні державні механізми управління, механізми здійснення процесу державного управління, а також механізми формування та взаємодії складових систем державного управління. На її думку, конкретні механізми управління (зокрема державного) – це певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень; це сукупність способів, методів, важелів через які суб’єкт управління впливає на об’єкт управління для досягнення певної мети. Кожний конкретний механізм управління – це насамперед сукупність взаємопов’язаних методів управління, через використання яких здійснюється практичний вплив держави на суспільну життєдіяльність людей для забезпечення досягнення конкретної мети, що сприятиме розвитку країни в обраному стратегічному напрямку із додержанням низки визначальних принципів [59, с. 246].

Узагальнюючі думки вище названих науковців можна сказати, що механізм державного регулювання соціального інвестування – це сукупність принципів, функцій, форм, методів, інструментів та способів їх застосування

суб'єктом регулювання (державою) які функціонують одночасно і в тісному взаємозв'язку та забезпечують збалансований та інноваційний розвиток соціальної сфери країни, що передбачає підвищення рівня добробуту суспільства.

До складових механізму державного регулювання можна віднести законодавчі акти, податкову та бюджетну політику, фінансові інструменти, адміністративні процедури, регулювання діяльності підприємств та інше.

Соціальне інвестування є одним із напрямів державної політики, спрямованої на покращення якості життя населення соціальної справедливості та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Соціальне інвестування (англ. Social Investment) або соціально-відповідальне інвестування (англ. Socially responsible investing, SRI) — синонімічні назви різних практик вкладення ресурсів з метою досягнення позитивного соціального ефекту.

Соціально-відповідальне інвестування може бути визначене як етична, соціальна та відповідальна діяльність, спрямована на отримання довгострокового прибутку [132].

Реалізація державної інвестиційної політики, в тому числі й державна політика щодо соціального інвестування, в першу чергу здійснюється за допомогою відповідних законів та інших нормативних актів, які регулюють інвестиційну діяльність.

Формами державного регулювання інвестиційної діяльності можуть бути досить різноманітними і залежать від конкретного контексту та цілей державної політики. Найбільш поширені форми державного регулювання інвестиційної діяльності представлені у табл. 1.5.

Таблиця 1.5.

Форми державного регулювання інвестиційної діяльності

Назва	Характеристика
Регулювання державних інвестицій	Участь держави у власних інвестиційних проєктах або управління державними інвестиціями через різні фінансові інструменти та програми

Регулювання умов інвестиційної діяльності та контроль за їх здійсненням	Встановлення державою правил та умов, за якими можуть здійснюватися інвестиції, а також здійснення контролю за їх дотриманням.
Регулювання іноземного інвестування	Встановлення державою правил та обмежень щодо інвестицій у свою економіку, а також сприяння чи обмеження доступу до спеціальних економічних зон та інших пріоритетних регіонів.
Регулювання здійснення інвестицій за межами держави	Контроль держави над виведенням капіталу за кордон, обмеження або стимулювання зовнішньоекономічних операцій
Регулювання фінансових інвестицій	Встановлення державою правил та умов для функціонування фінансових ринків та інвестиційних інструментів, а також здійснення нагляду за їхнім функціонуванням.
Експертиза інвестиційних проєктів	Здійснення державою оцінки та аналізу інвестиційних проєктів з метою їхньої ефективності та відповідності стратегічним цілям розвитку економіки та суспільства.

Джерело: розроблено автором.

Зазначені вище форми регулювання дозволяють державі ефективно впливати на інвестиційну діяльність в країні та сприяти досягненню стратегічних цілей розвитку.

Кожній з цих форм відповідають свої методи. Головними методами державного регулювання інвестиційного процесу є бюджетно-податкова політика, грошово-кредитна політика, амортизаційна політика, політика приватизації, зовнішньоекономічна політика, митне регулювання, валютне регулювання, міжнародно-договірне регулювання. Ці методи дозволяють призначити правила, покликані сприяти тому, щоб забезпечити відповідність між станом ринку та цілями інвестиційної політики, які мають форму законів, постанов та інших нормативних актів [128, с. 207].

Давайте розглянемо кожен з методів державного регулювання інвестиційного процесу, який може включати в себе різні інструменти (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

Методи державного регулювання інвестиційного процесу

Назва	Інструменти
Бюджетно-податкова політика	Передбачає встановлення різних податкових ставок, пільг та інших фіскальних заходів, що можуть стимулювати чи обмежувати інвестиційну активність.
Грошово-кредитна політика	Включає регулювання обсягу грошового обігу та процентних ставок, що може впливати на доступність кредитів для інвесторів та вартість капіталу.
Амортизаційна політика	Передбачає передачу власності державного або комунального майна у приватні руки, що може створювати нові можливості для інвестицій та підвищення ефективності управління.
Зовнішньоекономічна політика	Встановлення торгових умов, умов інвестування та інших зовнішньоекономічних правил, що можуть впливати на приток іноземних інвестицій та розвиток експорту.
Митне регулювання та валютне регулювання	Встановлення митних тарифів, обмежень на оборот валюти та інші заходи, спрямовані на контроль за митним та валютними режимами, що впливають на інвестиційних клімат.
Міжнародно-договірне регулювання	Передбачає укладання міжнародних договорів та угод, які регулюють інвестиційні відносини між країнами та створюють правовий фреймворк для залучення іноземних інвестицій.

Джерело: сформовано автором.

До основних засобів регулювання умов інвестиційної діяльності відносяться:

- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- прийняття державних норм та стандартів;
- впровадження заходів щодо розвитку та захисту економічної конкуренції; – роздержавлення і приватизації власності;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- проведення політики ціноутворення;
- проведення державної експертизи інвестиційних проєктів;

– інші заходи. [102, с. 45]

Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з урахуванням стратегічних цілей економічного, науково-технічного і соціального розвитку країни. Воно базується на показниках економічного і соціального прогресу, а також програмах соціально-економічного розвитку регіонів.

Основні завдання державного регулювання інвестиційної діяльності включають:

- *Стимулювання інвестицій.* Державні програми та бюджетні асигнування спрямовані на привертання інвестицій у ключові сектори економіки, які мають стратегічне значення для розвитку країни.

- *Забезпечення економічного розвитку.* Шляхом регулювання інвестиційної діяльності держава сприяє розвитку економіки, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя населення.

- *Науково-технічний прогрес.* Інвестиції у дослідження та розвиток сприяють створенню інноваційних технологій, що підвищують конкурентоспроможність економіки.

- *Соціальний розвиток.* Інвестиції в соціальну сферу, таку як охорона здоров'я, освіта та житлобевбудівництво, сприяють покращенню якості життя населення та соціальній стабільності.

- *Регіональний розвиток.* Державне регулювання інвестицій спрямоване на збалансований розвиток різних регіонів країни, враховуючи їхні особливості та потреби.

Таким чином, державне регулювання інвестиційної діяльності є ключовим інструментом у досягненні стратегічних цілей економічного і соціального розвитку країни.

Державне регулювання соціального інвестування має певний набір завдань, які на нашу думку співпадають з основними завданнями державного регулювання стратегічного розвитку регіону. До основних завдань державного регулювання стратегічного розвитку регіону слід віднести:

забезпечення стійкого соціо-еколого-економічного зростання; досягнення продуктивної зайнятості населення; нарощування ресурсного потенціалу, справедливий перерозподіл доходів населення, підвищення економічної ефективності в регіоні; раціоналізація природокористування; забезпечення інституціонального розвитку. Їх виконання сприятиме створенню необхідних умов з боку держави для забезпечення сталого розвитку стратегічного розвитку території [79, с. 76]. А це в свою чергу призведе до стійкого й збалансованого функціонування територіальної системи, підвищення рівня та поліпшення якості життя населення.

Державна політика щодо соціального інвестування, на наш погляд є складовою політики розвитку економіки регіону. О.І. Ляшевська у монографії відмічає, що залежно від особливостей та меж державного втручання в розвиток економіки регіону розрізняють два різновиди механізму державного регулювання структури економіки регіону: пасивний та активний. Методи державного регулювання структури економіки регіону поділяються на три групи: правові, адміністративні, економічні. Основними формами регуляторного впливу, за допомогою яких держава спроможна ефективно впливати на структуру економіки регіону, на думку автора, є: програмування та планування розвитку економіки регіону, бюджетно-податкове регулювання, регулювання екологічного середовища, інвестиційне регулювання, регулювання основних територіальних пропорцій. На державному рівні основними економічними механізмами регулювання регіонального розвитку є: бюджетне вирівнювання, загальнодержавні субвенції та програми соціально-економічного розвитку окремого регіону чи території [117, с. 159].

Серед інструментів реалізації державної політики в умовах децентралізації, одне з провідних місць посідають соціальні інвестиції. Створення умов для залучення інвестицій в економіку громади – це одна із ключових передумов забезпечення довгострокового соціально-економічного розвитку територій. Адже, саме інвестиції є ключовим джерелом забезпечення

економічного зростання, яке в свою чергу лежить в основі соціально-економічного розвитку [14]. Покращення інвестиційної привабливості об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є пріоритетною умовою стабільного соціально-економічного розвитку держави загалом, яка відіграє роль основного регулятора інвестиційної діяльності, запобігаючи економічній відокремленості і відсталості регіонів. В сучасних умовах децентралізації саме територіальні громади спроможні стати каталізатором нарощування інвестиційного потенціалу своїх територій, для цього необхідно розробити теоретико-методичні обґрунтування та запропонувати практичній інструментарій.

Для соціального інвестування в об'єднані територіальні громади найбільшими перешкодами є адміністративні бар'єри на шляху сталого розвитку, відсутність ефективного інституційно-інвестиційного механізму, незахищеність інвесторів та недосконало сформовані теоретико-методичні підходи до оцінювання інвестиційної привабливості.

Стабільний та достатній притік капіталу в економіку громади є важливою складовою забезпечення її довгострокового успіху в «економічному вимірі». Іншими словами, притік інвестицій сприятиме розвитку виробничого сектору та сектору послуг, що створюватиме нові робочі місця, підвищуватиме купівельну спроможність громадян та генеруватиме додатковий добробут в суспільстві. Враховуючи те, що інвестиції, як і будь-який інший економічний ресурс – обмежені, у суспільстві точиться конкурентна боротьба за їх залучення. Така боротьба ведеться як і на макрорівні – між окремими країнами, так і на мікрорівні – між окремими локальними утвореннями (у випадку України – громадами). Оскільки, капітал рухається туди, де для нього створені найкращі умови, з метою залучення якомога більшого обсягу інвестиційного капіталу на мікрорівні, громадам необхідно працювати над формуванням та постійним покращенням своєї інвестиційної привабливості [14].

Слід зазначити, що вітчизняні науковці не мають єдиної позиції щодо трактування «інвестиційної привабливості» як економічної категорії.

На думку вчених, С. О. Іщук та Т. В. Кулініч інвестиційна привабливість розглядається, як інтегральний показник, що об'єднує систему формальних і неформальних критеріїв, за якими визначається доцільність вкладення капіталу в потенційний об'єкт інвестування; сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних цьому регіону, які дають змогу йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах [35, с. 71–78].

Зокрема, Т. В. Момот визначає інвестиційну привабливість як рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного об'єкта, який може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки [69, с. 117–122].

Інвестиційна привабливість, зазначає науковець Гунько В. І., являється сукупністю природно-географічних, соціально-економічних, політичних та інших факторів, які формують уявлення інвестора про ефективність інвестування в об'єкти [19, с. 85–88].

Науменко О. В. вважає, що це відносне поняття, що відображає думку певної групи інвесторів відносно співвідношення рівня ризику, рівня прибутковості і вартості фінансових ресурсів у тій або іншій державі, регіоні або галузі [71, с. 21–23].

Л. Борщ та С. Герасимова на інвестиційну привабливість регіону дивляться з позицій інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливості залучення інвестиційних ресурсів та інших факторів, що істотно впливають на формування прибутковості інвестицій і інвестиційних ризиків [8, с. 685].

А. Дудка вважає, що на регіональному рівні інвестиційна привабливість характеризується яскраво вираженою специфікою, яка насамперед стосується

особливостей формування потенціалів кожної території, розміщення магістралей, агрокліматичних умов [26, с. 432].

Згідно аналізу трактувань сутності «інвестиційна привабливість» та «інвестиційна привабливість регіону» провідними науковцями, можна визначати, що інвестиційна привабливість ОТГ – це узагальнюючий комплексний показник, який відображає сукупність інвестиційно значущих критеріїв із врахування вагомості їх впливу за наступними складовими: виробничо-господарський, соціально-економічний, природно-ресурсний та інфраструктурний потенціали. Інвестиційна привабливість об'єднаних територіальних громад - є основою для формування сприятливого інвестиційного середовища.

Активізація й підвищення інвестиційної діяльності є пріоритетними умовами стабільного розвитку регіонів. Держава повинна забезпечувати сталий розвиток місцевих громад створюючи відповідні умови для сприятливого та дієвого розвитку інвестиційного середовища. На жаль, держава за рахунок бюджетних коштів не завжди може забезпечувати задоволення суспільних потреб. Також існує ряд перешкод, які заважають територіальним громадам залучати та ефективно використовувати кошти для задоволення суспільних потреб, серед яких невідповідність сучасних тенденцій формування доходів місцевих бюджетів сільських територіальних громад їх фінансової спроможності; відсутність стимулів ефективного використання власного фінансового потенціалу територій; неефективна структура місцевих бюджетів регіону, а також їх вертикальна та горизонтальна розбалансованість; мізерні обсяги видатків місцевих бюджетів територіальних громад на фінансування розвитку територій.

Жук П.В., Сірик З.О. зазначають, що роль органів місцевого самоврядування в процесі залучення інвестицій має зводитися до виконання таких функцій:

– формування позитивного іміджу територіальної громади;

- створення сприятливих умов для надходжень та ефективної реалізації інвестицій;
- створення ефективних каналів поширення інформації про інвестиційний потенціал відповідної території;
- здійснення посередництва в налагодженні контактів і співпраці між представниками підприємницьких структур, що здійснюють діяльність на території громади та потенційними інвесторами [27].

Удосконалення механізму державного регулювання щодо залучення соціальних інвестицій вельми важливе для досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя населення. Для цього можна використовувати різноманітні методи та інструменти, серед яких: фіскальні стимули (зниження податків на соціально відповідальні проєкти або надання податкових кредитів може залучити більше інвесторів у ці галузі), публічно-приватні партнерства (співпраця між державними органами та приватними компаніями може стимулювати інвестиції в проєкти, спрямовані на соціальні вигоди), створення стимулюючого законодавства (прийняття законів, що стимулюють соціальну відповідальність бізнесу та надають переваги соціальним підприємствам, може зробити ці інвестиції більш привабливими), створення інструментів моніторингу та оцінки (розробка систем моніторингу та оцінки ефективності соціальних інвестицій дозволить виявити успішні практики та недоліки і вдосконалити стратегії в подальшому).

Дієвими та ефективними заходами, щодо сприяння залучення соціальних інвестицій шляхом удосконалення механізмів державного регулювання, будуть наступні:

- формування центрів для пошуку та залучення соціальних інвестицій, основна робота яких спрямовуватиметься на дослідження ринків потенційних інвесторів та проведення політики залучення їх до соціального інвестування, на основі представлення їм найбільш цікавих соціальних проєктів для вкладення інвестиційних ресурсів;

- проведення заходів щодо благодійного інвестування (в об'єкти соціально-культурної сфери), яке передбачатиме об'єднання фінансових ресурсів представників великого та середнього бізнесу для інвестиції в обраний об'єкт;

- формування, розвиток та закріплення міждержавних відносин, налагодження співпраці з територіально наближеними регіонами інших держав на основі розробки програм співпраці, взаємодії у певних галузях, сферах діяльності, формування програм обміну кадрами, максимально спрямовуючи таку співпрацю на залучення інноваційних методик щодо вдосконалення державної політики в контексті соціального інвестування;

- розробка методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій для об'єднаних територіальних громад. Оскільки на сьогодні в ОТГ, на рівні його керівництва не в повній мірі розуміють сутність і значення соціального інвестування;

- консолідація зусиль громадських, благодійних та донорських організацій, спрямованих на соціальне інвестування, створення та розвиток виробництва соціальних послуг, які відповідають сучасним вимогам і стандартам, що в кінцевому підсумку повинно сприяти підвищенню якості життя громадян.

Щоб сприяти залученню соціальних інвестицій, особливо в умовах децентралізації та для збільшення ефективності державного регулювання, можна використати такі підходи:

- Залучення місцевих органів влади: співпраця між центральними та місцевими органами влади дозволить краще розуміти місцеві проблеми та потреби, а також розробляти спеціалізовані програми інвестування, що враховують конкретні умови кожного регіону.

- Підвищення фінансової грамотності: проведення освітніх заходів для населення та бізнесу з питань соціального інвестування допоможе збільшити зацікавленість та зробить цей процес більш доступним.

- Розвиток партнерських відносин: співпраця з громадськими та приватними секторами дозволить поєднати ресурси та експертні знання для реалізації соціальних інвестиційних проєктів більш ефективно.

Запропоновані підходи щодо сприяння залученню соціальних інвестицій розроблені на основі важливих характеристик процесу державного регулювання: максимальної поінформованості про стан соціального інвестування в умовах децентралізації, знання проблем та переваг економіки держави.

1.3. Роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу та його вплив на якість життя населення

Сучасний економічний розвиток вимагає перегляду існуючих теоретичних основ концепції людського капіталу, оскільки людський капітал відіграє все більшу роль у сучасних економічних процесах. Людський капітал визнано найціннішим ресурсом, оскільки він дозволяє досліджувати такі питання, як людський розвиток, економічне зростання, розподіл доходів, роль і значення освіти та професійної підготовки в суспільному відтворенні, динаміка доходів за віковими групами, мотивація та ін. Інвестиції в людський капітал в Україні, у сферу його відтворення й відновлення, які є ключовим напрямом інвестування в розвинутих країнах світу, поки що не посіли належного місця.

Питання про роль і місце людини в соціально-економічній системі суспільства завжди цікавило вчених. Теорія людського капіталу виникла в руслі неокласичної економічної школи. Вона базується на "методологічному фундаменті", закладеному економістами-класиками XVIII - XIX століть: У. Петті, А. Смітом, Д. Рікардо, Дж. Міллем, Н. Сеніором та ін. Концепція людського капіталу стала закономірним феноменом зародження світової економіко-філософської думки. Методологічною основою становлення теорії людського капіталу стало економічне учення меркантилістів, які першими в XV столітті в економічній науці поставили питання про походження

суспільного багатства і ролі в ньому людської праці. Перші спроби аналізу людського капіталу були зроблені В.Петті, який зазначав: що люди з їхніми виробничими здібностями являють собою багатство. Наукова цінність економічних розробок У. Петті з питання розкриття місця і ролі людини у виробництві багатства визначається тим, що "всі економічні й політичні процеси У. Петті розглядав з точки зору виробництва, розвитку продуктивних сил". А. Монкретьєн обґрунтував роль держави у збільшенні національного багатства і місце людини у виробництві цього багатства. Він зазначав, що щастя людей - в багатстві, а багатство - у праці, при цьому головна мета різних ремесел - торгівля. Саме таку працю слід вважати продуктивною [52].

Принципові ідеї теорії людського капіталу вперше виклав творець економічної науки Адам Сміт і дослідив залежність між доходами працівника і його знаннями, навичками та здібностями. Учення А.Сміта про суспільний розподіл праці дозволило визначити роль праці як функції людини у виробництві багатства суспільства: "Багатство є продукт сукупної праці всіх - фермерів, ремісників, моряків, торговців, тобто представників різних видів праці і професій". А оскільки багатство суспільства створюється в процесі виробництва, то його обсяг "залежить, по-перше, від частки населення, зайнятого продуктивною працею, і, по-друге, від рівня продуктивності праці". Розподіл праці розглядається як найважливіший фактор і умова підвищення продуктивності праці, збільшення суспільного багатства [52].

Слід зауважити, що формування теорії людського капіталу визначили такі дві складові:

- 1) Науково-технічний прогрес. Глибокі перетворення в структурі продуктивних сил, зміна змісту та якісного характеру праці, умов та чинників ефективності економічної діяльності. Кардинальні зміни у технологічній базі виробництва, призвели до зміни професійно-кваліфікаційного складу робочої сили. Ефективність економіки стає залежною від нових чинників виробництва, гармонійних трудових відносин, сильної трудової мотивації.

2) Освіта та професійно-кваліфікаційна підготовка працівників. Вони стають визначальними чинниками економічного зростання. В розвинутих країнах світу все більшого значення набуває виховання та освіта. Розвиток освітньої сфери стає пріоритетним інтересом країни, тобто держави здійснюють контроль за процесом освіти населення, а також стають головним інвестором і стимулюють інвестиції в освіту підприємства та приватних осіб.

Тематика людського капіталу та ролі соціальної інфраструктури в його відтворенні широко відображена у світовій та вітчизняній економічній думці. Засновники теорії людського капіталу Т. Шульц та Г. Беккер на початку 60-х років минулого сторіччя визначили його як сукупний запас знань і здібностей, що формується за рахунок інвестицій у людину [131; 138].

Згідно з визначенням, даним С.Л. Брю і К.Л. Макконнеллом, «інвестиції в людський капітал – це будь-яка дія, яка підвищує кваліфікацію і здібності, а тим самим – продуктивність праці робітників. Витрати, які сприяють підвищенню чисті-небудь продуктивності, можна розглядати як інвестиції, оскільки поточні витрати здійснюються з тим розрахунком, що ці витрати будуть багато разів компенсовані в майбутньому» [85].

Вагомий внесок серед вітчизняних дослідників у розвиток теорії людського капіталу зробила О.А. Грішнова, яка дає таке формулювання щодо інвестицій у людський капітал: «Інвестиції в людський капітал – це стратегічно орієнтовані витрати коштів інвесторів, а також часу та зусиль людини на формування та розвиток її продуктивних характеристик (здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, соціальної відповідальності) з метою підвищення ефективності їх використання і, як результат, отримання економічних та соціальних переваг як їх власником і його нащадками, так і іншими інвесторами» [46, с. 28].

Жанна та Василь Поплавські, мають комплексне бачення на поняття людський капітал розглядаючи його, як результат інвестицій і нагромаджень у вигляді здоров'я, знань, навичок, здібностей, що використовуються для

отримання корисного результату через їх реалізацію за допомогою інтелектуальної праці [100, с.64-68].

Т. А. Фонарьова наводить таке визначення: «Категорія людського капіталу є багатограним поняттям, однак в економічному сенсі це насамперед реальне джерело коштів, які можуть бути безпосередньо інвестовані у розвиток конкретної людини або групи (команди, колективу, нації тощо). В інших же аспектах (культурному, соціальному) людський капітал виступає в неявній вартісній формі та його кількісні виміри можуть бути досліджені на основі спеціалізованих методик» [123].

І. Каленюк у своїх наукових публікаціях розглядає поняття людського капіталу з соціальних та економічних позицій. Вона зазначає, що сама людина не може бути об'єктом економічного аналізу, оцінювання людської вартості, тому її не слід зводити до економічної категорії, а запас знань, вмінь, навичок та інших якісних соціальних характеристик неправомірно трактувати як людський капітал, оскільки категорія «капітал» виражає систему економічних відносин. І Каленюк наголошує на тому, що «тільки включення певного набору здібностей і засвоєних знань людини до відповідної системи суспільно-економічних відносин дає можливість ідентифікувати їх як капітал». І. Каленюк надає таке визначення людського капіталу: «Його можна було б визначати як вартість, авансовану і уречевлену у вигляді запасу знань, інформації, досвіду, навичок, мотивацій та здоров'я, які мають властивість приносити більший дохід» [51, с.67-68].

Н. М. Бенько стверджує, що посилення уваги до людського капіталу пов'язано, перш за все, з розробкою теорії людського капіталу, яка засвідчує переорієнтацію економічної науки з проблем використання трудових ресурсів на проблеми створення якісно нової робочої сили, що виступає у формі людського капіталу. Поняття людського капіталу засвідчує не лише вирішальну роль людини в соціально-економічній системі суспільства, але й необхідність інвестування в людину. Отже, людський розвиток має

забезпечити реалізацію потенціалу кожного людського життя як потенційного людського капіталу, що забезпечить економічний результат [7, с. 96-97].

Відповідно до результатів глобального дослідження економіки знань, проведеного Європейським банком реконструкції та розвитку у 2019 р. найактивніше економіка знань розвивається та поширюється у розвинутих країнах. Україна з індексом Knowledge Economy Index у 4,33 потрапляє до групи країн із раннім розвитком економіки знань [135]. Отже, головним джерелом економічного росту в сучасних умовах вважається технологічний прогрес. Здебільшого технологічні зміни відбуваються завдяки накопиченню знань та впровадженню технологій. Застосування нових знань та реалізація інновацій, сприяють виробництву чергових нових знань, включених у процес економічного зростання. Економічний ріст, викликаний ростом економіки знань, стимулює ріст інвестицій та подальший розвиток і підтримку економіки. Тому, сучасні економісти відзначають значимість людського капіталу.

Формування людського капіталу в контексті сучасних умов ринкової економіки набуває нових особливостей, а саме:

- безперервність навчання та нерозривний зв'язок освіти з виробничою діяльністю людини (протягом всього періоду праці);
- здатність творчого застосування накопичених знань, навичок для генерації нових ноу-хау;
- розвиток інноваційної економіки обумовлює вимоги безперервного навчання та елементів творчості не лише окремих працівників, а й цілих колективів підприємств, фірм та організацій [3, с. 164].

Економічний розвиток є результатом інвестицій у людей, їхнє здоров'я, освіти та якість життя. Отже, низький рівень економічного розвитку є результатом недостатніх інвестицій у людський розвиток. Інвестиції є основним механізмом формування людського капіталу.

Основні види інвестицій в людський капітал наведено у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7.

Види інвестицій в людський капітал

Вид інвестицій	Сутність
Інвестиції у вітальний капітал	це сукупність витрат, понесених батьками щодо власного здоров'я (фізичного та психологічного), які були спадково отримані та набуті в результаті витрат самої людини і суспільства, властивості й тип характеру й закладені в людині таланти, та передані дитині в майбутньому при народженні.
Інвестиції у здоров'я	це інвестиції, які виражаються в збереженні працездатності людини з а рахунок зменшення захворюваності і збільшення продуктивного періоду життя.
Інвестиції у культурно-моральний розвиток	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), призначених для духовного та морального збагачення людини (наприклад, походи до місць відпочинку, туризм, відвідування школи з етикету тощо).
Інвестиції у трудовий капітал	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо) на формування інтелектуальної складової людського капіталу, поліпшуючи якість, підвищуючи рівень і запас знань, досвіду людини, а також витрати, пов'язані з мотивацією працівників до підвищення якості своєї праці, тобто зростання значення внутрішніх стимулів до праці (можливість самореалізації, задоволення від успіхів у роботі тощо).
Інвестиції в інтелектуальний капітал	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо) щодо пошуку та отримання необхідної інформації, її аналізу, систематизації, перетворення її у знання, витрати, пов'язані з навчанням, отриманням виробничого досвіду.
Інвестиції до організаційно-підприємницького капіталу	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), пов'язаних з відвідуванням тренінгів, семінарів, курсів ораторського мистецтва, участь у відповідних проектах щодо формування та розвитку економічного мислення, підприємницьких здібностей та навичок.
Інвестиції у соціальну мобільність	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо) на міграцію і пошук економічно значимої інформації, що сприяє переміщенню робочої сили на підприємства і в регіони, де праця краще оплачується, тобто туди, де людський капітал використовується продуктивніше, а ціна за його послуги вища.
Інвестиції в інформаційну культуру	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), пов'язаних з пошуком необхідної інформації (наприклад, економічно значущої інформації про ціни і заробіток), аналізом, систематизацією, причому інформаційну культуру складає інформація із різних сфер людської діяльності.
Інвестиції у фундаментальні наукові розробки	це сукупність витрат (фінансових, розумових, часу тощо), пов'язаних з проведенням фундаментальних наукових досліджень з найважливіших проблем науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства й держави; розвитком найважливіших для держави напрямів досліджень, у тому числі в інтересах національної безпеки та оборони; оновленням матеріально-технічної та технологічної бази наукових установ тощо.

Джерело: сформовано автором на основі [109].

Соціальні інвестиції в людський капітал – це сукупність вкладень, спрямованих на формування та реалізацію людського потенціалу. Коли інвестиції підвищують рівень людського капіталу, вони збільшують індивідуальні доходи та прибутки підприємств, що позитивно впливає на економічне зростання. Відтворення людського капіталу вимагає значних витрат й різних видів ресурсів як з боку індивіда, так і з боку суспільства (державних установ, приватних фірм, сімей і т. д.). Так витрати подібні до інвестицій з вкладеннями інших видів капіталу, економісти узагальнюють в соціальне інвестування в людський капітал. Джерелами вкладень в людський капітал може виступати держава (уряд), недержавні суспільні фонди і організації, регіони, окремі фірми, домогосподарства (індивіди), міжнародні фонди і організації, а також освітні установи.

У економічній літературі існує декілька підходів до класифікації видів людського капіталу. Види людського капіталу можна класифікувати за елементами витрат, інвестицій в людський капітал. В основному виділяють наступні його складові: капітал освіти, капітал здоров'я і капітал культури.

Науковці виділяють три рівні людського капіталу: індивідуальний, корпоративний, національний. Індивідуальний або особистий людський капітал – це нагромаджені індивідуальні та специфічні знання, навички, які здобуває людина завдяки освіті, професійній підготовці, досвіду, що дає їй можливість надавати відповідні послуги й отримувати доходи та інші блага. Т.А. Яшук порівнює такий вид людського капіталу з «іншими видами особистої власності (майно, гроші, цінні папери), яка приносить дохід, і називає її приватним людським капіталом» [130, с. 73].

Корпоративний людський капітал, або людський капітал на мікроекономічному рівні, – це нагромаджений організацією особливий людський капітал, що поєднує кваліфікацію та професійні здібності працівників, ноу-хау, інтелектуальний капітал, особливі управлінські та інтелектуальні технології, що збільшують конкурентоздатність підприємства, а також його здобутки у напрямі ефективно організації праці та розвитку

персоналу. Національний людський капітал – це нагромаджені конкурентоздатні та високопродуктивні знання, інтелектуальний капітал, інновації та інноваційні технології, продуктивна та якісна праця, здоров'я, якість життя робітників, що забезпечують формування передумов для інноваційного розвитку країни та конкурентоздатності її економіки на світовому ринку [118, с. 89].

Соціальні інвестиції в людський капітал прийнято класифікувати: по-перше, на речові (усі витрати, необхідні для фізичного формування і розвитку людини) і неречові (нагромаджені витрати на освіту і професійну підготовку, частина витрат на охорону здоров'я і мобільність робочої сили); по-друге, на втілені і не втілені у людях [87, с. 311].

Соціальне інвестування в людський капітал наділено високою віддачею за трьома напрямками: для держави – у вигляді ВВП, для підприємства – у вигляді основних техніко-економічних показників, для людини – у вигляді заробітної плати; залежність від історичних, національних, культурних особливостей.

Л.Тертичною досліджено соціальні проблеми формування людського капіталу. У своїх наукових публікаціях вона аналізує взаємозв'язок інноваційного розвитку та людського капіталу з урахуванням соціально-економічного стану і специфіки процесів трансформації суспільства в Україні. Також Л.Тертична розглядає особливості основних видів інвестицій у людський капітал та чинники, що впливають на його формування і функціонування у вітчизняній економіці, оскільки інвестиції в розвиток людини на всіх рівнях є ефективним джерелом зростання не тільки економіки, але й рівня життя, що забезпечить Україні гідне місце у світовій цивілізації [116, с.179].

В сучасній економічній дійсності підвищення якості життя розглядається як пріоритетна мета суспільства, найважливіший напрям державної політики. Результатом задоволення попиту на ринку соціальних інвестицій є покращення якості життя, або окремого індивіду та його сім'ї, або

працівників підприємства, або ж суспільства в цілому. Серед досліджень західних економістів і соціологів, що приділяли увагу проблемам якості життя окремих індивідів і суспільства в цілому, особливе місце займають праці Дж. Гелбрейта, А. Кемпбелла, Р. Інглхарта, Дж. Кейнса, С.Вітні, Ф.Конверса, В.Роджерса, А.Маслоу, С.Юханссона, Д. Фостера й деяких інших. У їхпрацях термін "якість життя" одержав обґрунтування як загальне поняття, хоча при цьому багато аспектів і досі залишаються дискусійними. В українській науці питання якості життя знайшли відображення у працях багатьох дослідників, зокрема: Д.П. Богині, Е.М. Лібанової, Т.М. Кір'ян, В.О. Мандибури та інших. Айвазян С.А. [1] та Копнов В. [57] вважають, що якість життя є комплексною категорією, що описує якість самого населення, якість екології, природнокліматичних умов, соціальну сферу та рівень життя.

Якість життя включає в себе наступні компоненти (табл. 1.8).

Таблиця 1.8.

Структурно-компонентні складові якості життя населення

Рівень достатку	- можливість забезпечити існування та здійснювати накопичення; - доступність до програм соціальної допомоги.
Безпека життя	- екологічна безпека; - особиста безпека; - безпека праці.
Доступність соціальної інфраструктури	- територіальна, гендерна та вікова доступність до закладів освіти; - територіальна та вікова доступність до системи охорони здоров'я; - рівень транспортної розгалуженості; - доступність до закладів культури та спортивних закладів.
Житлові умови	- забезпечення населення житлом; - умови проживання населення.
Можливості реалізації у сфері праці	- забезпечення рівних можливостей на ринку праці; - можливість вільного працевлаштування; - рівень дискримінації в сфері праці.
Суспільно-політичне середовище	- політична стабільність в країні; - суспільний соціальний капітал.
Людський капітал	- освіченість населення; - здоров'я населення.

Джерело: сформовано автором.

Таким чином можна стверджувати, що якість життя є різноплановою категорією, яка характеризує рівень розвиненості та доступності соціальних послуг, достатності коштів для існування та можливостей розвитку людини, а також позначається в рівні задоволеності населення умовам життя, які є на даний момент в країні.

За своєю структурою, якість життя включає в себе в першу чергу, наявний рівень достатку, а саме достатність грошових коштів для існування, забезпечення комфортних умов існування та накопичення. Друга, компонентна складова якості життя населення, це безпека життя, яка виражається у можливості жити у чистому та незабрудненому навколишньому середовищі, відсутності прямих та опосередкованих загроз життю та здоров'ю людей; а також відповідності місця роботи санітарно-гігієнічним умовам праці, тощо. Третій компонент якості життя – це доступність соціальної інфраструктури. Він характеризує, загальну інфраструктуру закладів соціальної сфери та їх доступність з точки зору забезпечення в них усіх прав та свобод, в незалежності від віку, статі, стану здоров'я, місця проживання та інше. Складова «житлові умови» розкриває рівень забезпеченості населення житлом, а також безпосередні умови проживання населення. Можливості реалізації у сфері праці можуть бути виражені у забезпеченні рівних можливостей доступу до ринку праці, наявній конкуренції, можливостях працевлаштування найбільш вразливих верств населення (молоді, інвалідів та жінок), відсутністю проявів будь-якої дискримінації в сфері праці. Суспільно-політичне становище в країні показує суб'єктивне сприйняття населенням якості свого життя, рівень довіри в суспільстві, соціальну згуртованість, взаємовідносини підтримки, задоволеність населення життям, глибина соціального відторгнення в суспільстві, активність громадської позиції, тощо. Остання, але не менш важлива, компонента, це рівень сформованого людського капіталу, що складається з двох ключових складових, освіченості населення та рівня здоров'я населення.

Вагомим аргументом щодо впливу соціального інвестування на якість життя населення є аналіз інструментів регулювання якості життя. У сфері державного регулювання, усі інструменти можна поділити на адміністративні та економічні. Економічним же інструментом регулювання якості життя виступає безпосередньо соціальне інвестування. Воно виражається в фінансовій підтримки та розвитку окремих компонентів якості життя на основі економічної стабільності в країні. Адміністративними методами є створення та дотримання соціальних стандартів, побудова дієвої соціальної політики, створення умов для розвитку соціальної відповідальності та соціальної згуртованості в суспільстві, тощо.

Інвестування у людський капітал, тобто у розвиток освіти, охорони здоров'я та інших галузей, пов'язаних із людським потенціалом, є важливим інструментом економічного зростання та підвищення добробуту населення. Однак, незважаючи на значну кількість коштів, що виділяються, багато країн стикаються з проблемами у сфері інвестування в людський капітал. Можна виділити три головні проблеми інвестування в людський капітал. Однією з основних проблем є нестача коштів. Це пов'язано з нестачею фінансових ресурсів, низьким рівнем економічного розвитку та іншими причинами. Ще однією проблемою є низький рівень ефективності інвестицій. Нерідко проекти у сфері людського капіталу не доводяться до кінця через низьку ефективність та низьку продуктивність. Це може бути пов'язане з відсутністю кваліфікованих кадрів, недостатньою фінансовою підтримкою, низьким рівнем роботи та іншими причинами. В результаті, інвестиції не призводять до досягнення поставленої мети і не приносять необхідної вигоди. Також є проблема нерівномірності розподілу інвестицій. Нерідко інвестиції спрямовуються лише у найрозвиненіші регіони, залишаючи осторонь менш розвинені регіони. Це призводить до збільшення нерівності у суспільстві, а також до зростання міграції населення у пошуках кращого життя.

Результатом інвестування в людину, її здоров'я, освіти, якість життя є розвиток економіки країни. Соціальний, економічний, культурний розвиток

країни в майбутньому залежить від фінансування державою проектів і програм створення нового людського капіталу. Однак формування та розвиток людського капіталу країни залежить не лише від державного фінансування, а й від участі у цьому процесі підприємств, установ, організацій, які є користувачами даного капіталу.

Низький рівень інвестицій вітчизняних підприємств у розвиток людського капіталу зумовлений низкою причин: недостатня кількість вільних коштів; неусвідомлення керівництвом необхідності даної складової інвестування через непоінформованість, складність розрахунку термінів окупності та економічних ефектів від таких вкладень; неефективна система мотивації щодо вкладення коштів у людський капітал з боку держави для підприємств [64, с. 94].

За для досягнення пріоритетної цілі – сталого розвитку людського капіталу в Україні – передбачено низку трансформацій у ключових соціальних сферах:

– забезпечення рівного доступу громадян до якісних медичних послуг шляхом створення нової організації системи охорони здоров'я, що базується на засадах медичного страхування, реформування та вдосконалення медичної допомоги;

– перетворення української освіти на інноваційне середовище, в якому учні й студенти набуватимуть ключових компетентностей, необхідних для успішного життя у сучасному світі, а науковці матимуть усі необхідні можливості та ресурси для своєї роботи;

– запровадження чесних та справедливих пенсійних виплат, де значний розрив між спеціальними та звичайними пенсіями усунуто, а громадяни, які протягом свого трудового життя сплачували внески, не приховуючи доходів, отримують гідні компенсації;

– поліпшення ефективності соціальної підтримки населення, що дасть можливість надавати допомогу тим, хто потребує її найбільше, захистити

малозабезпечені верстви населення та підтримати їх у процесі соціальної інтеграції [106].

Державне регулювання соціального інвестування у людський капітал є важливим інструментом для забезпечення ефективності та ефективності державних програм. Можна визначити декілька способів, які можуть бути використані державою для реалізації державної політики щодо підтримки соціального інвестування в людський капітал:

- Податкові пільги. Держава може надавати податкові пільги інвесторам, які інвестують у програми соціального інвестування у людський капітал. Це може стимулювати більше людей та організацій вкладати свої ресурси у такі програми.

- Регулювання якості. Держава може регулювати якість програм соціального інвестування у людський капітал. Це допоможе гарантувати, що програми відповідають певним критеріям та досягають своїх цілей.

- Фінансування. Держава може фінансувати програми соціального інвестування в людський капітал, особливо ті, які надають суспільні блага, такі як освіта та охорона здоров'я. Такі програми можуть бути дорогими і інвестори можуть не завжди готові вкласти свої ресурси в них.

- Моніторинг та оцінка. Держава може здійснювати моніторинг та оцінку програм соціального інвестування в людський капітал. Це допоможе визначити, чи досягають програми своїх цілей і чи достатньо ефективні.

Соціальне інвестування у людський капітал є важливим механізмом підтримки розвитку та зростання населення, і навіть економічного процвітання. Ось кілька причин, чому соціальне інвестування в людський капітал є важливим:

- Розвиток людського капіталу: соціальне інвестування в освіту, охорону здоров'я та інші сфери допомагає розвивати людський капітал. Чим більше освічених і здорових людей, тим вища ймовірність розвитку економіки та зниження бідності.

- Збільшення продуктивності: соціальне інвестування у людський капітал може підвищити продуктивність праці. Людський капітал є ключовим ресурсом, який визначає, наскільки продуктивним є трудовий процес.

- Зменшення нерівності: соціальне інвестування у людський капітал може зменшити нерівність у суспільстві. Це особливо важливо для тих, хто перебуває у більш уразливому становищі, таких як малозабезпечені та низькооплачувані працівники.

- Розвиток інновацій: соціальне інвестування у людський капітал може стимулювати розвиток інновацій та нових технологій. Чим більше освічених людей і чим вищий рівень охорони здоров'я, тим більша ймовірність розвитку нових ідей та технологій.

- Поліпшення якості життя: соціальне інвестування у людський капітал може покращити якість життя людей. Більш здорові та освічені люди мають більше можливостей і краще справляються із життєвими викликами.

Крім того, соціальне інвестування в людський капітал може призвести до довгострокових вигод для економіки, таких як збільшення інвестицій, покращення технологій та збільшення конкурентоспроможності на світовому ринку. Соціальне інвестування - це інвестування, яке призначене не лише для отримання прибутку, але й для впливу на суспільне благополуччя. Це підхід до інвестування, який враховує не тільки економічні показники, але й соціальні, екологічні та етичні аспекти.

В цілому, соціальне інвестування має важливу роль у розвитку людського капіталу, оскільки воно допомагає фінансувати проекти, які мають позитивний вплив на суспільство та економіку, а також підвищує рівень освіти, здоров'я та благополуччя людей. Це допоможе створити більш відкриту та взаємодійну спільноту, яка може сприяти довгостроковому розвитку та позитивному впливу на життя людей.

Отже, соціальні інвестиції – це один з найголовніших напрямків удосконалення людського капіталу України. Соціальне інвестування є тим магістральним напрямком, що забезпечить соціально-економічний розвиток

країни та допоможе їй стати розвинутою державою. За допомогою соціального інвестування можна реалізувати широкий спектр проектів, які мають позитивний вплив на суспільство та економіку. Це можуть бути проекти з освоєння енергетики з відновлюваних джерел, розвиток екологічно дружнього виробництва, забезпечення доступу до освіти та медичної допомоги в незаможні регіони світу.

Недостатня увага до інвестиційної підтримки розвитку людського капіталу має значні соціальні витрати, погіршує добробут людей та обмежує можливості для соціально-економічного зростання громад і країни в цілому. Неможливо забезпечити потужний економічний розвиток країни без інвестицій у захист життя та здоров'я її громадян, підвищення рівня освіти та ефективної підтримки науковців, підвищення пенсій та забезпечення всебічного соціального захисту.

Соціальні інвестиції в накопичення, відтворення та розвиток людського капіталу є ключовим фактором забезпечення сталого соціально- економічного розвитку країни та підвищення якості життя населення. Для покращення якості та кількості людського капіталу необхідно впроваджувати ефективну державну політику. Вона повинна бути спрямована на кваліфікацію та перепідготовку робочої сили відповідно до потреб ринку, заохочення та підтримку бажання працівників здобувати вищу освіту, зниження рівня безробіття, створення умов для регулювання демографічної ситуації та підвищення культурних стандартів, підтримка малого та середнього бізнесу. Відповідна державна політика щодо соціального інвестування у людський капітал підвищить впевненість людей у завтрашньому дні та стимулюватимуть зусилля, спрямовані на покращення якості життя, що, в свою чергу, призведе до розвитку та нагромадження людського капіталу.

Висновки до розділу 1

У ході дослідження теоретичних засад визначення соціальних інвестицій було монографічний аналізу тлумачення поняття «соціальні

інвестиції» та виділено декілька підходів до його сутнісного розуміння, що існують у науковій літературі. Досліджено сутність, призначення та основні характеристики соціальних інвестицій як інструменту соціально-економічного розвитку, розроблено їх класифікацію. Досліджено ключові аспекти соціальних інвестицій, зокрема їх вплив на економічний, соціальний та екологічний розвиток суспільства. На основі узагальнення результатів виділених кваліфікаційних ознак соціальних інвестицій визначено функції соціальних інвестицій (регулююча функція, соціальна функція, інформаційна функція, стимулююча функція, оптимізаційна функція, попереджувальна функція, модернезаційна функція, стабілізуюча функція, функція сприяння інклюзії, функція культурного розвитку).

Дослідження основних підходів до визначення сутності та змісту поняття «механізм державного регулювання», вивчення його складових дало змогу визначити роль і місце державної політики щодо соціального інвестування в структурі механізмів державного управління. Державна політика за допомогою державного регулювання механізму залучення соціальних інвестицій створює умови для ефективного соціального та економічного зростання регіону, окремої галузі або цілої держави. Тобто основна суть державної політики щодо залучення соціальних інвестицій полягає у цілеспрямованій, науково-обґрунтованій діяльності органів державної влади щодо залучення та продуктивного використання інвестиційних ресурсів, що має на меті вирішення певних соціально-економічних регіональних проблем і підвищення фінансово-економічних показників та рівня життя населення як на рівні конкретного регіону, так і на рівні всієї держави.

Досліджено роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу та його вплив на якість життя населення. Розглянуто важливі аспекти соціально-економічної сутності категорії людського капіталу, його основні складові, такі як здоров'я, освіта, соціальна захищеність та інфраструктура, які формують основу людського капіталу та його для економіки в Україні. На

основі аналізу даних та наукових досліджень висвітлено основні проблеми щодо здійснення державної інвестиційної політики у напрямі інвестування людського капіталу. Проаналізовано роль соціальних інвестицій у формуванні людського капіталу. Визначено способи, які можуть бути використані державою для реалізації державної політики щодо підтримки соціального інвестування в людський капітал. Визначено причини, чому соціальне інвестування в людський капітал є важливим. Зроблено висновок, що соціальне інвестування відіграє важливу роль у формуванні і підтримці людського капіталу, що є ключовим фактором для сталого розвитку суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні

Однією з найважливіших місій кожної країни є створення стабільної соціально-економічної системи, яка гармонійно відповідає міжнародним стандартам цивілізованого світу. Основною складовою цього завдання є розробка обґрунтованої інвестиційної політики, сприятливого інвестиційного клімату та подальшого розвитку соціальної сфери. Державне регулювання у соціальній сфері включає формування законодавчої бази та механізмів впровадження законів у життя через відповідні органи виконавчої влади. Кінцевою метою державного втручання є гарантування соціальних прав громадян, що розглядається як важлива ознака цивілізованості та соціальної спрямованості держави, і вважається інструментом забезпечення стабільності в суспільстві.

Механізм нормативно-правового регулювання взаємовідносин у будь-якій сфері суспільної життєдіяльності та публічного управління відіграє ключову роль у систематизації відповідних відносин та установленні чітких нормативів.

Хоча було проведено значну кількість наукових досліджень щодо чинного законодавства з питань інвестиційної діяльності та залучення інвестицій в Україну, варто відзначити, що існуюче інвестиційне законодавство постійно змінюється та розширюється. Враховуючи це, аналіз цієї сфери залишається актуальним як з наукової, так і з практичної точок зору.

Правовим першоджерелом національного законодавства України вважаються документи, розроблені міжнародним співтовариством Організації об'єднаних націй. Зокрема, в якості загальної основи політики соціального розвитку резолюцією Генеральної Асамблеї ООН проголошено Декларацію

соціального прогресу та розвитку. Відповідно до положень вказаного акта соціальний прогрес і розвиток повинні бути спрямовані на постійне підвищення матеріального і духовного рівня життя всіх членів суспільства при повазі і здійсненні прав людини та основних її свобод. При цьому кожному уряду належить визначальна роль і кінцева відповідальність за забезпечення соціального прогресу та добробуту народу, планування заходів соціального розвитку як частини загальних планів розвитку, об'єднання та координація усіх національних зусиль для досягнення цієї мети та здійснення необхідних змін у соціальній структурі. Крім того, визначено, що при плануванні заходів у сфері соціального розвитку належним чином має враховуватися різноманіття потреб регіонів, міських та сільських районів кожної країни [139]. Розглядаючи основні цілі, визначеної Декларації, соціального розвитку та засобів, методів їх досягнення можна стверджувати, що провідним чинником соціального розвитку країни та її регіонів є соціальна політика.

Законодавча база є найважливішим напрямом державного регулювання інвестицій. Переважна більшість заходів державного регулювання впроваджується за допомогою правових форм. Тому вдосконалення системи та принципів правового регулювання іноземного інвестування є вирішальним чинником пошуків надходжень капіталу нерезидентів [80].

Єдину державну стратегію у сфері інвестиційної діяльності в Україні визначає Верховна Рада України, яка створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності [63].

Правовий режим інвестування в Україні визначається національним законодавством, яке, в свою чергу, складається з великої кількості нормативних актів (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Основні нормативні акти регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Назва	Короткий зміст
Конституція України	Щодо забезпечення державою соціальної орієнтації економіки України та гарантування захисту прав усіх суб'єктів
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 1 квітня 1991 р.	Визначено іноземне інвестування як різновид зовнішньоекономічної діяльності та встановлено особливості, принципи та форми здійснення останньої
Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 р. № 1540а-ХІІ	Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів і гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України.
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ	Щодо загальних засад здійснення інвестиційної діяльності в Україні незалежно від її суб'єктів
Декрет КМУ «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» від 31 грудня 1992 р.	Щодо особливості створення та діяльності спільних підприємств, в яких беруть участь державні суб'єкти господарювання
Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» від 19 лютого 1994 р.	Щодо порядку створення та діяльності інвестиційних фондів та інвестиційних компаній
Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР	Щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо
Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17 лютого 2000 р. № 1457-ІІІ	Щодо захисту конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, створеними без залучення коштів або майна (майнових або немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України
Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 р. № 2299-ІІІ	Визначено правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлено вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування
Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 січня 2006 р.	Щодо порядку випуску та обігу цінних паперів в Україні

Джерело: сформовано автором.

У 1991 році в Україні були закладені законодавчі засади інвестиційної діяльності при прийнятті Закону України "Про інвестиційну діяльність". Цей закон встановив основні вимоги до функціонування суб'єктів інвестування та визначив можливі джерела фінансування інвестиційних проєктів. Відповідно до статті 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути:

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; - рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності);

- майнові права інтелектуальної власності;

- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»);

- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; - інші цінності [103].

Міжнародно-правові документи відіграють важливу роль у регулюванні інвестиційних процесів. Зокрема, вони встановлюють стандарти, правила та принципи, які обов'язкові для виконання учасниками міжнародних економічних відносин. Ці документи включають угоди, конвенції, угоди та інші міжнародні договори, прийняті на різних рівнях, від двосторонніх угод до мультинаціональних конвенцій. Вони регулюють такі аспекти інвестицій, як захист інвесторів, вирішення інвестиційних спорів, стимулювання іноземних інвестицій та інше. Передусім:

1. Вашингтонська конвенція "Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами" була ухвалена 18 травня 1965 року [16]. Ця конвенція встановлює міжнародний механізм для вирішення

конфліктів між іноземними інвесторами та державами. Вона містить положення про альтернативні методи вирішення спорів, такі як медіація та арбітраж, які допомагають уникнути довгих і складних судових процесів. Ця конвенція важлива для захисту прав іноземних інвесторів та сприяє розвитку міжнародного інвестиційного клімату.

2. Сеульська конвенція "Про створення багатостороннього агентства з гарантування інвестицій" була прийнята 11 жовтня 1985 року під час зустрічі Ради директорів Всесвітнього банку у Сеулі [16]. Ця конвенція має на меті забезпечити стабільність та захист інвестицій шляхом створення спеціалізованого багатостороннього агентства. Це агентство надає гарантії іноземним інвесторам проти ризиків, пов'язаних з експропріацією та іншими формами невідповідності правилам, що діють у міжнародному бізнесі.

3. Група міжнародних договорів з іноземними державами з питань взаємного захисту та заохочення інвестиційної діяльності становить важливий інструмент для регулювання міжнародних інвестиційних відносин. Україна уклала відповідні угоди з більш ніж 50 країнами світу. Ці договори сприяють створенню сприятливого інвестиційного клімату, захищаючи права інвесторів та надаючи їм правову впевненість у вирішенні спорів.

Ці міжнародні норми часто впливають на національне законодавство країн і можуть мати значний вплив на інвестиційну діяльність у всьому світі.

З метою підвищення інвестиційної привабливості України, створення нових високооплачуваних робочих місць, а також зростання конкурентоспроможності економіки через запровадження державної підтримки великих інвестиційних проектів прийнято Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». Ще одним механізмом залучення інвестицій є індустріальні парки. Також Верховною Радою України 21.06.2022 прийнято Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво» та «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо

створення сприятливих умов для залучення масштабних інвестицій у промислове виробництво». Ще одним інструментом є Угоди про розподіл продукції. Державно-приватне партнерство також є одним з ефективних інструментів залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки України та одночасно з цим є дієвим механізмом, який сприяє розвитку відносин між державними органами та бізнесом [47].

Проаналізувавши нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в Україні, сформовано загальний огляд деяких законодавчих актів, що мають стосунок до соціального інвестування в Україні (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Основні нормативні акти, що мають стосунок до соціального інвестування в Україні

Назва	Короткий зміст
Закон України "Про державно-приватне партнерство"	встановлює загальні принципи та порядок здійснення державно-приватного партнерства, включаючи можливість залучення соціальних інвесторів до проектів.
Закон України "Про акціонерні товариства"	встановлює правила та процедури для створення і функціонування підприємств, які можуть залучати соціальні інвестиції.
Закон України "Про інвестиційну діяльність"	містить загальні положення про інвестиції в Україні, включаючи інвестиції в соціальну сферу.
Закон України "Про благодійну діяльність та благодійні організації"	визначає правові засади благодійної діяльності та включає положення, які можуть застосовуватися до соціальних інвестицій, зокрема, щодо створення благодійних фондів і фінансування благодійних проектів. Визначає правові засади благодійної та громадської діяльності в Україні. Він містить положення щодо створення та регулювання благодійних організацій, які можуть залучати соціальні інвестиції для виконання своїх цілей.

Джерело: сформовано автором.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних

та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевого бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності [104].

Інвестиційна політика вимагає розробки довгострокової стратегії залучення прямих іноземних інвестицій, що повинна включати: постійний і ретельний аналіз головних конкурентів: великих ринків, що розвиваються, джерел інвестицій; аналіз галузей промисловості країни і їхніх потреб; визначення пріоритетів і цілей для галузей промисловості в інвестиційній політиці; розробку ефективних інструментів для пошуку і залучення необхідних форм і видів інвестування [110, с. 43].

Українські фахівці В. Польшаков та Н. Ткаленко зазначають, що державно інноваційно-інвестиційна політика – це діяльність держави, спрямована на створення сприятливих нормативно-правових та економічних умов для інвестицій взагалі і інвестицій в інновації, стимулювання процесу формування інвестиційних умов для інноваційного розвитку, а також формування ринку інновацій та інвестицій [99, с. 13].

Державна політика щодо соціального інвестування включає набір стратегій, програм та заходів, які спрямовані на розвиток соціальних ініціатив та проєктів, привертання інвестицій у соціальний сектор, забезпечення розв'язання соціальних проблем та підвищення якості життя населення. Метою такої політики є досягнення сталого розвитку суспільства та забезпечення соціальної справедливості. Основні аспекти сутності такої політики включають: сприяння соціальному та інноваційному підходу, співпрацю з різними стейкхолдерами, моніторинг та оцінку результатів, забезпечення прозорості та відкритості.

Науковець Кужель В.В. наголошує на важливості процесу соціального інвестування саме для держави як зацікавленої сторони. Соціальні інвестиції зміцнюють соціальну орієнтацію не тільки на окремих рівнях соціально-економічного розвитку, а й на рівні національної економічної системи. При цьому акумулюється інтелектуальний капітал, покращується рівень та якість

життя людей, розвивається ринок праці, стимулюється економічне зростання країни, забезпечуються базові соціальні послуги й державні соціальні гарантії, підтримується екологічна безпека та соціальна стабільність суспільства [65, с. 163].

В Україні регулювання державної політики щодо соціального інвестування залежить від різних суб'єктів і організацій, які виконують різні ролі у цьому процесі. Основні суб'єкти, що регулюють державну політику щодо соціального інвестування в Україні: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство фінансів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим і органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласні та місцеві державні адміністрації, громадські організації, міжнародні організації та донори. Ці суб'єкти взаємодіють та співпрацюють для розробки та реалізації ефективних соціальних програм, спрямованих на покращення життя громадян і стимулювання сталого соціального розвитку в Україні.

Важливо відзначити, що нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні може також включати різні інструкції, розпорядження та нормативні акти з питань конкретних програм, ініціатив та секторів. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні може стикатися з деякими проблемами, які можуть вплинути на розвиток цього сектора. До основних проблем нормативно-правового регулювання належать:

- відсутність спеціалізованого законодавства. Україна поки що не має окремого законодавства, присвяченого соціальному інвестуванню. Це може викликати неоднозначність і нестабільність у регулюванні цього виду інвестицій;

- відсутність фінансових стимулів. Уряд може не забезпечувати достатні фінансові стимули та підтримку для соціальних інвесторів. Це може знизити інтерес і мотивацію приватних осіб та організацій інвестувати у соціальні проекти;

- відсутність стандартів звітності. Відсутність чітких стандартів звітності та обліку може ускладнити оцінку соціальних результатів та впливу проектів, що фінансуються соціальними інвестиціями. Це може знизити довіру до цього виду інвестування та ускладнити привернення нових інвесторів;

- відсутність прозорості та відкритості. Недостатня прозорість та відкритість процесів регулювання можуть створювати перешкоди для розвитку соціального інвестування. Важливо, щоб законодавча база була доступною та зрозумілою для всіх зацікавлених сторін, а процеси прийняття рішень були прозорими та учасникам надавалася можливість висловити свої думки.

- відсутність податкових пільг. У соціальному інвестуванні важливою є підтримка з боку держави у вигляді податкових пільг або зниження податкового навантаження. Однак, в Україні недостатня кількість таких стимулів, що може знизити привабливість соціального інвестування;

- нестабільність правового середовища. Політична та економічна нестабільність може створювати ризики та невизначеність для соціального інвестування. Зміни в законодавстві, корупція або несправедливі судові рішення можуть негативно позначитися на соціальних інвесторах та їх проектах;

- відсутність розвиненої соціальної інфраструктури. Для розвитку соціального інвестування необхідна наявність розвиненої соціальної інфраструктури, яка може включати мережу соціальних підприємств, організацій соціального сектору, фондів та інших інституцій. В Україні недостатньо розвинуті такі структури, що може ускладнити реалізацію соціальних проектів та залучення інвестицій [74].

Враховуючи ці проблеми, важливо вдосконалювати нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні, сприяти створенню сприятливих умов для інвесторів та забезпечувати прозорість, стабільність та підтримку з боку держави.

Розвиток нормативно-правового регулювання соціального інвестування в Україні може включати декілька напрямків. Ось декілька напрямків розвитку нормативно-правового регулювання соціального інвестування в Україні:

1) Зміцнення співпраці та партнерства. Співпраця між урядом, бізнесом, громадським сектором та академічними установами є важливою для розвитку соціального інвестування. Необхідно створювати механізми для консультацій та діалогу зі всіма зацікавленими сторонами, сприяти обміну досвідом та розробці спільних стратегій.

2) Впровадження соціальних стандартів. Уряд може сприяти впровадженню соціальних стандартів та сертифікаційних процедур для соціальних підприємств і проектів. Це може забезпечити якість та відповідність соціальних інвестицій до задекларованих соціальних цілей.

3) Підвищення освіти та свідомості. Важливо забезпечити підвищення рівня освіти та свідомості про соціальне інвестування серед громадськості, підприємців, інвесторів та владних структур. Це може включати проведення навчальних програм, конференцій, семінарів та інших заходів з популяризації соціального інвестування.

4) Сприяння інноваціям та технологіям. Важливо створювати сприятливе середовище для розвитку інноваційних соціальних проектів та використання сучасних технологій. Залучення технологічних стартапів, підтримка інноваційних рішень та створення спеціальних програм фінансування.

5) Забезпечення механізмів оцінки і вимірювання соціального впливу. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування може включати створення механізмів оцінки і вимірювання соціального впливу інвестиційних проектів. Це дозволить забезпечити об'єктивну оцінку соціальних результатів, ефективності та досягнення поставлених соціальних цілей.

6) Захист прав та інтересів соціальних інвесторів. Важливим напрямком розвитку є створення механізмів захисту прав та інтересів соціальних інвесторів. Це може включати визначення механізмів розгляду спорів, захисту

власності, інтелектуальної власності та забезпечення відповідної юридичної підтримки.

7) Міжнародне співробітництво. Україна може співпрацювати з міжнародними організаціями та країнами, які мають досвід у регулюванні соціального інвестування. Це дозволить використати найкращі практики та стандарти, обмінюватися досвідом та сприяти розвитку соціального інвестування в Україні.

Ці напрямки спрямовані на створення сприятливих умов для розвитку соціального інвестування, забезпечення прозорості, стимулювання інвестицій та досягнення соціальних цілей в Україні [74].

Підсумовуючи, ще раз зазначимо, що одним із факторів, які створюють передумови для економічного зростання і стійкої позиції України у світовій економіці, є вдосконалення стабільного і впорядкованого законодавства у сфері інвестиційної діяльності.

Сформована нормативно-правова база інвестиційної діяльності в Україні є вагомим інструментом для розвитку соціального інвестування та соціальної сфери. У цьому напрямку є певні здобутки, але необхідно ще вдосконалити. Нормативно-правова база вимагає вдосконалення методологічних та організаційних моментів. Наявна значна кількість проблем, що потребує невідкладного вирішення. Якщо компетентні структури докладуть зусиль для вдосконалення законодавчої системи, інвестиційна діяльність України перейде на вищий, якісніший рівень. При втіленні запропонованих у дослідженні напрямів з оптимізації законодавства стане можливою побудова ефективної системи державної підтримки інноваційної діяльності, розвитку соціального інвестування й одночасно покращення роботи органів державного управління. Український економічний та соціальний сектор потребують набагато більшу кількість інвестицій, ніж отримують зараз. Подолання багатьох економічних і соціальних проблем буде можливим за умов підвищення інвестиційної активності.

2.2. Сучасний стан соціально-інвестиційного розвитку в Україні

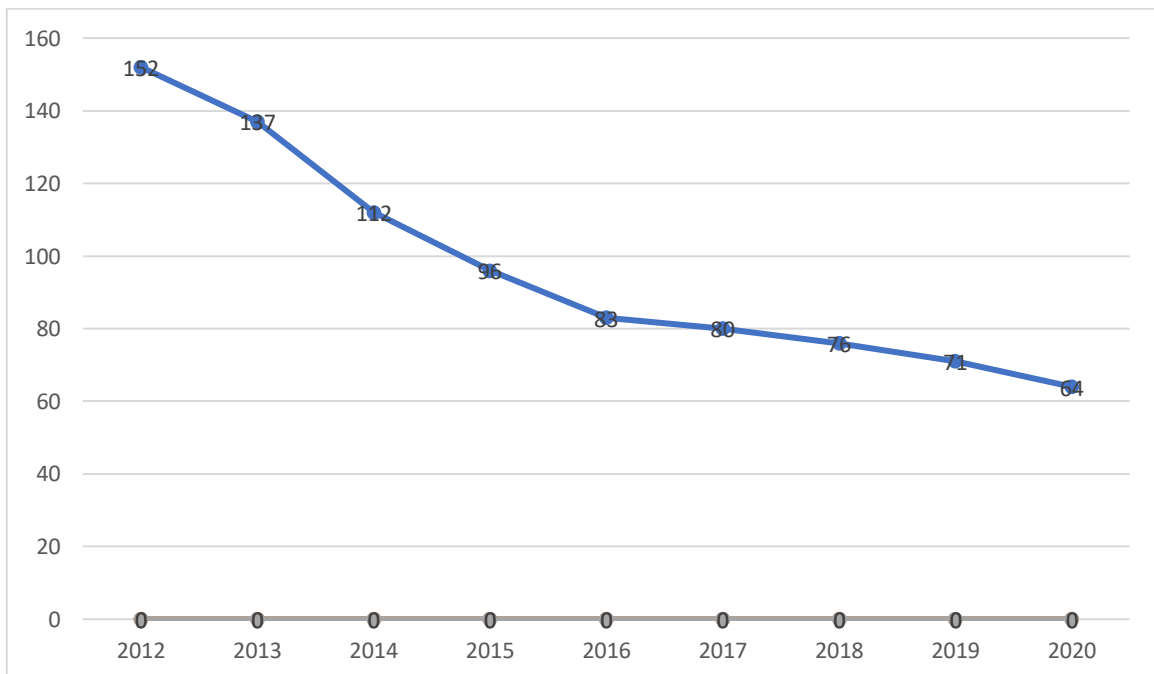
Інвестиційна політика держави грає значну роль у соціально-економічному розвитку країни. Ця політика визначає напрямки та пріоритети розвитку, сприяє залученню інвестиційного капіталу, створює сприятливе інвестиційне середовище та регулює інвестиційні процеси. Держава приймає заходи для створення сприятливого інвестиційного клімату, включаючи спрощення адміністративних процедур, зниження податкових та митних тарифів, забезпечення правової стабільності та захисту прав інвесторів. Інвестиційна політика спрямовується на розвиток транспортної, енергетичної, комунікаційної та соціальної інфраструктури, що створює сприятливі умови для бізнесу та покращує якість життя населення. Також інвестиційна політика включає підтримку соціальних ініціатив та програм, спрямованих на покращення якості життя населення, розвиток освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства та інших соціальних сфер.

За допомогою інвестицій можуть бути вирішені багато соціально-економічних проблем. Активізація інвестиційної діяльності, залучення інвестиційних ресурсів є основою сталого економічного зростання та основним джерелом соціального розвитку в державі.

У цілому Україна має достатнього потужний потенціал для залучення значних обсягів іноземних інвестицій завдяки своєму вигідному географічному положенню, що робить її важливим транзитним коридором між Європою та Азією, а також створює можливості для розвитку торгівлі та інфраструктурних проектів; володінню значними природними ресурсами, такими як чорна металургія, вугілля, зерно, енергетичні ресурси та інші, що в свою чергу робить Україну привабливою для інвесторів, що зацікавлені у сировинних проектах; розвиненій промисловості у таких секторах, як автомобільна, машинобудування, хімічна та легка промисловість, що створює можливості для інвестицій у виробничі підприємства та технологічний розвиток; висококваліфікованої та відносно дешевій робочій силі, що робить країну привабливою для компаній, які шукають можливості для розширення

виробництва та ведення бізнесу. Україна має розвинений інноваційний потенціал у таких галузях, як інформаційні технології, агротехнології, біотехнології тощо, що створює можливості для інвестування в новаторські проекти та стартапи.

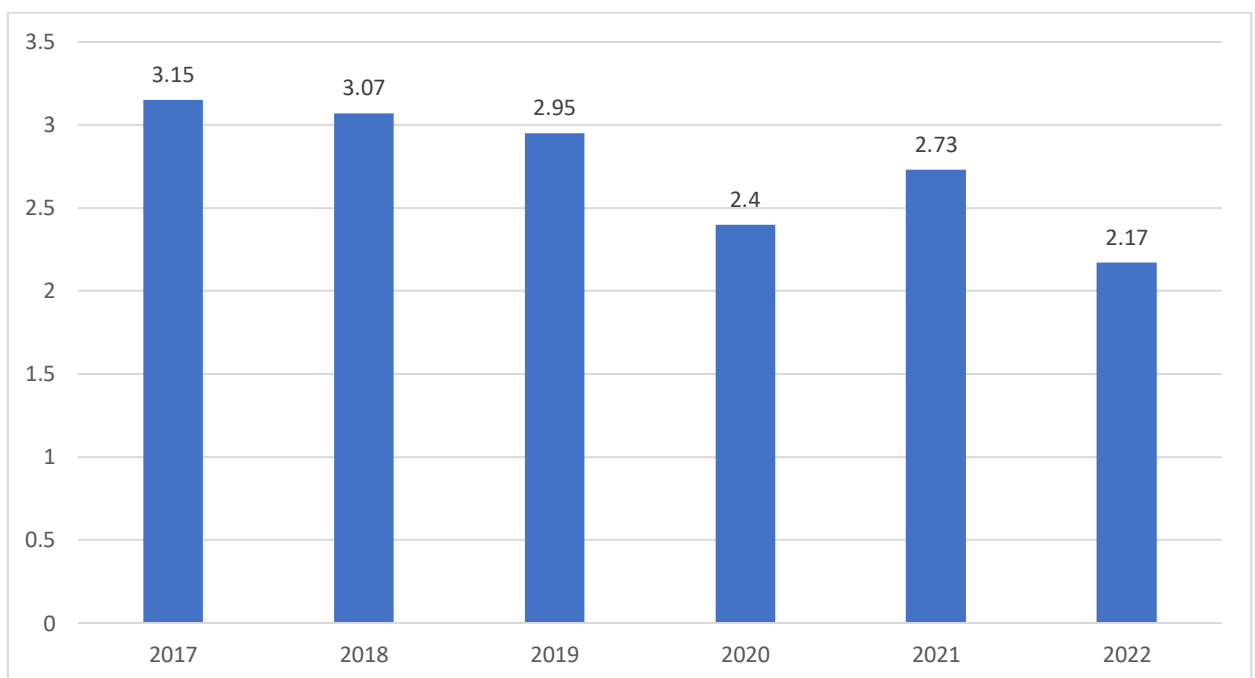
До початку війни, Україна регулярно та значно покращувала свої показники інвестиційного клімату в індексі Doing Business Світового банку. Індекс Doing Business Світового банку є міжнародним рейтингом, який оцінює сприятливість для бізнесу у різних країнах. Високий рівень цього індексу свідчить про сприятливі умови для підприємництва, тоді як низькі показники можуть вказувати на перешкоди та складнощі для бізнесу в конкретній країні. У 2020 році Україна посідає 64 місце (зі 190 економік) у звіті Doing Business, піднявшись на 7 позицій порівняно з попереднім роком. Було враховано різні аспекти бізнес-середовища, в яких було досягнуто значного прогресу, такі як легкість започаткування бізнесу, отримання будівельних дозволів, реєстрація власності, доступ до кредитів, захист інвесторів, оподаткування та вирішення конфліктів. (рис.2.1) [140].

Рис. 2.1. Позиція України в рейтингу Doing Business, 2012-2020 рр.

Джерело: Сформовано автор на основі [140].

Відповідно до аналізу, проведеного Європейською Бізнес Асоціацією (ЕВА), у першому півріччі 2022 року індекс інвестиційної привабливості України зменшився до 2,17 бала зі значення 5 (порівняно з показником 2,73 у 2021 році) [133]. Для країни 2022 рік виявився складним через два основні стресові фактори - пандемію COVID-19 та повномасштабне вторгнення Російської Федерації. Попри те, що вплив пандемії поступово зменшувався внаслідок адаптації економіки та суспільства, війна зупинила розвиток української економіки (рис.2.2.).

Рис. 2.2. Індекс інвестиційної привабливості України, 2017-2022 рр.

Джерело: Сформовано автор на основі [133].

Для аналізу сучасного стану соціально-інвестиційного розвитку в Україні важливо детально вивчити обсяги та характер прямих іноземних інвестицій в країну. Прямі іноземні інвестиції є ключовим показником залучення зовнішнього капіталу та передових технологій, що може вплинути на різноманітні аспекти соціально-економічного розвитку країни (табл.2.3).

Таблиця 2.3.

Прямі іноземні інвестиції в Україні за 2003–2023 рр. (млн. дол. США)

Рок и	Прямі іноземні інвестиції в Україну		Прямі іноземні інвестиції з України		Сальдо	
	млн.дол .	приріст/падінн я за рік	млн.дол .	приріст/падінн я за рік	млн.дол .	приріст/падінн я за рік
2003	1424	+731	13	+18	+1411	+102,1%
2004	1715	+291	4	-9	+1711	+21,3%
2005	7808	+6093	275	+271	+7533	+340,3%
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23,8%
2007	9891	+4287	673	+806	+9218	+60,7%
2008	10913	+1022	1010	+337	+9903	+7,4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53,0%
2010	6495	+1679	736	+574	+5759	+23,7%
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8%
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236,1%
2016	3810	+4268	16	+67	+3794	+1032,2%
2017	3692	-118	8	-8	+3684	-2,9%
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1%
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2%
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	+824,7%
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0%
2023	4096	+2943	6	-523	+4089	+556,3%

Джерело: Сформовано автор на основі [105].

В таблиці 11 наведені дані про обсяги інвестиційної діяльності України за останні 20 років [105]. За аналізом обсягів прямих іноземних інвестицій за період 2003–2023 років відзначається відмітне зменшення їх обсягу на суму 6097 мільйонів доларів США у 2009 році, що зумовлене глобальною економічною кризою. З 2010 року відзначається часткове поліпшення ситуації завдяки новим надходженням. Зростання прямих іноземних інвестицій за період 2010–2012 років переважно пов'язане з кредитами, які надавались Україні іноземними банківськими установами для подолання наслідків кризи. Проте, з 2013 по 2015 роки спостерігається різке зменшення обсягу залучених інвестицій через військовий конфлікт на території України. До 2020 року спостерігаються часті коливання обсягів

прямих іноземних інвестицій, а в цьому ж році, в зв'язку з пандемією COVID-19, показники стають від'ємними і зменшуються на суму 6728 мільйонів доларів США, а в 2022 році через війну в Україні обсяги інвестицій складають лише 190 мільйонів доларів США. Проте, у 2023 році спостерігається позитивна динаміка, і обсяги інвестицій за цей рік становлять 4096 мільйонів доларів США. Протягом 2022-2023 років вітчизняна економіка демонструє вражаючі ознаки стійкості в умовах тривалої широкомасштабної російської агресії і здатна не лише зберегти значну частку власного потенціалу, але навіть зробити перші кроки до відновлення країни. Це дає підстави з обережністю стверджувати, що у 2024 році можна очікувати подальші позитивні трансформації вітчизняного соціально-економічного середовища, які призведуть до економічного зміцнення і покращання добробуту.

За останні 20 років Україна стикалася з різними економічними викликами, які вплинули на обсяги інвестиційної діяльності країни. Аналізуючі данні наведені у таблиці, можна виокремити деякі ключові моменти та тенденції:

1. Період 2000-х років: у цей період після складностей перехідного періоду Україна спостерігала збільшення обсягів інвестицій, особливо у секторах, таких як енергетика, сталеливарення та інші галузі промисловості. Проте цей розвиток був нерівномірним, інвестиції в розвиток інфраструктури, освіти та охорони здоров'я залишалися недостатніми.

2. Криза 2008-2009 років: світова фінансова криза призвела до значного зменшення інвестицій у багатьох країнах, включаючи Україну. Економіка країни зазнала важких втрат, інвестиційні проекти були зупинені або відкладені, а обсяги іноземних інвестицій також зменшилися.

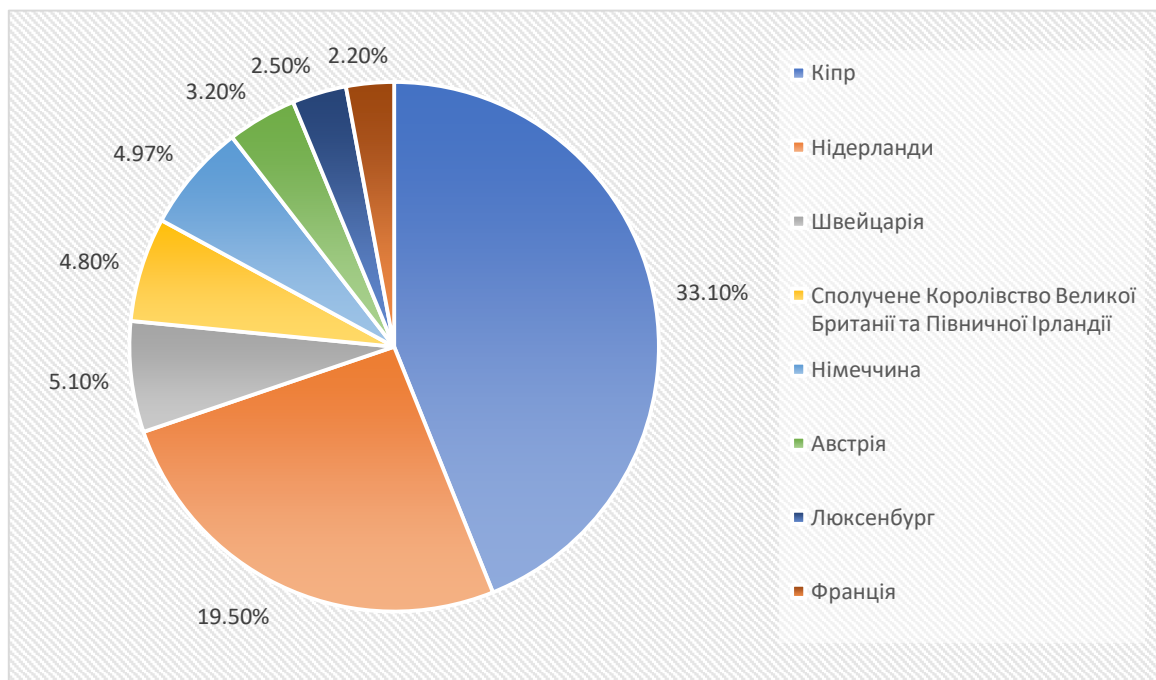
3. Поступове відновлення: після кризи 2008-2009 років Україна поступово відновлювала свою економічну активність. Велику роль у цьому відіграв розвиток інноваційних та інформаційних технологій.

4. Політичні та економічні кризи: останні роки були складними для України через політичні нестабільності та військові конфлікти. Ці фактори

також вплинули на інвестиційний клімат країни та змінили обсяги інвестиційної діяльності. Більшість іноземних інвесторів стали більш обережними у своїх рішеннях щодо вкладень у Україну.

Загалом можна сказати, що обсяги інвестиційної діяльності України за останні 20 років були під впливом різних економічних, політичних та соціальних факторів, які варіювалися з часом і визначали розвиток економіки країни.

Найбільшими країнами-інвесторами залишаються Кіпр, Нідерланди, Швейцарія, Велика Британія, Німеччина, Австрія, Люксембург та Франція (рис. 2.3.)

Рис. 2.3. Структура ПІ в економіці України за основними країнами-інвесторами (станом на 31.12.2022року)

Джерело: Сформував автор на основі офіційних даних Міністерства економіки України [42].

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 33,1 відс., Нідерланди – 19,5 відс., Швейцарія – 5,1 відс., Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії – 4,8 відс., Німеччина – 4,97 відс., Австрія – 3,2 відс., Люксембург – 2,5 відс. і Франція – 2,2 відс.

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами освоєння капітальних інвестицій, в 2022 році залишаються: промисловість – 30,8 відс., сільське, лісове та рибне господарство – 12,6 відс., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1 відс., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 9,0 відс., державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9 відс., будівництво – 8,0 відс., охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3 відс., інформація та телекомунікації – 4,1 відс., операції з нерухомим майном – 3,5 відс [42].

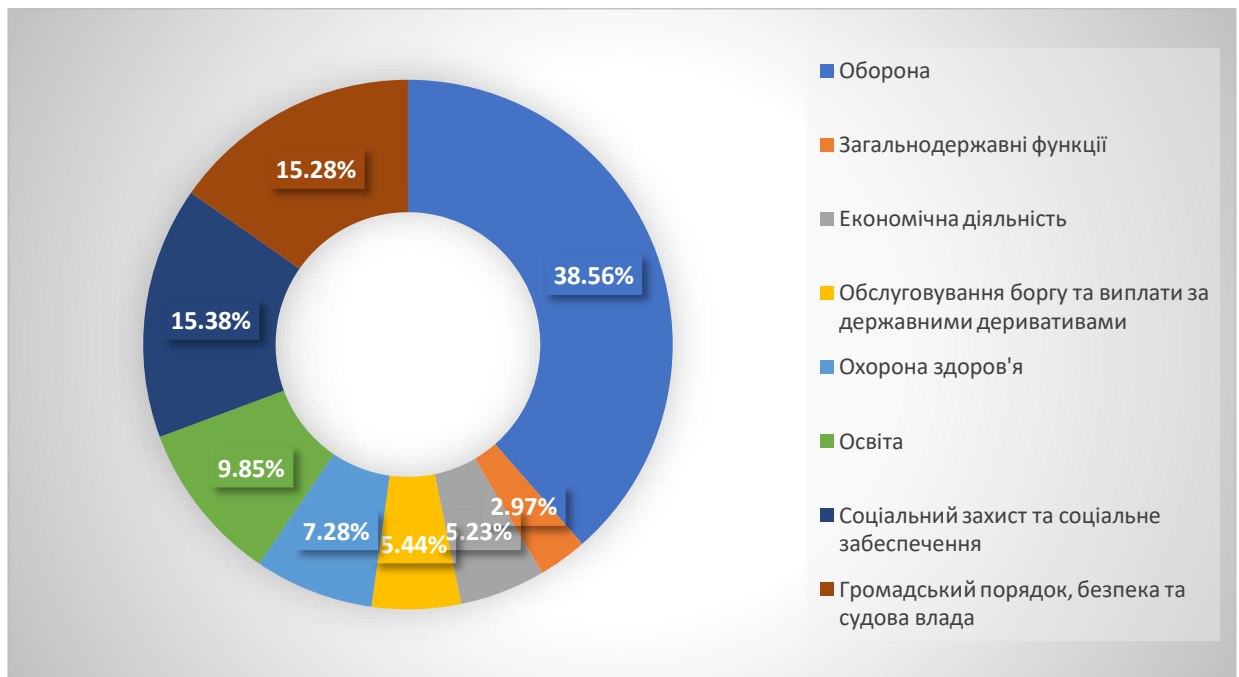
Основним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні ресурси підприємств та організацій, які у січні-грудні 2021 року спрямували 68,6% капіталовкладень. Доля кредитів, наданих банками та іншими фінансовими установами, складала 5,0% від загального обсягу капіталовкладень. Фінансування з державних та місцевих бюджетів становило 17,6% капітальних інвестицій у зазначений період. Частка коштів, залучених від іноземних інвесторів, складала 0,1% від загальних капіталовкладень, тоді як кошти населення, витрачені на будівництво житла, становили 5,4%. Інші джерела фінансування склали 3,3% від усіх капіталовкладень.

Умови воєнного стану створили в Україні значний виклик для державної системи соціального захисту та соціальних інститутів. Війна призвела до різкого погіршення соціально-економічної ситуації, загострення проблем безпеки та збільшення потреб населення у соціальній підтримці. У цих умовах однією з основних цілей державної політики є забезпечення громадян своєчасною, доступною та високоякісною соціальною підтримкою.

Соціальний захист та соціальне забезпечення входять до загальної структури державного бюджету України як один із його важливих компонентів. Вони представляють собою складну систему соціальних програм, допомоги та підтримки, спрямовану на забезпечення соціальної підтримки громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах, включаючи пенсії, допомогу по безробіттю, матеріальну допомогу сім'ям з

дітьми, медичне забезпечення та інші види соціальних виплат. Ці видатки здебільшого фінансуються за рахунок державних коштів, а також можуть бути підтримані за рахунок внесків громадян та різних соціальних фондів. Відповідно до потреб та пріоритетів, соціальний захист та забезпечення можуть займати різні частки у структурі державного бюджету. Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення в загальній структурі державного бюджету України, 2022 р., % зображена на рис. 2.4 [122].

Рис. 2.4. Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення в загальній структурі державного бюджету України, 2022 р., %

Джерело: Сформував автор на основі [122].

Згідно з представленим кільцевою діаграмою, видно, що найбільшу частину видатків у загальній структурі державного бюджету України складають витрати на оборону, що становлять 37,6%. Це свідчить про відповідь на поточні безпекові виклики, зокрема внаслідок вторгнення Росії. Витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення становлять 15% бюджету і включають виплати пенсій, допомогу по безробіттю та інші

соціальні програми. Фінансування освіти становить лише 9,6% від загальних видатків, що є недостатнім, враховуючи важливість інвестицій у цю сферу для довгострокового розвитку країни. Витрати на охорону здоров'я становлять 7,1%, що також свідчить про недостатнє фінансування цієї галузі. Загалом, надані дані вказують на те, що значна частина бюджетних коштів спрямовується на потреби в обороні, забезпечення громадського порядку, судової системи та обслуговування державного боргу, у той час як видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення становлять меншу частину видатків у бюджеті.

Завдяки наполегливим зусиллям і сталій підтримці міжнародних партнерів у 2023 році Україні вдалося забезпечити повне та своєчасне фінансування всіх пріоритетних витрат. Це охоплює пенсії, соціальні виплати, виплати заробітної плати медичному та освітньому персоналу, витрати на безпеку та оборону, а також сферу охорони здоров'я та освіти.

Видатки Державного бюджету України у 2023 році за функціональною класифікацією наведені у таблиці 12 [48].

Загальні видатки державного бюджету у 2023 році збільшилися на 48,4 відсотка порівняно з попереднім роком і склали 62,1 відсотка ВВП. Цей значний приріст в основному пов'язаний з постійною потребою у фінансуванні сектору оборони та безпеки. Внаслідок цього, державний бюджет України було виконано з високим рівнем дефіциту у сумі 1336,8 млрд гривень, але в межах граничного показника, визначеного Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» [48].

Таблиця 2.4.

**Видатки Державного бюджету України у 2023 році
за функціональною класифікацією**

Статті видатків	Факт, млрд грн	Темп росту до 2022 року, %
Всього видатків, у тому числі:	4014,8	148,4
Загальнодержавні функції (без урахування видатків на обслуговування державного боргу та виплати за	48,5	109,9

державними деривативами)		
Обслуговування боргу та виплати за державними деривативами	247,6	156,9
Оборона	2 097,6	183,5
Громадський порядок, безпека та судова влада	574,8	129,6
Економічна діяльність	134,6	141,1
Охорона навколишнього природного середовища	5,2	110,4
Житлово-комунальне господарство	8,4	1 583,2
Охорона здоров'я	179,3	97,3
Духовний та фізичний розвиток	11,8	106,9
Освіта	60,4	103,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	469,3	110,2
<i>Міжбюджетні трансферти</i>	177,4	129,7

Джерело: Сформував автор на основі [48].

У контексті воєнного стану та складної економічної ситуації в Україні, Уряду вдалося накопичити необхідний ресурс для забезпечення фінансування пріоритетних витрат на національну безпеку і оборону, реалізації невідкладних соціальних і гуманітарних програм, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення та допомогу внутрішньо переміщеним особам.

У 2023 році касові витрати державного бюджету на соціальну підтримку та соціальний захист становили 461,0 млрд гривень. Головний фокус був спрямований на допомогу тим, хто опинився у складних життєвих обставинах через воєнну ситуацію, втративши доходи і роботу. У цих умовах забезпечено фінансування для виплати соціальних допомог, враховуючи прожитковий мінімум на одну особу на місяць – 2 589 грн, та встановлені розміри для основних соціальних і демографічних груп населення:

- діти до 6 років – 2 272 грн;
- діти від 6 до 18 років – 2 833 грн;
- працездатні особи – 2 684 грн;
- особи, що втратили працездатність – 2 093 гривні.

Рівень забезпечення прожиткового мінімуму для призначення допомоги був визначений відповідно до законодавства, при цьому розподіл становив:

45% для працездатних осіб, 100% для осіб з інвалідністю або втратою працездатності, і 130% для дітей.

На соціальні виплати для понад 5 млн отримувачів було спрямовано 138,9 млрд грн, включаючи:

- 73,4 млрд грн на допомогу внутрішньо переміщеним особам;
- 29,3 млрд грн на соціальну допомогу та компенсації;
- 24,2 млрд грн на соціальний захист дітей та сім'ї;
- 12 млрд грн на підтримку малозабезпечених сімей.

Також надано стабільне фінансування для пільг та житлових субсидій, а також запроваджено експериментальний проект із наданням додаткової підтримки отримувачам пільг та субсидій на придбання твердого палива. Усі ці витрати були здійснені відповідно до заявок та в межах бюджетних можливостей. Крім того, пенсійне забезпечення було проведено згідно з нормами чинного законодавства із високим рівнем виконання.

У таблиці 2.5 наведені ключові аспекти інвестиційної діяльності в соціальній сфері, які варто враховувати для ефективного розвитку і покращення якості життя населення.

Наведені аспекти інвестиційної діяльності в соціальній сфері отримані за результатом дослідження сприяють створенню стійкого та прогресивного суспільства, де кожен громадянин має можливість розвиватися та відчувати підтримку соціуму.

Таблиця 2.5.

Ключові аспекти інвестиційної діяльності для покращення якості життя населення

Аспект	Сутність
Потреби громади	Важливо аналізувати потреби конкретної громади або регіону перед розпочатком інвестиційних проектів. Розуміння потреб та пріоритетів сприяє ефективному використанню інвестиційних ресурсів.
Розвиток людського капіталу	Інвестиції в освіту, навчання та розвиток кадрів є ключовим аспектом соціальної інвестиційної діяльності. Покращення кваліфікації та здібностей населення сприяє підвищенню його конкурентоспроможності та розвитку.

Охорона здоров'я	Інвестиції в медичну інфраструктуру, доступ до якісної медичної допомоги, профілактичні заходи та інші аспекти охорони здоров'я є важливими для покращення загального стану здоров'я населення.
Соціальна інфраструктура	Розвиток соціальної інфраструктури, такої як школи, дитячі садки, лікувальні заклади, спортивні майданчики, культурні центри тощо, створює сприятливі умови для задоволення соціальних потреб громади.
Забезпечення соціальної безпеки	Інвестиції в програми соціального захисту, підтримку вразливих груп населення, пенсійні та медичні програми допомагають забезпечити соціальну стабільність та безпеку.
Стале середовище	Інвестиції в екологічні проекти, збереження природних ресурсів та зменшення викидів шкідливих речовин сприяють створенню здорового та безпечного середовища для життя.
Соціальна взаємодія	Створення програм та ініціатив, що сприяють розвитку соціальної взаємодії, включаючи культурні обміни, спільні заходи та проекти співпраці, сприяє зміцненню соціальних зв'язків та спільності

Джерело: сформовано автором.

Враховання ключових аспектів інвестиційної діяльності в соціальній сфері є важливим для ефективного розвитку і покращення якості життя населення з кількох причин:

- Забезпечення необхідних послуг. Інвестиції в соціальну сферу дозволяють забезпечити доступ до основних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, житло та соціальна допомога, що є важливими для здоров'я, розвитку та загального благополуччя населення.

- Підвищення якості послуг. Інвестиції дозволяють покращити якість наданих соціальних послуг, забезпечуючи населенню доступ до сучасних та ефективних сервісів, що відповідають його потребам та очікуванням.

- Створення нових можливостей. Інвестиції в соціальну сферу сприяють розвитку людського капіталу, збільшенню кваліфікації та рівня освіченості населення, що створює нові можливості для особистого та професійного зростання.

Одним з головних завдань державної політики щодо соціально-економічного розвитку є необхідність розробки мотиваційного механізму для

суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень (табл.2.6.).

Таблиця 2.6.

Мотиваційний механізм суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень

Етап	Заходи	Опис
1	Створення стимулюючого правового середовища	Впровадження податкових пільг для інвесторів, які здійснюють ефективні інвестиції. Розробка законодавчих актів, що сприяють стабільності та прозорості фінансового ринку.
2	Надання доступу до інформації та ресурсів	Створення центрів консультацій та навчання для інвесторів. Забезпечення доступу до об'єктивної інформації про потенційні інвестиційні можливості та ризику. Організація програм навчання та консультацій для соціальних інвесторів щодо оцінки соціальної вартості проектів та їхнього впливу.
3	Фінансова підтримка та стимулювання інновацій	Надання грантів та субсидій для інвестицій у сектори, що сприяють інноваціям та технологічному розвитку. Проведення програм стимулювання досліджень та розвитку.
4	Надання податкових пільг та субсидій для інвестицій у ключові галузі	Податкові знижки для організацій, які здійснюють інвестиції у проекти, спрямовані на соціальні потреби, такі як охорона здоров'я, освіта, житло для малозабезпечених тощо
5	Регулювання та нагляд за фінансовим ринком	Запровадження ефективного регулювання та нагляду за фінансовим ринком для забезпечення стабільності та захисту інвесторів. Проведення аудиту фінансових установ для виявлення порушень та маніпуляцій.
6	Розвиток інфраструктури та забезпечення доступу до ресурсів	Інвестування у розвиток інфраструктури, освіти та інших сфер, що спрямовані на поліпшення якості життя населення, сприяють підприємництву та інвестиційній активності. Забезпечення доступу до фінансових ресурсів для підтримки інвестиційних проектів.

Джерело: сформовано автором.

Мотиваційний механізм для суб'єктів господарювання - це система стимулів та підтримки, яка спрямована на те, щоб привернути увагу підприємців до можливостей інвестування та надихнути їх на прийняття рішень, які принесуть найбільшу вигоду як їм, так і економіці в цілому. Цей механізм може включати різні компоненти, такі як фінансові стимули, доступ до інформації та ресурсів, підтримку інновацій, стимулювання здійснення аналізу та багато іншого.

В таблиці 2.6 поетапно описано мотиваційний механізм суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень. Ці заходи спільно створюють мотиваційний механізм, який заохочує ефективне інвестування з боку суб'єктів господарювання та сприяє залученню інвестицій, в тому числі й соціальних інвестицій у соціальну сферу для поліпшення якості життя та підвищення рівня соціальної справедливості.

З метою активізації іноземного інвестування в Україні, уряд має здійснити низку дієвих реформ. Зокрема доцільно виокремити наступні шляхи оптимізації інвестиційного середовища України:

- створення в Україні інституції, функціональним обов'язком якої б мав стати захист інтересів інвесторів, зокрема в пріоритеті повинні бути іноземні інвестори;
- впровадження надійної законодавчої системи, яка відповідає міжнародним стандартам;
- сприяння забезпеченню більшої відкритості діяльності ринків цінних паперів з метою залучення іноземних інвестицій в корпоративний сектор, що також дозволить населенню інвестувати свої заощадження в економіку країни;
- застосування податкових інструментів для оптимізації інвестиційного клімату України, зокрема податкових пільг та податкового кредиту.

Також нині основним завданням уряду є відновлення інвестиційної привабливості країни, створення сприятливих умов для повернення, а в майбутньому і примноження іноземних інвестицій [66].

Інвестиційна активність - необхідною складовою для ефективного розвитку країни, особливо в умовах сучасної глобалізації. Сьогодні інвестиції виступають ключовим чинником вирішення економічних та соціальних проблем, і вони визначають подальший напрямок розвитку. Інвестиційна діяльність не лише допомагає подолати економічні кризи, але й сприяє зростанню науково-технічного потенціалу, підвищенню рівня конкурентоспроможності регіонів та країни в цілому. Покращення

інвестиційного клімату є важливим етапом для забезпечення стабільності та привабливості для інвесторів.

Для підвищення рівня інвестиційної активності в країні необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат, оскільки це є ключовим фактором для іноземних інвесторів у прийнятті рішення про інвестування в певну країну. Інвестиційний клімат можна розглядати на рівнях держави та окремих регіонів. Держава має можливість впливати на інвестиційний клімат через різноманітні прямі та непрямі механізми. Прямі механізми включають ухвалення законів та нормативних актів, регулювання приватизації, умов користування природними ресурсами та проведення державної експертизи проектів будівництва. Непрямі механізми включають бюджетно-податкову політику, грошово-кредитну політику, амортизаційну політику та інші заходи, спрямовані на стимулювання інвестиційної активності.

На сьогодні в економічній науці немає єдиного підходу до визначення поняття “інвестиційний клімат”. Найчастіше інвестиційний клімат трактують як сукупність політичних, економічних, юридичних чинників та умов регулювання інвестиційної діяльності. Узагальнення поглядів сучасних вчених на розуміння поняття інвестиційного клімату наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Методичні підходи до визначення сутності поняття «інвестиційний клімат»

№	Автор	Визначення
1	Барановський О.І	рівень досягнення потенційних інвестицій у формі коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій, інших цінних паперів, рухомого і нерухомого майна, майнових прав, ноу-хау, досвіду й інших інтелектуальних цінностей, права користування землею й іншими природними ресурсами [6].
2	Бланк І.А.	сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових і географічних факторів, які притаманні певній країні і визначають привабливість її для іноземного інвестора [10].
3	Брінь П.	сукупність політичних, економічних юридичних чинників, які формують собою певний стан, в якому існує рівна можливість

		для реалізації процесу інвестування як іноземних так і вітчизняних інвесторів” [15].
4	Головатюк В.	сукупність факторів регіональної дії, що визначають можливості компаній і формують у них стимули для здійснення продуктивних інвестицій, створення робочих місць і розширення своєї діяльності [24].
5	Гуткевич С.А.	сукупність економічних передумов функціонування суб’єктів підприємницької діяльності [27].
6	Карпінський Б.	багатофакторна система цілеспрямованих заходів, яка свідомо формуються на державному та регіональному рівнях в інтересах ширшого залучення на конкретну територію додаткових ресурсів у грошовій та матеріальній формах” [53].
7	Коваленко С.О.	узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорації) [55].
8	Крупка І.М.	комплекс економічних, політичних, соціальних, правових та інших заходів країни, що приймає інвестиції, спрямованих на забезпечення захисту прав, інтересів і майна суб’єктів інвестиційної діяльності, а також на ефективне інвестування національної економіки [62].
9	Ланченко Є.О.	сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів [68].
10	Фролова Г.	сукупність чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій” [125].

Джерело: сформовано на основі [6], [10], [15], [24], [27], [53], [55], [62], [68], [125].

Виходячи із вищевикладеного, можна навести визначення інвестиційного клімату, в широкому розумінні, як загальну характеристику соціально-економічного середовища, яка забезпечує продуктивну інвестиційну діяльність вітчизняних і зарубіжних інвесторів, в вузткому розумінні інвестиційній клімат можна трактувати, як умови, які можуть сприяти або навпаки гальмувати процеси інвестиційної діяльності у конкретному регіоні.

Науковцями Т.М. Давиденко та І.В.Дем’яненко визначено основні чинники, які впливають на формування інвестиційного клімату в країні (табл.16) [28, с.134]

Таблиця 2.8.

Чинники, які формують інвестиційний клімат країни

Рівень розвитку продуктивних сил і стан інвестиційного ринку	<ul style="list-style-type: none"> - Стан і структура виробництва - Рівень розвитку робочої сили - Стан ринку інвестицій та інвестиційних товарів, фондового ринку
Політична воля та правове поле держави	<ul style="list-style-type: none"> - Створення відповідної законодавчої і нормативної бази - Досягнення стабільності національної грошової одиниці - Валютне регулювання - Забезпечення привабливості об'єктів інвестування
Стан фінансово-кредитної системи та діяльність фінансових посередників	<ul style="list-style-type: none"> - Інвестиційна діяльність банків, її рівень - Рівень розвитку та функціонування парабанківської системи - Інвестиційна політика Національного банку України
Статус іноземного інвестора	<ul style="list-style-type: none"> - Режим іноземного інвестування - Діяльність міжнародних фінансово-кредитних інституцій - Наявність вільних економічних та офшорних зон
Інвестиційна активність населення	<ul style="list-style-type: none"> - Відносини власності у державі - Стан ринку нерухомості - Виконання державної програми приватизації

Джерело: сформовано автором.

Інвестиційний клімат в Україні має ряд проблем, які ускладнюють залучення інвестицій та громадянське інвестування в країну. Деякі з основних проблем включають: періодичні зміни у владі та політичні конфлікти можуть створювати невизначеність та ризики для інвесторів; корупція в Україні залишається серйозною проблемою, що може сприяти незаконним витратам і втраті довіри інвесторів; проблеми з правами власності і судова система, яка не завжди надає справедливі рішення, можуть відлякувати інвесторів; складність податкового законодавства та непередбачуваність податкових змін можуть бути бар'єром для інвестицій; зависока бюрократія та складність адміністративних процедур можуть відігравати роль у затримках і витратних витратах для інвесторів; повномаштабна війна з Росією має великий негативний вплив на інвестиційний клімат. Ці проблеми не тільки ускладнюють залучення інвестицій, але також впливають на загальний

економічний розвиток країни. Для покращення інвестиційного клімату в Україні потрібні комплексні реформи, спрямовані на розв'язання цих проблем.

Привабливий інвестиційний клімат є важливим для країни з кількох ключових причин. По-перше, економічний розвиток. Привабливий інвестиційний клімат сприяє залученню інвестицій, що, в свою чергу, стимулює економічний розвиток. Інвестиції сприяють створенню нових підприємств, робочих місць, росту виробництва та збільшенню обсягів експорту. По-друге, зниження безробіття. Рост бізнесу, створення нових робочих місць і підвищення доходів сприяють зменшенню безробіття та підвищенню життєвого рівня населення. По-третє, технологічний розвиток. Інвестиції в науково-дослідну роботу і інновації сприяють розвитку нових технологій і підвищенню конкурентоспроможності країни. По-четверте, покращення життєвого середовища. Інвестиції можуть бути спрямовані на розвиток екологічно чистих технологій і проектів, що поліпшує якість життя та знижує негативний вплив на навколишнє середовище. Узагальнюючи, привабливий інвестиційний клімат є ключовим чинником для сталого економічного розвитку, покращення якості життя громадян та залучення іноземних інвесторів.

Покращення інвестиційного клімату країни можливе шляхом впровадження різноманітних заходів, таких як забезпечення прозорого правового середовища для інвестиційної діяльності, забезпечення макроекономічної та політичної стабільності, встановлення податкових та митних пільг, надання дотацій, субсидій та субвенцій для розвитку пріоритетних галузей економіки, подолання бюрократичних перешкод та корупції, забезпечення правового захисту для інвесторів, покращення доступу до інформації та розвиток інвестиційної інфраструктури.

Підсумовую, можна зробити висновок, що покращення сучасного стану соціально-інвестиційного розвитку в Україні вимагає комплексного підходу та прийняття цільових заходів у різних сферах. Нижче запропоновані заходи можуть сприяти цьому:

- Створення сприятливого інвестиційного клімату.

Уряд повинен працювати над поліпшенням інвестиційного клімату, забезпечуючи прозорість, стабільність законодавства та ефективність правової системи.

- Привертання прямих іноземних інвестицій.

Україна повинна активно рекламувати свій інвестиційний потенціал на міжнародному рівні та надавати інвесторам переваги та підтримку.

- Розвиток людського капіталу.

Інвестування у освіту, науку та розвиток кваліфікацій працівників може забезпечити стабільний та сталій розвиток.

- Розвиток інфраструктури.

Інвестиції в транспортну, енергетичну та інформаційну інфраструктуру допоможуть підтримати економічний розвиток та підвищити якість життя населення.

- Стимулювання соціальних інвестицій.

Уряд може сприяти розвитку соціальних інвестицій шляхом створення спеціальних програм та ініціатив, спрямованих на розвиток соціально важливих секторів, таких як охорона здоров'я, освіта та житлово-комунальне господарство.

- Співпраця з міжнародними організаціями та іноземними партнерами.

Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними партнерами та організаціями з метою отримання фінансової та технічної підтримки для реалізації проектів у сфері соціального розвитку.

Ці заходи сприятимуть покращенню соціально-інвестиційного розвитку в Україні та забезпечать сталість та стійкість економічного та соціального розвитку країни.

Формування позитивного інвестиційного іміджу країни дозволяє привернути нові інвестиції, що сприяє економічному зростанню та розвитку. Таким чином, розвиток інвестиційної діяльності і формування сприятливого інвестиційного середовища є важливими завданнями для досягнення

соціально-економічних перетворень і підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

2.3. Світовий досвід соціального інвестування та можливостей його адаптації в Україні

У відносній нестабільності української ситуації, спричиненої воєнним станом та зазначеними військовими конфліктами на сході України та окупацією Російською Федерацією Криму, виникає складність у здатності країни до самостійного забезпечення заданого рівня соціального захисту своїх громадян. Необхідність у довготривалій розбудові інфраструктури стає насущною, що вимагає додаткових інвестиційних ресурсів. Вітчизняні та зарубіжні компанії, у свою чергу, виявляють певну обережність та турботливість у вкладенні своїх коштів у національну економіку, маючи на увазі складну ситуацію, що склалася в Україні. Важливо зазначити, що незважаючи на ці негативні фактори, українська економіка має свої переваги, які має визначити та належним чином спромогти для створення сприятливого клімату для залучення потенційних інвесторів.

Наразі відзначається поступовий розвиток екосистеми соціального інвестування на міжнародному рівні, що відбувається паралельно з формуванням та удосконаленням нормативно-правових механізмів, спрямованих на глибшу інтеграцію приватної ініціативи з державними заходами з метою досягнення синергії в інтересах суспільства. Застосування таких механізмів дозволяє різним суб'єктам економічних відносин, зокрема державі, підприємницьким структурам та філантропам, досягати значних соціальних результатів, співвідносно з підприємницькою діяльністю, що сприяє підвищенню якості життя та загального благополуччя суспільства в цілому.

В сучасному світі стали надзвичайно актуальними питання соціальної відповідальності бізнесу та залучення приватного капіталу до розв'язання соціальних проблем. Одним із ключових аспектів цього процесу є розуміння

та застосування різних моделей фінансування соціальних інвестицій. У цьому контексті існують три основні моделі: патерналістська, демократична (суміжна) та ліберальна. Поглиблення розуміння цих моделей та їх впливу на ефективність соціальних інвестицій є важливим завданням для розвитку економіки та суспільства в цілому. У даній роботі розглянемо кожен з цих моделей докладніше та проаналізуємо їх переваги та недоліки.

Основною особливістю моделі соціального інвестування, що базується на принципах патерналізму є домінування видатків держави на розвиток соціальної інфраструктури та підтримки соціальних проєктів, у цьому випадку державний бюджет виступає головним каналом перерозподілу коштів. Окрім того, головною рисою моделі інвестування такого типу є головуюча відповідальність держави перед суспільством, щодо його благополуччя та забезпечення належного рівня та якості життя населення. За таких умов саме держава залишається головним виробником та інвестором соціальних послуг, а інвестиційні активи формуються за рахунок перерозподілу коштів державного бюджету, податків на доходи та наявних соціально-страхових фондів [54].

Переваги патерналістської моделі соціального інвестування:

- ефективність в невеликих громадах. У ситуаціях, де громада не має достатньої спроможності самостійно вирішувати проблеми, ця модель може забезпечити швидке та дієве реагування на соціальні виклики.

- чіткий контроль інвестора. Інвестор має змогу контролювати використання ресурсів та результати проєкту.

Недоліки патерналістської моделі соціального інвестування:

- залежність громади. Громада може відчувати себе залежною від інвестора, що може призвести до втрати мотивації та внутрішньої ініціативи.

- низька ефективність великих проєктів. Патерналістський підхід може бути менш ефективним в реалізації великих та складних проєктів, де потрібна широка підтримка та участь громадян.

Країни, які в значній мірі використовують патерналістську модель соціального інвестування, включають Японію, Сінгапур та Китай. У цих країнах держава відіграє активну роль у забезпеченні соціального захисту громадян та розвитку громадської інфраструктури.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що патерналістська модель фінансування соціальних інвестицій базується на великій ролі держави, яка приймає на себе відповідальність за забезпечення соціального захисту громадян. У цій моделі держава зазвичай володіє широкими повноваженнями у сфері соціальної політики, здійснює значні інвестиції в різноманітні соціальні програми, такі як медичне обслуговування, освіта, пенсійні та соціальні виплати. Головною метою цієї моделі є забезпечення соціального добробуту громадян за рахунок державних ресурсів.

Демократична або суміжна модель соціального інвестування базується на принципах паритетності у здійсненні фінансового забезпечення. Для цієї моделі є характерним є рівноправна участь держави, бізнесу та індивідів у формуванні соціального середовища та здійсненні соціальних послуг. У даному випадку видатки бюджету, страхові внески працівників та роботодавців на соціальні заходи є рівними, а основним каналами перерозподілу коштів виступає держава та інші приватні соціальні фонди, що знаходяться під контролем держави.

Більшість країн Європейського Союзу, такі як Австрія, Бельгія, Німеччина та Франція, використовують демократичну (суміжну) модель соціального інвестування. Вони активно залучають громадські організації, приватний сектор та громадян до розв'язання соціальних проблем, сприяючи партнерству між різними суб'єктами і створюючи сприятливе середовище для соціальних ініціатив та інвестицій.

Переваги демократичної (суміжної) моделі соціального інвестування:

- збільшення легітимності. Рішення щодо інвестицій приймаються спільно із громадою, що підвищує легітимність та підтримку проектів.

- більш точне співпадіння з потребами. Інвестори мають можливість краще враховувати реальні потреби громади та робити більш точні інвестиції.

Недоліки демократичної (суміжної) моделі соціального інвестування:

- складний процес прийняття рішень. Демократичний підхід може вимагати багато часу та зусиль для досягнення консенсусу, особливо у великих громадах.

- ризик відхилень від стратегії. Інвестори можуть втратити контроль над проектом, ініціатива якого може відхилитися від оригінальної стратегії.

Аналізуючи демократичну (суміжна) модель фінансування соціальних інвестицій, можна зробити висновок, що вона відображає більш розподілений підхід до соціальної підтримки, де різні суб'єкти, включаючи державу, приватний сектор, громадські організації та індивідуальні громадяни, спільно забезпечують фінансування соціальних програм. У цій моделі держава може виступати як партнер чи фасилітатор, сприяючи співпраці між різними суб'єктами інвестування та забезпечуючи нормативно-правову базу для розвитку соціальних програм.

Ліберальна модель соціального інвестування є характерною для країн, таких як Сполучені Штати Америки, Канада, Велика Британія та Австралія. У цих країнах соціальне інвестування частіше спрямоване на підтримку індивідуальних ініціатив та інновацій, що базуються на конкуренції і ринкових механізмах. Слід зазначити, що в США представлений найбільший сегмент світового ринку соціально відповідальних інвестицій (2,29 трлн дол., або 81,8% світового ринку), а практика соціально відповідального інвестування має досить тривалу історію, пов'язану в основному з релігійними організаціями і сектами [101]. Її ключовою рисою є мінімальне втручання держави у розвиток та функціонування соціальної сфери. Інвестиційну основу соціальної сфери в першу чергу складають приватні збереження та надходження. Держава у цьому випадку відіграє лише функцію спостережного органу та здійснює підтримку відповідного рівня життя лише найбільш вразливих верств населення у якості надання їм адресної допомоги. В цій моделі держава

виконує роль стимулятора, щодо створення та розвитку в суспільстві різноманітних форм та напрямів соціальних інвестицій. Усі інші сфери соціального забезпечення та розвитку соціальної інфраструктури беруть на себе підприємства та приватні агенти [93].

Переваги ліберальної моделі соціального інвестування:

- вільний ринок. Ця модель відповідає принципам ринкової економіки та допомагає стимулювати підприємництво та інновації.

- автономія громади. Громада має повну вільність у виконанні проекту та прийнятті рішень.

Недоліки ліберальної моделі соціального інвестування:

- ризик відсутності соціальної відповідальності. Інвестори можуть бути менш зацікавлені в соціальних аспектах та результатів проектів.

- невпевненість у стабільності. Без певних обмежень інвесторів можуть більше цікавити короткострокові вигоди, а не тривала ефективність та стабільність проектів.

Узагальнюючи наукові нароби щодо розгляду ліберальної моделі, можна зробити висновок, що ліберальна модель фінансування соціальних інвестицій акцентується на ролі приватного сектора та ринкових механізмів у забезпеченні соціального захисту. У цій моделі великий акцент робиться на приватні ініціативи, благодійність, фонди соціального інвестування та інші механізми, які сприяють залученню приватного капіталу для вирішення соціальних проблем. Державні інтервенції зазвичай обмежені, а ринкові сили визначають розподіл ресурсів для соціальних цілей.

Вибір моделі соціального інвестування повинен враховувати конкретні цілі, потреби та можливості проекту та громади. У деяких випадках комбінація підходів або індивідуально адаптований підхід може бути найбільш доцільним.

Найбільш цікавим та доцільними для розгляду в питаннях здійснення інвестиційної політики представляється досвід США, Великобританії, Німеччини, Франції та Японії. Це п'ять країн, економічні стратегії розвитку

яких, могли б у майбутньому послужити наочним прикладом для вітчизняної економіки [25]. США мають один із найкращих інвестиційних кліматів у світі. Модель інвестиційної політики США більшою мірою орієнтована на реалізацію принципів економічної свободи та економічного лібералізму. Уряд США добре усвідомлюючи важливість іноземних інвестицій для окремих штатів своєї країни в цілях розвитку економіки всього господарства, поклав на регіональні органи влади не менше обов'язків в частині стимулювання надходження інвестицій в країну, ніж на державну владу в цілому. Так, в США обсяг соціально-відповідальних інвестицій під професійним управлінням перевищує 3 трлн. дол. США, а в ЄС – 5 трлн. євро. Розвиваючись високими темпами, вже соціально-відповідальне інвестування почало займати значну частку ринку цінних паперів: практично кожен восьмий долар під професійним управлінням в США вкладається з урахуванням соціальних, екологічних або етичних чинників, в ЄС – кожен десятий [29]. Англійська інвестиційна модель спрямована, в першу чергу, на захист прав власників капіталу і на забезпечення найбільш безперешкодного та швидкого накоплення капіталу в інтересах власників капіталу і, в кінцевому рахунку, на розвиток виробництва і зростання споживання. Модель державного регулювання інвестиційної діяльності Німеччини характеризується творчою спрямованістю по відношенню до внутрішніх фінансових інститутів та жорстким прогресивним оподаткуванням. В законодавстві Франції існує чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями, застосовується більш пільгове регулювання у відносинах останніх. В японській моделі інвестиційної політики акцентом є реалізація державної політики фінансування проєктів. Японська модель будується на активному партнерстві між державою і приватними інвесторами. Держава використовує контроль банківської сфери і самостійно мобілізує заощадження населення, надаючи ці кошти на пільгових умовах корпораціям в обмін на співпрацю і неухильне дотримання прийнятих на себе зобов'язань.

Як перспективу для розвитку інвестиційного потенціалу в соціальну сферу України також слід розглянути досвід пострадянських країн: Угорщина, Польща та Чехія [107]. До основних рис, які вирізняють особливості розвитку, регулювання і дослідження інвестиційного потенціалу у зазначених країнах можна віднести наступне: усі країни дотримуються демократичної моделі розвитку, що сприяло приєднанню десяти країн до ЄС, а соціально-економічна політика є передбачуваною і послідовною; відсутність дискримінації іноземних юридичних осіб; захист інвестицій та прав власності; відсутність обмежень на переказ і конвертацію валюти для поточних операцій, або для прямих іноземних інвестицій; розвиток інфраструктури ринку; використання інвестиційного потенціалу.

На сьогодні потреба у соціально інвестиційному ринку постійно зростає. Закордонний досвід демонструє цілу низку переваг разом із економічним зростанням, боротьбою з соціальними проблемами та підтримкою державних реформ. Актуальність соціальних інвестицій відзеркалюється в нижчезазначених чинниках необхідності соціальних інвестицій [83]:

- етичні: невідповідність інвестиційної діяльності моральним та релігійним традиціям, а також цілям розвитку суспільства, яке виражене в розповсюдженні виробництва шкідливої продукції та послуг – тютюну, алкоголю, порнографічної продукції, зброї (характерно для США, Великобританії).

- загальнолюдські: дискримінаційна політика зайнятості, не належні умови праці, експлуатація працівників на підприємствах розвиваючих країн, расова дискримінація (ЮАР), військові конфлікти, пагубні соціальні наслідки, розповсюдження шкідливих товарів, як тютюн та алкоголь (Італія, Іспанія, Франція).

- екологічні: проблеми забруднення навколишнього середовища, зменшення невідтворних ресурсів, природного та тваринного світу, екологічні загрози, ріст ризикових екологічних зон (Німеччина, Нідерланди).

- інші: інституційні вимоги по розміщенню активів пенсійних фондів, які зобов'язують в своїх вкладеннях враховувати питання охорони навколишнього середовища, соціального розвитку, вимоги інвесторів до корпоративного управління, прозорості фінансової та не фінансової звітності, а також обліку соціально-екологічних чинників (Швеція, Бельгія, Норвегія, Австрія).

Розбудова України як соціально орієнтованої країни, багато у чому залежить від синергії державної політики та зусиль бізнесу у розширенні соціальних інвестицій. На сьогодні існує гостра необхідність розроблення та запровадження комбінованих інструментів фінансування соціальних імпакт інвестицій, на основі ресурсів міжнародних фінансових організацій, прямих бюджетних видатків, приватних інвестицій (які доцільно стимулювати державними гарантіями та іншими механізмами сприяння), фінансових ресурсів суверенних фондів, приватних інвесторів, заможних індивідуалів, благодійних фундацій тощо. [107]

Вибір моделі соціального інвестування для України повинен базуватися на конкретних умовах, потребах та цілях проектів та громад. Україна має різноманітні громади та велику різницю в рівнях розвитку регіонів, тому можливо, що різні моделі можуть бути доцільними для різних ситуацій. Розглянемо основні аспекти, які слід врахувати при виборі моделі:

- Умови та потреби проектів. Необхідно детально вивчити умови та потреби конкретних проектів, оцінити їхню спроможність впроваджувати різні моделі соціального інвестування.

- Характеристики громад. Різні громади можуть мати різні потреби, рівні розвитку та готовність до участі у соціальних інвестиціях. Вибір моделі повинен враховувати особливості кожної громади.

- Ефективність та результативність. Підбір моделі повинен ґрунтуватися на прогнозованій ефективності та результативності інвестиційних проектів у відповідних умовах.

- Участь зацікавлених сторін. Важливо залучити до процесу вибору моделі різні зацікавлені сторони, такі як представники громад, бізнесу, громадські організації та державні структури.

- Урядова підтримка та правова база. Наявність сприятливого законодавства та урядової підтримки може сприяти успішності моделі соціального інвестування.

Урахування цих факторів допоможе знайти оптимальну модель соціального інвестування, яка відповідатиме потребам та особливостям України.

Як вже зазначалося, нарізі вибір оптимальної моделі соціального інвестування для України повинен базуватися на комплексному аналізі потреб, можливостей та особливостей країни. Зважаючи на різноманітність громад та різницю в розвитку регіонів, може бути доцільною комбінація різних підходів або індивідуально адаптований підхід. Наприклад, для розвинених міських центрів може бути ефективною модель демократичного інвестування, яка активно залучає громадські організації та громадян до прийняття рішень та впливу на інвестиційні проекти. У сільській місцевості, де спільноти мають менші ресурси, може бути доцільним застосування патерналістської моделі, де держава чи бізнес забезпечують фінансування та керують ініціативами. Крім того, важливо враховувати потреби у залученні іноземних інвестицій, підтримці інноваційних проектів та створенні сприятливого інвестиційного клімату. Остаточне рішення повинно базуватися на аналізі конкретних умов та факторів, що впливають на соціально-економічний розвиток України.

Однак для більшості випадків демократична (суміжна) модель соціального інвестування має кілька переваг:

- залучення громади. Україна розвиває децентралізацію, і підвищення активності та відповідальності місцевих громад стає ключовим елементом реформи. Демократична модель сприяє залученню громадян у процес

прийняття рішень і реалізації проєктів, що відповідає принципам децентралізації.

- більш точне співпадіння з потребами. Україна має різні регіональні, соціальні та економічні характеристики. Демократичний підхід дозволяє краще враховувати реальні потреби громади та робити інвестиції, які найкраще відповідають цим потребам.

- збільшення легітимності та підтримки. Рішення, прийняті спільно з громадою, можуть мати більшу легітимність та підтримку. Це допомагає підвищити довіру до проєктів і інвесторів.

- розширення місцевої відповідальності. Демократична модель сприяє розвитку місцевої відповідальності та зміцнює власну ініціативу громади, що може бути важливим для сталого розвитку.

Демократична (суміжна) модель соціального інвестування може вважатися оптимальною для України з кількох причин:

1. Врахування інтересів громади.

Ця модель активно залучає громадські організації, місцеві влади та громадян до процесу прийняття рішень щодо інвестиційних проєктів. Залучення громадянського суспільства дозволяє враховувати реальні потреби та пріоритети населення та забезпечує більшу підтримку та легітимність рішень.

2. Прозорість та відкритість.

Демократична модель сприяє відкритості та прозорості в управлінні інвестиціями, що сприяє підвищенню довіри громади та інвесторів.

3. Ефективне використання ресурсів.

Залучення громадськості та місцевих органів управління допомагає ідентифікувати та підтримувати проєкти, які найбільше відповідають потребам громади, що сприяє ефективному використанню ресурсів.

4. Підвищення соціальної відповідальності бізнесу.

Демократична модель стимулює бізнес до більшої соціальної відповідальності, оскільки компанії зобов'язані враховувати соціальні та

екологічні аспекти у своїх інвестиційних рішеннях для отримання підтримки громади.

Отже, демократична модель соціального інвестування дозволяє більш повно враховувати потреби та особливості громади, забезпечує ефективне використання ресурсів та сприяє підвищенню соціальної відповідальності всіх учасників процесу.

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн, можна виділити кілька перспективних напрямків регулювання інвестиційної діяльності. По-перше, важливим є формування однієї довгострокової стратегії, спрямованої на стале соціально-економічне зростання країни. По-друге, важливим є створення сприятливого інвестиційного клімату для привертання зарубіжних інвестицій та розвитку інфраструктури з використанням інноваційних проєктів та екологічно чистих технологій. По-третє, необхідно удосконалити державну інноваційну політику, що передбачає формування відповідної нормативно-правової бази, фінансування інноваційних програм, розвиток інноваційної інфраструктури та підготовку кадрів для інноваційної сфери. Ці напрямки мають велике практичне значення для України та сприятимуть стимулюванню інвестиційної активності в нашій країні на сучасному етапі розвитку економіки.

Висновки до розділу 2

Проведено аналіз нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. Сформовано загальний огляд деяких законодавчих актів, що мають стосунок до соціального інвестування в Україні. Наведено головні фактори, які негативно впливають на процес здійснення соціального інвестування в Україні. Як висновок встановлено, що в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки варто реалізувати чималу кількість заходів, пов'язаних із удосконаленням і покращенням нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності, що дасть можливість покращити

добробут населення, забезпечити підходящі передумови для інвесторів, а також забезпечити гарантії держави в даній сфері.

Сучасний стан соціально-інвестиційного розвитку в Україні є складним і потребує уваги з боку уряду, бізнесу та міжнародних партнерів. Проведено аналіз сучасного стану соціально-інвестиційного розвитку в Україні. Висвітлено важливість прямих іноземних інвестицій у забезпеченні сталого економічного зростання та соціально-економічного прогресу країни. Зазначаються ключові фактори, які впливають на інвестиційний клімат в Україні, такі як військовий конфлікт на сході країни та пандемія COVID-19. Розглянуто можливі шляхи покращення соціально-інвестиційного розвитку, включаючи створення сприятливого інвестиційного середовища, розвиток людського капіталу та співпрацю з міжнародними партнерами. Розроблено та описано мотиваційний механізм суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень. Запропоновано заходи, які сприятимуть покращенню соціально-інвестиційного розвитку в Україні та забезпечать сталість та стійкість економічного та соціального розвитку країни. Наукові розробки мають значний науковий і практичний інтерес для дослідників, урядових чиновників, бізнесу та міжнародних організацій, які зацікавлені в розвитку України.

Аналізуючи світовий досвід соціального інвестування та можливостей його адаптації в Україні, розглянуто основні моделі фінансування соціальних інвестицій, такі як патерналістська, демократична (суміжна) та ліберальна, а також виокремлено країни-приклади, які реалізують кожну з цих моделей. Наведено переваги та недоліки кожної з моделей фінансування соціальних інвестицій. Висвітлено основні аспекти, які слід врахувати при виборі моделі фінансування соціальних інвестицій. У підсумку, зазначено, що зарубіжний досвід є важливим джерелом інформації для формулювання та реалізації змін у державній та регіональній політиці України. Використання цього досвіду може послужити стимулом для розвитку соціального інвестування в Україні, що, в свою чергу, сприятиме покращенню та розвитку економіки країни,

вирішенню соціальних та екологічних проблем, поліпшенню доступу українських компаній до міжнародних ринків, підвищенню капіталізації національних підприємств та забезпеченню сталого розвитку країни в цілому.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Основні підходи щодо створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні

Наразі інвестиційний клімат в Україні є вкрай несприятливим для вітчизняних та іноземних інвесторів. Ключовими причинами, які впливають на рішення інвесторів та гальмують ефективність інвестиційного клімату є:

Корупція. Високий рівень корупції є однією з основних причин несприятливого інвестиційного клімату. Недостатня прозорість та висока корупція постійно викликають сумніви серед інвесторів щодо безпеки їхніх інвестицій та дотримання їхніх прав.

Непередбачуваність законодавства. Часті зміни законодавства та його непередбачуваність можуть створювати ризики для інвесторів. Відсутність стабільної та прогнозованої правової бази ускладнює планування та реалізацію інвестиційних проектів.

Політична нестабільність. Політичні та економічні нестабільності також стають важливими факторами, які змушують інвесторів вагатися перед розміщенням своїх активів у країні. Нестабільність виникає через зміни влади, конфлікти та несприятливі економічні умови.

Велике адміністративне навантаження. Складність та часові витрати на проходження адміністративних процедур, отримання дозволів та різноманітних ліцензій значно збільшують витрати та ризики для інвесторів.

Низька інфраструктурна розвиненість. Недостатня розвиненість транспортної, енергетичної та іншої інфраструктури також обмежує інвестиційні можливості та підвищує витрати на реалізацію проектів.

Валютні ризики. Нестабільність валютного курсу та ризики валютних коливань становлять загрозу для інвесторів, особливо якщо національна валюта зазнає значних коливань.

Конфлікти та зони нестабільності. Присутність конфліктів та зон нестабільності на певних територіях країни викликає обурення інвесторів.

Все це призводить до того, що в Україні тривалий час спостерігається значний дефіцит внутрішніх фінансових ресурсів, відтак проблема залучення іноземних інвестицій була і залишається надзвичайно актуальною.

Створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні є важливою метою для залучення інвестицій у соціальні проекти та розвиток громад. Для досягнення цієї мети можна використовувати різні підходи та інструменти. Визначимо декілька основних підходів: створення спеціального законодавства, створення соціальних інвестиційних фондів, підтримка соціальних підприємств, підвищення свідомості та освіта, партнерства з міжнародними організаціями.

Ці підходи можуть бути використані разом або окремо для створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні. Головною метою є забезпечення того, щоб інвестори були зацікавлені в фінансуванні проектів, які приносять соціальну користь, а також отримують прийнятну фінансову винагороду за свої інвестиції.

Позитивний інвестиційний клімат забезпечує високі показники залучення інвестиційного капіталу. У вітчизняній літературі можна знайти різні методики для оцінювання інвестиційного клімату, можна виділити наступні спільні ознаки сприятливого інвестиційного клімату держави: стабільна політична ситуація; законодавча стабільність інвестиційного регулювання; податкова стабільність; дотримання міжнародних зобов'язань державою; наявність законодавчої інвестиційної бази; захист державою прав власності інвестора; наявність розвиненого внутрішнього ринку; стабільність національної валюти; наявність кваліфікованої робочої сили; попит на інвестиційні ресурси в економіці репутация країни на міжнародній арені.

Для визначення сильних та слабких сторін інвестиційного клімату економіки України проведено SWOT – аналіз, результати дослідження представлено в Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

SWOT – аналіз інвестиційного клімату України

S – сильні сторони	W– слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - зручне географічне розташування; - наявність природних ресурсів; - родючість ґрунтів; - потужний потенціал для економічного зростання; -широкі можливості для інвестицій в сільське господарство; - наявність великого ринку споживання; - великий внутрішній ринок збуту; - доступ до ринку Європейського Союзу; - дешева робоча сила; - доступність кваліфікованих працівників; - наявність сільськогосподарського та промислового комплексів; - поступові реформи для поліпшення інвестиційного клімату. 	<ul style="list-style-type: none"> - корупція в органах державної влади; - висока податкова та фінасова недисциплінованість; - низький рівень захисту інтелектуальної властності; - значний рівень тінізації економіки; - нестабільна політична та економічна ситуація; - слабкість національної валюти; - відсутність висококваліфікованої робочої сили; - застарілі основні засоби виробництва; - відсутність захисту прав інвестора; - недостатня прозорість та надійність правової системи; - низька конкурентоспроможність виробництва та обмежений доступ до фінансових ресурсів.
O – можливості	T – загрози
<ul style="list-style-type: none"> - підписання нових та розширення діючих торговельних угод; - залучення іноземних інвестицій та технологій; - розробка законодавчої бази з питань захисту прав інвесторів; - зменшення податкового та законодавчого навантаження на бізнес; - виведення бізнесу «з тіні»; - співпраця з МВФ; - розвиток інноваційного сектору та високотехнологічних галузей; - розвиток альтернативних джерел енергії та зеленої економіки; - розширення інфраструктурних проєктів та ініціатив розвитку. - стимулювання інвестиційних надходжень в наукову та інноваційну діяльність. 	<ul style="list-style-type: none"> - геополітична нестабільність; - перешкоди на шляху реформ; - світові економічні коливання; - відтік робочої сили за кордон; - відтік інвестицій з економіки; - нестабільність політичної ситуації; - стрімке падіння національної валюти; - негативна демографічна ситуація; - збільшення конкуренції на світових ринках;

Джерело: сформовано автором.

Наведений SWOT-аналіз допомагає визначити сильні та слабкі сторони інвестиційного клімату України, а також виявити можливості та загрози, з якими стикається економіка України щодо інвестиційного клімату. Це дає можливість розробити стратегії, спрямовані на максимізацію переваг та мінімізацію недоліків для приваблення інвестицій та підтримки сталого

економічного розвитку. За результатами можна стверджувати, що Україна має не так багато сильних сторін, однак ймовірна реалізація достатньої кількості можливостей дозволить в майбутньому посилити інвестиційну привабливість України для закордонних інвесторів. Поряд з цим відмічається значна кількість загроз та слабких сторін. Мінімальні ризики можуть спровокувати поглиблення вказаних проблем та викликати негативний зсув в інвестиційному кліматі. SWOT-аналіз показав, що Україні є над чим працювати для поліпшення власного інвестиційного клімату. За ефективною реалізації реформ в економічній та адміністративній системах, боротьби з тінізацією бізнесу та корупцією, за рахунок покращення законодавства та практичного права та із залученням іноземних інвесторів до вітчизняної економіки Україна може бути привабливою для іноземного інвестування, що сприятиме подальшому розвитку та посиленню зовнішньоекономічних відносин. З метою стимулювання інвестиційного клімату національної економіки необхідно зберегти сильні сторони, працювати для покращення слабких шляхом розвитку можливостей та стримування загроз.

Для формування сприятливого клімату інвестиційного забезпечення з залученням соціальних інвестицій та подальшого соціально-економічного розвитку потрібна розробка та реалізація відповідної стратегії.

У процесі стратегічного планування інвестиційної діяльності регіону щодо залучення соціальних інвестицій в контексті децентралізації мають бути враховані наступні принципи:

- необхідно проводити аналіз соціального та політичного середовища як невід'ємної частину стратегічного планування регіональної діяльності;
- слід враховувати можливість виникнення несприятливих ситуацій під час планування, а також розробляти стратегії їхнього подолання.
- планування бюджету та конкретних заходів повинне бути відокремлене від процесу стратегічного планування, щоб уникнути перекладання фінансових обмежень на стратегічні рішення.

Впровадження цих принципів сприятиме підвищенню ефективності стратегічного планування інвестиційної діяльності регіону та забезпечить зв'язок між стратегією соціально-економічного розвитку та інвестиційними стратегіями.

Умови децентралізації відкривають нові можливості для розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Розробка стратегії для максимізації переваг та мінімізації недоліків в умовах децентралізації має свої особливості та переваги:

- Локальне вирішення проблем. Децентралізація дає можливість місцевим органам влади самостійно вирішувати проблеми та визначати пріоритети в розвитку своїх територій. Це дозволяє більш ефективно адаптувати стратегію до конкретних потреб та умов регіону.

- Залучення громади. Децентралізація сприяє активнішому залученню громадськості до процесу розробки та впровадження стратегії. Це дозволяє більш точно враховувати потреби та інтереси місцевого населення.

- Гнучкість та швидкість реакції. Місцеві владні структури можуть оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі та швидко коригувати стратегію відповідно до зміни умов.

- Створення сприятливого інвестиційного клімату. Децентралізація дозволяє місцевим органам влади активніше впливати на створення сприятливого інвестиційного клімату на своїй території, наприклад, шляхом спрощення процедур та зменшення бюрократичних перешкод.

Отже, розробка стратегії для максимізації переваг та мінімізації недоліків у контексті децентралізації відкриває нові можливості для розвитку та приваблення інвестицій у місцеві громади, що сприяє сталому економічному розвитку регіону.

В цілому можна визначити такі етапи формування стратегії для максимізації переваг та мінімізації недоліків:

- Встановлення мети.

На цьому етапі ОТГ визначає свої цілі та завдання, які вона планує досягти через залучення соціальних інвестицій. Це може включати розвиток соціальної інфраструктури, підвищення якості життя громадян, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, культурних та спортивних заходів тощо.

- Встановлення періоду формування інвестиційної стратегії.

На цьому етапі визначається часовий рамок формування стратегії. Це може бути розглянуто у контексті календарного планування або відповідно до конкретних потреб і часових обмежень ОТГ.

- Оцінка зовнішнього середовища.

На цьому етапі проводиться аналіз зовнішнього середовища, що включає економічні, соціальні, політичні та технологічні фактори, що можуть вплинути на успішність реалізації інвестиційної стратегії. Ця оцінка допомагає ідентифікувати можливості та загрози, з якими може зіткнутися ОТГ.

- Організація інвестиційної діяльності.

На цьому етапі розробляються конкретні плани та програми для залучення соціальних інвестицій. Це включає в себе розробку проєктів, пошук фінансування, встановлення партнерських відносин з інвесторами, а також визначення механізмів моніторингу та оцінки результатів.

Додаткові етапи можуть включати:

- Мобілізація ресурсів. Організація процесу залучення фінансових, людських та матеріальних ресурсів для реалізації інвестиційної стратегії.

- Створення комунікаційної стратегії. Розробка плану комунікації для ефективної спілкування зі зацікавленими сторонами, включаючи інвесторів, місцевих мешканців, урядові органи та інші зацікавлені групи.

Стратегія для максимізації переваг та мінімізації недоліків для приваблення інвестицій та підтримки сталого економічного розвитку - це набір планів та дій, спрямованих на використання сильних сторін економіки та сприяння усуненню слабкостей для створення сприятливого інвестиційного

клімату та забезпечення сталого розвитку. Можливі напрями даної стратегії наведені у табл.3.2.

Таблиця 3.2.

Стратегічні вектори максимізації переваг та мінімізації недоліків для приваблення інвестицій та підтримки сталого економічного розвитку

Напрямок	План дій
Стимулювання інноваційного розвитку	Розробка та впровадження програм підтримки інновацій та досліджень, що в свою чергу сприятиме створенню конкурентоспроможних продуктів і послуг, що приверне увагу інвесторів. Інвестиції у високотехнологічні галузі та інноваційні стартапи.
Підвищення прозорості та розвиток правового середовища	Удосконалення правового середовища та забезпечення стабільності законодавства, що в свою чергу сприятиме зменшенню ризиків для інвесторів і збільшить їхню довіру до бізнесу в Україні. Прозорість управління та відкритість процесів прийняття рішень.
Розвиток інфраструктури	Інвестиції у розвиток транспортної, енергетичної, телекомунікаційної та інших видів інфраструктури покращать бізнес-середовище та забезпечать умови для сталого економічного розвитку.
Боротьба з корупцією	Забезпечення прозорості, боротьба з корупцією та підвищення ефективності управління державними ресурсами.
Розвиток людського капіталу	Інвестиції в освіту, навчання та розвиток кваліфікацій працівників.

Джерело: сформовано автором.

Напрями зазначені у таблиці, які можуть реалізовуватися у рамках відповідної стратегії спрямовані на створення сприятливого клімату для інвестицій та забезпечення сталого економічного розвитку, який сприятиме підвищенню життєвого рівня населення та загальному процвітанню країни.

Інвестиційний клімат має найважливіше значення у вирішенні проблеми підвищення інвестиційної активності в регіоні. Державні й національні програми та політика можуть створити такий інвестиційний клімат у країні, за якого суб'єкти господарської діяльності можуть досягти найкращих результатів щодо нагромадження інвестиційного. Головним завданням на короткострокову перспективу є підготовка необхідної правової й організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату та формування основи збереження і нарощування конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Для цього необхідно

здійснити ряд першочергових заходів з послідовного деполітизування економіки, формування єдиних стратегічних цілей і послідовності економічних реформ, незмінних при приході до влади будь-яких політичних команд, забезпечення незмінності і гарантованості захисту ринкових прав і свобод інвестора, а саме:

- необхідно розробити план дій щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучити до його розробки й обговорення широке коло експертів, науковців, представників органів державної влади і бізнесу;

- розробити регіональні плани підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей їх поточних рейтингів інвестиційної привабливості, забезпечити державний моніторинг їх виконання як одного з критеріїв успішності діяльності місцевих державних адміністрацій;

- поширити реалізацію обласними державними адміністраціями навчальних програм серед бізнесменів з підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу інвестиційних проектів, управління інвестиційними проектами. Передбачити механізми надання державою послуг з підвищення кваліфікації й атестації фахівців у сфері інвестиційної діяльності;

- істотно розширити спектр заходів конкурентної політики, зокрема щодо запобігання антиконкурентним діям національних та іноземних інвесторів на українському ринку, удосконалити методики і критерії виявлення проявів недобросовісної конкуренції з урахуванням реалій сучасної української економіки;

- підготувати перелік заходів з посилення відповідальності представників органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування при здійсненні корупційних та інших дискримінаційних дій стосовно інвесторів;

- поширити практику укладання прозорих угод між інвесторами і владою щодо взаємних зобов'язань у сфері конкурентної поведінки бізнесу й

конкурентної політики держави на певних ринках на визначений середньо- і довгостроковий період часу.

Тільки такі методи, можливо, утримають нашу країну на плаву, а підвищити привабливість України і поліпшити інвестиційний клімат може тільки цілеспрямована робота в цьому напрямі, і важливу роль у цьому має відіграти уряд країни [113].

Для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно провести ряд заходів які комплексно впливають на інвестиційне середовище в країні, серед таких заходів варто назвати [2]:

- підвищення рівня загального розвитку регіону та рівня розвитку інвестиційної інфраструктури;
- покращення демографічних характеристик;
- контроль за рівнем криміногенних, екологічних та інших ризиків;
- удосконалення правової та нормативної бази держави, націлених на створення і функціонування стабільної економіки;
- ведення політики, направленої на стійке зниження інфляції та інфляційних очікувань;
- підвищення рівня ВВП;
- врегулювання проблеми державного боргу;
- скорочення масштабу корупції в органах самоврядування;
- розвиток фінансового сектору.

Сьогодні формування сприятливого інвестиційного клімату для залучення соціальних інвестицій в Україну має бути одним із головних завдань органів публічного управління. З метою розвитку позитивного інвестиційного клімату нашої країни потрібно формувати таку інвестиційну репутацію, яка може забезпечити поважне місце нашій країні на міжнародній арені в умовах постійної конкурентної боротьби. Держава повинна визначатися як надійний партнер для іноземних інвесторів та міжнародних організацій. Безумовно, що розвиток ринкової економіки та суспільно-

політична стабільність усередині країни є основою для формування позитивного інвестиційного клімату.

Сьогоднішня система фінансування соціального середовища в Україні в умовах децентралізації виявляє свою недосконалість у багатьох аспектах, включаючи неефективність та розгалуженість завдань, які виконують суб'єкти соціального інвестування. Значну частку соціально-інвестиційних ресурсів у країні становлять кошти державного бюджету, які розподіляються на основі квотування та планування, не враховуючи при цьому сучасних ринкових умов для здійснення інвестиційної діяльності та необхідності вирішення нагальних проблем, що існують у соціальному середовищі. Відстороненими від загальних вимог залишаються інвестиційні ресурси, які вкладають у справу підприємства, вітчизняні та закордонні благодійні фонди та організації, а також окремі фізичні особи.

Сьогоднішні недержавні благодійні організації не мають достатніх ресурсів для реалізації комплексних національних проектів, а соціально відповідальні підприємства позбавлені чітких стратегій соціального розвитку територіальних громад та соціального потенціалу підприємства. В цілому, більшість суб'єктів, що здійснюють соціальне інвестування в Україні, діють стихійно та без системного підходу.

Для підтримки позитивних державних ініціатив у сфері розвитку соціальної складової нашої держави та покращення якості життя населення України важливим є створення координаційної ради щодо розвитку соціального інвестування в територіальній громаді. Це відповідь на потребу реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування та покращення інвестиційного клімату, особливо в умовах децентралізації.

Створення Координаційної ради в територіальній громаді є стратегічним кроком у реалізації державної політики з розвитку соціального інвестування та покращення інвестиційного клімату в умовах децентралізації. Ця рада виступає важливим органом для координації та співпраці між різними

зацікавленими сторонами на місцевому рівні з метою сприяння ефективному використанню ресурсів та стимулювання соціального розвитку території.

Основні функції та завдання Координаційної ради включають:

Формування стратегій і планування. Координаційна рада відповідає за розробку стратегій розвитку території з урахуванням соціальних потреб та можливостей. Вона сприяє формулюванню та узгодженню цілей та пріоритетів розвитку, а також визначенню конкретних заходів для їх досягнення.

Координація дій і співпраця. Рада забезпечує взаємодію між різними учасниками розвитку, такими як місцеві органи влади, громадські організації, підприємства та інші зацікавлені сторони. Це дозволяє уникнути дублювання зусиль та максимізувати використання ресурсів.

Моніторинг і оцінка. Рада відповідає за здійснення моніторингу та оцінку реалізації стратегій розвитку та соціальних проектів. Вона визначає критерії успіху, збирає та аналізує дані щодо їх виконання та ефективності.

Залучення інвестицій та ресурсів. Рада сприяє залученню інвестицій та ресурсів для реалізації соціальних проектів та програм. Вона виступає посередником між потенційними інвесторами та проектами, які потребують фінансування, та сприяє створенню умов для їх успішної реалізації.

Інформаційна підтримка і комунікація. Рада забезпечує інформаційну підтримку та комунікацію з громадськістю щодо реалізації соціальних проектів та програм. Вона сприяє відкритості та прозорості процесів прийняття рішень та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами.

Створення координаційної ради в територіальній громаді є ключовим елементом впровадження державної політики з розвитку соціального інвестування та покращення інвестиційного клімату.

Мета створення Координаційної ради в територіальній громаді полягає у покращенні ефективності розвитку території шляхом забезпечення координації дій між різними зацікавленими сторонами та сприянні вирішенню соціальних проблем. Основні цілі створення такої ради можуть включати:

Збільшення ефективності соціальних програм. Координаційна рада сприяє оптимізації використання ресурсів та забезпеченню узгодженості дій між різними учасниками процесу розвитку. Це дозволяє забезпечити кращу організацію та розподіл ресурсів для реалізації соціальних програм.

Залучення інвестицій та фінансової підтримки. Шляхом об'єднання зусиль між державними, громадськими та приватними секторами, рада сприяє залученню додаткових інвестицій та фінансової підтримки для реалізації соціальних проектів та програм.

Покращення взаємодії та комунікації. Створення ради сприяє встановленню механізмів взаємодії та комунікації між всіма зацікавленими сторонами, що дозволяє забезпечити краще розуміння потреб та інтересів різних груп населення.

Формування стратегій розвитку. Координаційна рада сприяє формулюванню та реалізації стратегій розвитку території, визначенню пріоритетів та напрямків діяльності, а також розробці планів їхньої реалізації.

Зміцнення громадського участі. Створення ради сприяє залученню громадськості до процесів прийняття рішень та реалізації соціальних проектів. Це дозволяє краще враховувати потреби та інтереси громади та забезпечити більшу легітимність та підтримку для вжитих заходів.

Отже, мета створення координаційної ради в територіальній громаді полягає у забезпеченні системної та координованої роботи зацікавлених сторін з метою досягнення соціальних цілей та покращення якості життя громади.

Принципи організації діяльності координаційної ради в територіальній громаді мають визначати основні засади її функціонування та співпраці між усіма зацікавленими сторонами. Виокремимо головні принципи, які необхідно враховувати при створенні Координаційної ради:

Партнерство та співпраця. Робота ради базується на принципі партнерства та співпраці між державними, громадськими та приватними

секторами. Всі зацікавлені сторони мають брати активну участь у прийнятті рішень та реалізації проектів.

Транспарентність. Рішення та процеси, що відбуваються в межах ради, повинні бути відкритими та доступними для усіх учасників. Це сприяє підвищенню довіри та легітимності прийнятих рішень.

Громадянське участь. Координаційна рада має забезпечувати можливість активної участі громадськості в прийнятті рішень та впливу на процеси розвитку території.

Пріоритетність потреб громади. Усі дії та проекти, реалізовані радою, повинні відповідати потребам та інтересам місцевої громади та спрямовуватися на забезпечення її благополуччя та розвитку.

Ефективність та результативність. Робота ради має бути спрямована на досягнення конкретних результатів та вирішення соціальних проблем. Всі дії повинні бути націлені на досягнення максимального соціального впливу та користі для громади.

Інклюзивність. Участь у роботі ради має бути відкритою для всіх зацікавлених сторін, незалежно від соціального статусу, статі, віку чи інших характеристик. Кожен має мати можливість долучитися до процесів прийняття рішень.

Гнучкість та адаптивність. Робочі процеси та структура ради повинні бути гнучкими та адаптивними до змін у соціально-економічному середовищі та потребах громади.

Ці принципи визначають фундаментальні засади організації діяльності координаційної ради в територіальній громаді.

Завдання координаційної ради в територіальній громаді можуть бути різноманітними, але в основі її діяльності лежить покращення управління, сприяння розвитку громади та залучення інвестицій для соціального і економічного розвитку.

Основні завдання:

Координація діяльності. Рада відповідає за координацію роботи різних зацікавлених сторін, таких як органи влади, громадські організації, підприємства та інші установи, щоб забезпечити ефективне вирішення соціально-економічних проблем громади.

Розробка та впровадження стратегій розвитку. Рада аналізує потреби та можливості громади, розробляє стратегії її розвитку та впроваджує конкретні заходи для досягнення цілей.

Залучення інвестицій. Рада працює над створенням сприятливого інвестиційного клімату в громаді, залучаючи інвестиції для реалізації соціальних та економічних проектів.

Підтримка соціальних ініціатив. Рада сприяє розвитку соціальних програм і проектів, спрямованих на покращення життя громадян, враховуючи їхні потреби та пріоритети.

Залучення громадськості. Рада взаємодіє з місцевими жителями, враховуючи їхні думки та ініціативи, тим самим забезпечуючи більшу відкритість та прозорість у процесі управління.

Моніторинг та оцінка результатів. Рада відслідковує виконання стратегій та проектів, оцінює їхній вплив на розвиток громади та вносить необхідні корективи для досягнення поставлених цілей.

Співпраця з іншими громадами та органами влади. Рада співпрацює з іншими територіальними громадами, регіональними та центральними органами влади для обміну досвідом та реалізації спільних ініціатив.

Ці завдання визначають роль та функції координаційної ради у розвитку та підтримці соціального і економічного прогресу в територіальній громаді.

При створенні координаційної ради для розвитку соціального інвестування в територіальній громаді можуть виникнути деякі *ризики*, які варто враховувати:

Недостатня підтримка. Один із основних ризиків полягає в недостатньому рівні зацікавленості та підтримки з боку місцевих громадян,

органів влади та бізнес-спільноти. Це може призвести до втрати ефективності діяльності ради.

Політичні впливи. Ризик втручання політичних сил у роботу ради, що може спричинити відхилення від головних цілей та завдань, а також перешкодити об'єктивному вирішенню питань.

Фінансові обмеження. Недостатній бюджет або обмежені фінансові ресурси можуть обмежити здатність ради реалізувати свої стратегії та ініціативи.

Недостатня експертиза та ресурси. Брак кваліфікованих кадрів та обмежені ресурси можуть обмежити можливості ради здійснювати аналіз, розробляти стратегії та виконувати інші функції ефективно.

Конфлікти інтересів. Існування різних групових інтересів серед членів ради може призвести до конфліктів і ускладнити процес прийняття рішень.

Недостатнє спілкування та звітність. Відсутність відкритості та прозорості в діяльності ради може породити недовіру серед місцевого населення та інших зацікавлених сторін.

Неуспішні проекти та ініціативи. Ризик невдачі у реалізації проектів та ініціатив може призвести до втрати довіри та підтримки соціальних інвесторів та інших стейкхолдерів.

Запобігання цим ризикам передбачає ретельне планування, ефективний моніторинг та контроль за діяльністю ради, залучення широкого кола зацікавлених сторін у процес прийняття рішень та забезпечення відкритості та прозорості в її діяльності.

Етапи реалізації створення координаційної ради для розвитку соціального інвестування в територіальній громаді можуть включати наступні кроки:

Прийняття та затвердження нормативно-правової бази. Перш ніж розпочати процес створення ради, необхідно прийняти та затвердити нормативно-правову базу, яка визначатиме правовий статус та функціональні обов'язки ради.

Попередня підготовка і аналіз. Необхідно провести аналіз ситуації в територіальній громаді щодо потреб у соціальному інвестуванні, існуючих ініціатив та ресурсів.

Визначення цілей і завдань. Встановлення чітких цілей та завдань, які будуть вирішувати рада, таких як привертання інвестицій, розвиток соціальних проектів, покращення інфраструктури тощо.

Формування складу та структури. Визначення складу ради, включаючи представників місцевої влади, бізнесу, громадських організацій та інших зацікавлених сторін. Також потрібно визначити структуру ради, ролі і повноваження учасників.

Розробка статуту та правил. Підготовка документів, що визначають мету, склад, процедури прийняття рішень та інші аспекти діяльності ради. Ці документи можуть бути формалізовані у статуті або угоді про співпрацю.

Залучення зацікавлених сторін. Проведення консультацій та зустрічей з представниками місцевої громади, бізнесу, громадських організацій та інших зацікавлених сторін для залучення їхньої участі та підтримки у створенні ради.

Організація перших засідань. Проведення перших зустрічей для обговорення мети та завдань ради, обрання голови та інших керівних посад, розробки робочого порядку.

Запуск діяльності та моніторинг. Початок реалізації планів та проектів, обговорених на засіданнях ради, а також встановлення системи моніторингу та оцінки ефективності діяльності ради.

Комунікація та звітність. Забезпечення відкритості та прозорості в роботі ради, а також регулярне інформування громади та інших зацікавлених сторін про проведені заходи та досягнення.

Основними споживачами послуг Координаційної ради можуть бути:

Місцева влада. Представники місцевих органів влади можуть скористатися послугами координаційної ради для розвитку та реалізації програм та проектів соціального інвестування в територіальній громаді.

Підприємства та бізнес-структури. Компанії та бізнес-структури можуть використовувати раду для здійснення соціальних інвестицій у розвиток місцевої інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших сфер, що впливають на громадський інтерес.

Громадські організації. Неприбуткові організації та громадські ініціативи можуть отримувати підтримку та координацію від ради для реалізації своїх соціальних проектів та ініціатив.

Мешканці та громадськість. Жителі територіальної громади можуть бути споживачами послуг ради у вигляді отримання інформації про соціальні програми та можливості участі в них, а також участі у публічних обговореннях та прийнятті рішень.

Міжнародні та донорські організації. Координаційна рада може співпрацювати з міжнародними та донорськими організаціями для отримання фінансової та технічної підтримки для реалізації соціальних проектів та програм.

Ці різноманітні групи зацікавлених сторін мають різні потреби та очікування від Координаційної ради і можуть бути основними споживачами її послуг. Важливо забезпечити взаємодію між цими групами та забезпечити, що їхні потреби враховуються при формулюванні стратегій та прийнятті рішень радою.

Склад координаційної ради може включати:

Голова (представник органу місцевої влади).

Представники від департаментів чи відділів місцевої влади (представники різних департаментів або відділів місцевої влади, які мають відношення до соціального розвитку та інвестування).

Представники місцевих підприємств та бізнесу (участь представників місцевих підприємств може забезпечити зв'язок між публічним та приватним секторами, а також допомогти у визначенні потреб місцевого бізнес-спільноти).

Представники громадськості та неприбуткових організацій (участь представників громадськості та неприбуткових організацій може забезпечити зв'язок з місцевими громадами та громадськими організаціями, а також забезпечити представлення інтересів різних соціальних груп).

Експерти та консультанти (залучення експертів та консультантів з різних галузей може забезпечити необхідний рівень знань та досвіду для вирішення конкретних завдань та розробки стратегій розвитку).

Представники місцевих медіа (участь представників місцевих медіа може забезпечити публічність та прозорість роботи ради, а також сприяти інформуванню місцевого населення про її діяльність).

Фінансування координаційної ради при органах місцевої влади може здійснюватися з різних джерел. Деякі з них включають:

Бюджет місцевої влади. Кошти можуть виділятися з бюджету місцевої влади для фінансування роботи ради, витрати на проведення заходів та інші витрати.

Гранти та субсидії. Координаційна рада може залучати фінансування шляхом отримання грантів та субсидій від різних міжнародних та національних організацій, а також з інших джерел, що надають фінансову підтримку для розвитку місцевого рівня.

Спонсорські внески. Координаційна рада може отримувати фінансову підтримку від місцевих підприємств, бізнесу та інших зацікавлених сторін у вигляді спонсорських внесків або пожертв.

Партнерські угоди. Рада може укладати партнерські угоди з різними організаціями та установами, які можуть надавати фінансову підтримку у вигляді грантів, субсидій або інших форм фінансування.

Виходячи з проведеного дослідження, важливо відзначити, що запропонована модель Координаційної ради щодо розвитку соціального інвестування в територіальних громадах виступає одним з ключових компонентів інфраструктури ринку соціальних інвестицій. Ця рада, завдяки своєму функціональному та ресурсному потенціалу, має здатність

узгоджувати та координувати дії всіх суб'єктів, що діють у сфері соціального інвестування. Вона спроможна залучати нові ресурси для реалізації соціальних проектів, що може відігравати ключову роль у покращенні якості життя населення, не лише на рівні окремих громад, але й в цілій країні. Така рада створює сприятливі умови для ефективного використання ресурсів та координації зусиль у напрямку соціального розвитку, що відкриває нові перспективи для підвищення якості життя громадян.

3.2. Напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування

Сучасний світ вимагає ефективних та інноваційних підходів до вирішення соціальних проблем та стимулювання сталого розвитку. Одним із таких підходів є соціальне інвестування, яке поєднує в собі фінансову вигоду та соціальну відповідальність. У цьому контексті держава, як ключовий гравець, має визначальну роль у формуванні та реалізації політики щодо соціального інвестування. Проте, незважаючи на потенційні переваги соціального інвестування, в Україні досі існують численні виклики та проблеми щодо його розвитку та впровадження. Науковці мають розвивати пошук найкращих шляхів удосконалення державної політики щодо розвитку соціального інвестування, особливо в таких складних умовах, як сьогодні в Україні.

Сутність реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування полягає в тому, щоб створити збалансовану систему, яка об'єднує державні, приватні та громадські інтереси.

Метою державного регулювання соціальних інвестицій є досягнення оптимального балансу у взаємодії держави, споживачів і інвесторів при підвищенні рівня життя громадян країни та її регіонів. Для досягнення вищезазначеної мети держава має виконувати відповідні функції, а саме:

- розробка та впровадження різноманітних інструментів фінансування для соціальних проєктів, такі як соціальні імпаکت-облігації, соціальні інвестиційні фонди, механізми краудфандингу тощо;

- моніторинг та оцінка ефективності соціальних інвестиційних проєктів, враховуючи їхній соціальний вплив та результативність;

- стимулювання соціально спрямованого інвестиційного процесу;

- інформаційна підтримка;

- стимулювання партнерства між державними, приватними та громадськими секторами для спільного здійснення соціальних інвестиційних проєктів;

- створення соціальних продуктів, їх рівномірний розподіл серед населення.

Державне регулювання соціального інвестування включає в себе ряд методів та інструментів, які сприяють стимулюванню та підтримці соціальних проєктів та ініціатив. Наведемо, деякі з найбільш ефективних методів державного регулювання соціального інвестування:

- фінансові стимули. Держава може надавати фінансові пільги, субсидії, гранти, дотації або інші фінансові підтримки для соціальних проєктів та інвестицій.

- грантові програми. Держава може запровадити грантові програми, які надають безповоротні фінансові дотації для соціальних організацій та проєктів.

- створення сприятливого правового середовища. Держава може розробити спеціальні законодавчі акти та правила для підтримки соціального інвестування.

- партнерство з приватним сектором. Держава може сприяти партнерству між державними органами, громадськими організаціями та приватним сектором для спільного розвитку та фінансування соціальних проєктів.

Застосування цих методів державного регулювання соціального інвестування допомагає створити сприятливу інвестиційну клімату для розвитку соціальних проєктів та ініціатив, підтримати соціальне підприємництво, розв'язати соціальні проблеми та забезпечити сталість та стабільність суспільства.

Напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування:

- координація та взаємодія між різними рівнями влади;
- розвиток фінансового ринку соціального інвестування;
- поширення свідомої соціальної відповідальності серед підприємств;
- підвищення обізнаності та освіти;
- розвиток співпраці з міжнародними організаціями та донорами.

Ці напрями можуть сприяти подальшому розвитку соціального інвестування та впровадженню ініціатив, спрямованих на покращення соціально-економічного благополуччя нації. Зважаючи на важливість теми, давайте дещо поглибимо аспекти кожного напрямку реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування в умовах децентралізації:

Координація та взаємодія між різними рівнями влади: розробка механізмів обміну інформацією та кращої практики між центральними, регіональними та місцевими органами влади.

Розвиток фінансового ринку соціального інвестування: стимулювання приватних інвесторів до участі в соціальних програмах шляхом розробки фінансових інструментів з гарантіями чи іншими привабливими умовами.

Поширення свідомої соціальної відповідальності серед підприємств: стимулювання бізнесу до реалізації соціально відповідальних проєктів через надання податкових пільг або інших стимулів; організація кампаній та заходів, спрямованих на підвищення освіченості та розуміння бізнесом його соціальної ролі.

Підвищення обізнаності та освіти: розробка навчальних програм та проведення тренінгів для місцевих громадян та підприємств щодо можливостей соціального інвестування.

Розвиток співпраці з міжнародними організаціями та донорами: встановлення партнерства з міжнародними інституціями та фондами для залучення фінансової підтримки та технічної експертизи; обмін досвідом та найкращими практиками з іншими країнами.

У процесі соціального інвестування держава виступає провідним соціальним інвестором, який вибудовує свої відносини із різними суспільними групами. Тому державі належить пріоритетна роль в управлінні соціальними проектами на основі урізноманітнення форм державно-приватного партнерства в рамках цільових програм. В цьому зв'язку потребують оптимізації організаційно-правові методи, що мають передбачати оцінку соціальної ефективності запланованих інвестиційних проектів. Поміж інших критеріїв, всі інвестиційні проекти мають бути регіонально та соціально-орієнтованими, а також передбачати оцінку прогнозних екологічних наслідків інвестицій [37, с. 494].

Отже, формування державної політики щодо соціальних інвестицій є критично важливим, оскільки він має потенціал значно покращити якість життя громадян та забезпечити стійкий соціальний прогрес. Отже варто виділити деякі з головних причин, чому державна політика щодо розвитку соціальних інвестицій є важливою:

- 1) забезпечення соціальної справедливості (соціальні інвестиції сприяють забезпеченню більшої рівності та справедливості у суспільстві, допомагають зменшити соціальні нерівності, підвищують доступ до освіти, охорони здоров'я, житла та інших соціальних послуг для всіх верств населення);

- 2) покращення якості життя (інвестування в соціальні програми, такі як надання якісної освіти, соціального захисту та медичних послуг, забезпечує покращення якості життя громадян);

3) стимулювання економічного зростання (соціальні інвестиції являють собою каталізатор для економічного зростання, оскільки забезпечення гідної освіти та здоров'я сприяє створенню кваліфікованої робочої сили, знижує безробіття та збільшує продуктивність праці);

4) зниження витрат держави у майбутньому (інвестування в освіту та професійну підготовку може допомогти зменшити витрати держави на соціальний захист у майбутньому, оскільки більше людей будуть здатні працювати та забезпечувати своє і своїх сімейне забезпечення);

5) підвищення конкурентоспроможності країни (ефективна державна політика щодо соціальних інвестицій сприяє підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку).

Враховуючи ці причини, реалізація державної політики щодо соціальних інвестицій стає важливою передумовою для досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя громадян.

На сьогодні в Україні залишається стратегічно важливим питання щодо забезпечення сприятливого інвестиційного клімату та активізації соціального інвестування в Україні, так як від цього залежать соціально-економічний розвиток держави та можливість подальшого збагачування та удосконалення на цій основі національної економіки. Головним завданням державної політики на короткострокову перспективу є удосконалення необхідної правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, що в свою чергу призведе до покращень в соціальній сфері в Україні. Для цього державна політика повинна бути направлена на здійснення необхідної низки першочергових заходів з формування єдиних стратегічних цілей та послідовності економічних та соціальних реформ, забезпечення незмінності та гарантованості захисту прав і свобод інвестора та подальшого покращення якості життя населення країни.

Економічний та соціальний розвиток територій створює базу і є важливим джерелом підвищення якості життя населення, оскільки в ході взаємозалежних процесів соціально-економічного розвитку створюються передумови для підвищення доходів громадян, споживання, рівня освіти і медичного обслуговування. А також створюються умови, які сприяють зростанню самоповаги людей в результаті формування соціальної, політичної, економічної та інституційної систем, орієнтованих на підвищення престижності особистості в суспільстві [86, с. 31-32].

Децентралізація передбачає передачу на регіональний рівень такої кількості повноважень, скільки місцева влада може прийняти задля виконання покладених на неї обов'язків, у тому числі у сфері надання публічних послуг та підвищення добробуту людей, що проживають на певній території [90].

Основними перевагами децентралізації державної влади є: прозорість і спрощення процесу прийняття рішень, покращання якості розгляду звернень громадян до органів влади, сприяння розвитку місцевих економік та стратегічному плануванню, більш цілеспрямоване використання видатків бюджету на місцеві першочергові потреби та ін. До недоліків можна віднести наступне: диспропорції і нерівномірність у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, гальмування реалізації державних програм на фоні надання більшого значення місцевим політичним пріоритетам, неузгодженість делегованих повноважень і обов'язків з ресурсами для виконання державних функцій тощо [112, с. 111].

У ст. 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» чітко визначені джерела та повноваження органів місцевого самоврядування щодо залучення на договірних засадах інвестиційних ресурсів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, коштів населення, а також бюджетних коштів на будівництво, розширення, ремонт і утримання на пайових засадах об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури; сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території [39].

Відповідно до статті 16 Закону України «Про інвестиційну діяльність», органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень здійснюють регулювання інвестиційної діяльності на своїй території, в тому числі шляхом погодження питань про створення виробничих і соціальних об'єктів, використання природних ресурсів суб'єктами інвестиційної діяльності [38].

Однією з найважливіших відмінностей в контексті децентралізації є можливість самостійного управління інвестиційною привабливістю власних територій, що дає об'єднаним територіальним громадам можливість конкурувати між собою за залучення інвесторів.

Оцінка конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад та регіону може базуватися на визначенні рівня їх соціально-економічного розвитку та інвестиційної привабливості [18; с. 394]. Методичні підходи до оцінки рівня соціально-економічного розвитку ОТГ:

- кількісні методи оцінки на основі макроекономічних показників для аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку ОТГ;
- рейтингові оцінки для аналізу інвестиційної привабливості ОТГ;
- оцінки ефективності використання елементів соціально-економічного потенціалу для аналізу конкурентних переваг ОТГ.

Реальний рівень соціально-економічного розвитку визначається тим, як держава впливає на економічні та соціальні процеси через фінансові механізми та інструменти. Розподіл коштів на центральному рівні має значуще соціально-економічне та політичне значення, оскільки фінансові ресурси, які надходять до державного бюджету, впливають на реалізацію пріоритетних заходів на рівні країни. Заходи, програми та інвестиційні проекти на місцевому або регіональному рівні, а також виконання делегованих державою повноважень органами місцевого самоврядування, фінансуються з коштів, що мобілізуються до місцевих бюджетів. Такий підхід дозволяє ефективно управляти фінансовими ресурсами, використовувати їх у важливих галузях економіки та розвитку соціальної інфраструктури, а також проводити єдину загальнодержавну фінансово-економічну політику в державі.

Процес децентралізації публічного управління передбачає зміцнення можливостей територіальних громад у всіх сферах їх діяльності, що відображено у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Концепцією реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні для забезпечення соціально-економічного розвитку території визначені, зокрема, такі шляхи і способи, як:

- надання трансфертів із державного бюджету безпосередньо кожному місцевому бюджету;
- визначення фінансовою основою здійснення органами місцевого самоврядування власних повноважень податків та зборів, які пов'язані з територією відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- закріплення за місцевими бюджетами частини коштів, що надходять від сплати податку на прибуток новостворених юридичних осіб, протягом п'яти років від дати інвестування в юридичну особу;
- надання органам місцевого самоврядування права регулювати ставки місцевих податків і зборів;
- надання органам місцевого самоврядування доступу до залучення кредитних ресурсів для інвестиційного розвитку шляхом спрощення процедур погодження запозичень і місцевих гарантій та збалансування їх із способами державного контролю, спрямованого на запобігання банкрутству об'єктів права комунальної власності;
- підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів шляхом запровадження програмно-цільового методу для всіх місцевих бюджетів;
- визначення матеріальною основою місцевого самоврядування майна, зокрема землі, що перебуває у власності територіальних громад сіл, селищ, міст (комунальній власності), об'єктів спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, району, області, а також належної бази оподаткування;

- надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати свої майно та ресурси в рамках співробітництва територіальних громад для виконання спільних програм та ефективнішого надання публічних послуг населенню суміжних територіальних громад [96, с. 80-86].

Локальні інвестиції та підтримка реалізації інвестиційних проєктів здійснюються відповідно до встановленого порядку, що регулюється органами місцевого самоврядування, відповідно до вимог бюджетного законодавства. Цей процес передбачає використання коштів місцевого бюджету, а також можливість отримання кредитів або позик під місцеві гарантії. Органи місцевого самоврядування встановлюють правила та процедури, які регулюють використання цих ресурсів, здійснюють контроль за їхнім ефективним використанням та забезпечують відповідність усіх дій законодавству у сфері бюджетної діяльності.

Окремі дослідники відзначають, що в більшості зарубіжних країн органи місцевого самоврядування беруть активну участь в господарських відносинах. Зокрема, вони є одними із найбільших власників і покупців на ринку праці, активними учасниками фінансово-кредитних відносин, мають власні банківські, страхові і інші фінансово-кредитні установи [82, с. 25; 4, с. 75].

На місцевому рівні є низка проблем та негативних аспектів, які ускладнюють залучення соціальних інвестицій та втілення інвестиційних проєктів інвесторами та органами місцевого самоврядування. Серед них можна виокремити:

- відсутність маркетингових досліджень інвестиційних проєктів;
- недостатність інформації про інвесторів та об'єкти інвестування;
- недосконалість організаційно-економічних механізмів для реалізації інвестиційної політики щодо розвитку території [72].

Відсутність маркетингових досліджень інвестиційних проєктів.

Ця проблема виникає через недостатню увагу до аналізу ринкових умов та потреб населення в конкретній територіальній громаді. Для вирішення цього аспекту держава та місцева влада можуть вжити наступні заходи:

- Створення механізмів стимулювання маркетингових досліджень. Держава може надавати фінансову підтримку для проведення маркетингових досліджень інвестиційних проєктів місцевими органами влади або незалежними агенціями. Це допоможе отримати об'єктивні дані про потенціал ринку та перспективи проєкту.

- Розвиток консультативної підтримки. Місцева влада може співпрацювати з професійними консультантами та експертами з маркетингу для розробки стратегій просування інвестиційних проєктів та аналізу попиту на послуги та товари, що надаються.

- Створення баз даних та інформаційних ресурсів. Держава може сприяти створенню централізованих баз даних та інформаційних платформ, які містять інформацію про інвестиційні можливості на місцевому рівні. Це дозволить інвесторам швидше та зручніше знаходити інформацію про потенційні проєкти.

- Проведення аналізу ринкових тенденцій. Для ефективного вирішення проблеми потрібно постійно моніторити ринкові тенденції та зміни в споживчому попиті. Місцева влада повинна залучати експертів для аналізу цих даних та враховувати їх у плануванні інвестиційних проєктів.

Недостатність інформації про інвесторів та об'єкти інвестування.

Ця проблема затримує розвиток інвестиційної діяльності та може призвести до втрати можливостей для місцевого розвитку. Для її вирішення можна запропонувати наступні заходи:

- Створення інвестиційних порталів та баз даних. Держава та місцева влада повинні сприяти створенню централізованих інвестиційних порталів, де інвестори зможуть зареєструвати свої проєкти та місцеві влади представлять інформацію про доступні інвестиційні можливості.

- Організація інвестиційних форумів та заходів зв'язку. Проведення регулярних заходів, таких як інвестиційні форуми та конференції, де інвестори та представники місцевих влад могли б обмінюватися інформацією та встановлювати контакти.

- Створення інформаційних бюлетенів та розсилок. Місцева влада може регулярно випускати інформаційні бюлетені та розсилати їх інвесторам, де буде міститися актуальна інформація про інвестиційні можливості та інші інвестиційні проекти на території громади. Це допоможе залучити увагу потенційних інвесторів та забезпечити їм доступ до необхідної інформації для прийняття рішень.

Недосконалість організаційно-економічних механізмів для реалізації інвестиційної політики щодо розвитку території.

Недостатність відповідної інституційної бази та механізмів управління може стати перешкодою для ефективного реалізації інвестиційних стратегій та програм на місцевому рівні. Для вирішення зазначеної проблеми можна запропонувати наступні заходи:

- Розробка програм підтримки інвесторів. Держава може розробляти програми підтримки для інвесторів, включаючи фінансові стимули, податкові пільги та інші заходи, що сприяють інвестуванню. Місцеві влади можуть активно працювати над розробкою та впровадженням таких програм на своїй території.

- Збільшення прозорості та відкритості. Держава та місцеві влади можуть працювати над покращенням прозорості та відкритості у сфері інвестицій, забезпечуючи доступ до відкритої інформації про умови та процедури інвестування на місцевому рівні.

- Створення сприятливого інвестиційного клімату. Держава та місцеві влади можуть приймати законодавчі акти та регулюючі норми, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату на місцевому рівні. Це включає в себе поліпшення правового середовища, забезпечення правової стабільності та захисту прав інвесторів.

Для вирішення проблеми недосконалості організаційно-економічних механізмів для реалізації інвестиційної політики щодо розвитку території, держава та місцева влада можуть впровадити у свою діяльність інституційну модель стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації.

Інституційна модель стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації.

Інституційна модель стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації - це комплексний підхід до організації та реалізації державної політики, спрямованої на залучення соціальних інвестицій на місцевому рівні в умовах децентралізації. Ця модель має включати такі складові: нормативно-правову базу, фінансові інструменти, інформаційну підтримку, партнерство та співпрацю.

Нормативно-правова база. Розроблення та прийняття спеціальних законодавчих актів, які стимулюють соціальне інвестування та визначають правові умови для його здійснення. Це може включати податкові пільги, інвестиційні стимули, регулятивні механізми тощо.

Фінансові інструменти. Розроблення програм та механізмів фінансування для підтримки соціальних проектів на місцевому рівні, таких як гранти, кредитні програми, інвестиційні фонди тощо.

Інформаційна підтримка. Забезпечення доступу до інформації про потенційні соціальні проекти та інвестиційні можливості на місцевому рівні для зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, громадські організації та місцеву владу.

Партнерство та співпраця. Сприяння взаємодії між різними зацікавленими сторонами, такими як бізнес, громадські організації, академічні установи та державні органи, для спільного розв'язання соціальних проблем та здійснення інвестиційних проектів.

Інституційна модель стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації передбачає взаємодію різних суб'єктів на різних рівнях уряду

для ефективної реалізації інвестиційних стратегій та програм. Нижче наведено детальний опис дій, які повинні бути вжиті на кожному рівні влади:

Державний рівень:

Уряд: Створення сприятливого законодавчого середовища для соціального інвестування шляхом прийняття законів та політик, які стимулюють інвестиційну активність і забезпечують захист інвесторів.

Міністерства і відомства: Розроблення програм та інструментів фінансової та технічної підтримки для розвитку соціальних проектів на місцевому рівні.

Національний банк: Забезпечення стабільності фінансової системи та розвитку фінансових інструментів, які підтримують соціальні інвестиції.

Місцевий / громадський рівень:

Місцеві громади: Розроблення місцевих стратегій розвитку, визначення соціальних пріоритетів та ідентифікація проектів, які потребують інвестицій.

Громадські організації: Залучення громадськості до процесу прийняття рішень щодо інвестиційних проектів, надання підтримки та моніторингу їх реалізації.

Кожен з зазначених суб'єктів повинен діяти взаємодіючи з іншими, враховуючи потреби та можливості місцевої спільноти для ефективного залучення соціальних інвестицій та досягнення цілей розвитку.

Існують певні ризики, які можуть виникнути під час реалізації моделі інституційного стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації. Деякі з них включають:

Недостатня координація між різними рівнями уряду. Може виникнути недорозуміння або конфлікти між різними рівнями влади щодо призначення ресурсів або відповідальності за реалізацію програм.

Політичні та внутрішньоорганізаційні перешкоди. Зміни в політичному курсі або внутрішні конфлікти в органах влади можуть ускладнити реалізацію стратегій та програм.

Фінансові обмеження: Недостатність фінансових ресурсів може стати перешкодою для впровадження програм та ініціатив залучення соціальних інвестицій.

Відсутність довіри та сприйняття ризику. Інвестори можуть бути неохочі вкладати свої кошти через недостатню довіру до місцевих урядових органів або страх втратити інвестиції через непередбачувані ризики.

Відсутність експертизи та кваліфікації. Недостатня кваліфікація персоналу на місцевому рівні може ускладнити ефективне управління та впровадження інвестиційних програм.

Недостатність інфраструктури. Відсутність необхідної соціальної та економічної інфраструктури може перешкодити успішному впровадженню інвестиційних проектів.

Щоб зменшити ризики, важливо ретельно розробляти та впроваджувати стратегії, проводити консультації зі всіма зацікавленими сторонами, забезпечувати прозорість та відкритість в управлінні, а також виявляти і вирішувати будь-які проблеми шляхом постійного моніторингу та оцінки реалізації програм.

Перш за все, місцева влада повинна провести аналіз поточного стану інвестиційного клімату на своїй території. Це включає оцінку наявних можливостей для соціального інвестування, ідентифікацію ключових секторів, що потребують розвитку, та визначення потенційних інвесторів. Далі, необхідно встановити чіткі стратегії та цілі в галузі соціального інвестування. Це включає розробку довгострокових планів розвитку, інвестиційних стратегій та програм, спрямованих на покращення якості життя мешканців. Значну увагу слід приділити комунікації з потенційними інвесторами та створенню партнерських відносин з бізнесом, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами. Крім того, місцева влада повинна активно працювати над підвищенням своєї інституційної спроможності для ефективного управління інвестиційними проектами та програмами.

Загалом, залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад в умовах децентралізації вимагає комплексного підходу та спільної дії з боку держави та місцевих влад. Шляхом розвитку механізмів сприяння інвестиціям, покращення комунікацій та збільшення прозорості можна створити сприятливі умови для залучення інвестицій та стимулювання розвитку територіальних громад.

При розробці інвестиційної політики на місцевому та державному рівнях важливо враховувати якість інвестицій та їхній внесок у державну економіку. Особливу увагу слід приділяти оцінці якості інвестицій до їх залучення до економіки відповідної територіальної громади.

Враховуючи вищесказане, рекомендовано застосовувати поетапний підхід, зокрема, наведено трьохетапне оцінювання якості інвестицій у таблиці 3.3.

Трьохетапне оцінювання якості інвестицій передбачає проведення оцінки на трьох рівнях, що дозволяє здійснити комплексний аналіз та забезпечити максимальну об'єктивність інвестиційного рішення [72].

Таблиця 3.3.

Трьохетапний підхід оцінювання якості інвестицій для територіальних громад

Етап/Назва	Опис
Перший етап: Оцінка інвестора	На цьому етапі проводиться аналіз інвестора, його цілей, стратегії та репутації. Це включає перевірку фінансової стабільності, досвіду вкладання коштів, ділової репутації та попередніх успіхів в інвестиційних проектах.
Другий етап: Оцінка інвестиційного проекту	На цьому етапі аналізується конкретний інвестиційний проект, його відповідність стратегічним цілям розвитку територіальної громади, інноваційний потенціал, технічні та екологічні аспекти, ризики та можливості, а також очікуваний дохід.
Третій етап: Оцінка впливу на економіку та суспільство	На останньому етапі проводиться оцінка впливу інвестиційного проекту на економіку та суспільство. Це включає аналіз очікуваних економічних вигод для місцевої економіки, створення робочих місць, підвищення рівня життя населення, вплив на екологічну та соціальну сфери.

Джерело: розроблено автором

Цей трьохетапний підхід дозволяє здійснити комплексний аналіз соціальних інвестицій, враховуючи як характеристики самого інвестора, так і конкретного інвестиційного проекту, а також його вплив на економіку та суспільство.

Для успішного залучення інвестицій в територіальні громади України потрібно створити комплексний механізм, який би стимулював здійснення інвестиційних проектів та забезпечував зацікавлені сторони, включаючи інвесторів, урядові структури та місцеву владу.

Механізм залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад полягає у взаємопов'язаних елементах, які визначають цей процес. Основні структурні складові механізму включають: суб'єкти інвестування (державні органи, приватні компанії, громадські організації тощо), об'єкти залучення (різноманітні сфери і напрямки, в які спрямовуються інвестиції для соціального розвитку територій), форми залучення інвестицій (різноманітні методи і механізми, які використовуються для привертання інвестиційних коштів), інвестиційні проекти (конкретні програми або ініціативи, які передбачають вкладення коштів у розвиток територіальних громад) [72].

Суб'єкти інвестування діють у конкретному бізнес-середовищі і впливають на процес залучення інвестицій. Об'єкти залучення можуть включати розвиток освіти, охорони здоров'я, інфраструктури, соціального захисту, розвитку місцевих підприємств та інші аспекти. Форми залучення інвестицій включають в себе привабливі інвестиційні умови, стимулюючі програми, організація презентацій та інвестиційних форумів, партнерські відносини між суб'єктами інвестування для спільної реалізації інвестиційних проектів, створення спеціальних спільних підприємств для розвитку територіальних громад, тощо. Інвестиційні проекти можуть бути спрямовані на покращення інфраструктури, розвиток соціальних послуг, підвищення якості життя населення тощо.

Виділення цих компонентів дозволяє пояснити поведінку зацікавлених сторін і визначити їх взаємозв'язки, що сприяє ефективному залученню соціальних інвестицій у розвиток територіальних громад.

Для удосконалення механізму залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад, можна вжити ряд заходів:

1. Створення привабливого інвестиційного середовища.

Підвищення привабливості територіальних громад для потенційних інвесторів шляхом створення сприятливих умов для бізнесу, спрощення бюрократичних процедур, розвиток інфраструктури та підтримка інноваційних проектів.

2. Залучення громадськості.

Активне включення місцевого населення в процеси планування та реалізації інвестиційних проектів сприятиме створенню механізму, що відповідає потребам і інтересам громади.

3. Постійний моніторинг і оновлення механізму.

Суспільні потреби та умови змінюються з часом, тому важливо постійно оцінювати ефективність механізму та адаптувати його до нових викликів і можливостей.

Зазначені заходи допоможуть покращити механізм залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад, сприяючи їхньому сталому і збалансованому зростанню [72].

Насамкінець, варто зазначити, що розвиток системи місцевого самоврядування є ключовим стратегічним пріоритетом для України у її шляху становлення як соціально орієнтованої європейської держави. Без проведення необхідних заходів у напрямку удосконалення залучення соціальних інвестицій буде складно досягти гармонійного та збалансованого розвитку територіальних громад, а відтак – забезпечити високий рівень якості життя населення.

Підсумовуючи зазначимо, що державна політика щодо соціального інвестування є дуже важливою, а соціальні інвестиції є сьогодні тим ресурсом,

який, може найбільш вагомо сприяти підвищенню ефективності функціонування українських підприємств, а відтак і розвиткові відповідних територій і міст, поліпшенню соціального захисту громадян. Також слід зазначити, що розвиток соціального інвестування є динамічним процесом, який потребує постійного вдосконалення та адаптації до змін у суспільстві. Державна політика повинна бути гнучкою та реагувати на виклики та потреби суспільства. Це питання може стати перспективним напрямом подальших наукових досліджень.

3.3. Методичні рекомендації щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації

Реформа децентралізації в Україні направлена перш за все на створення умов, за яких об'єднані територіальні громади стали б надійною інституційною основою мотивованої самостійної діяльності, що спрямовані на отримання реального соціально-корисного результату відповідно пріоритетним очікуванням населення. Продовження децентралізації управління має стати дієвим фактором стабілізації національної економіки, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління. Головні завдання децентралізації на середньострокову перспективу полягають у завершенні формування спроможних територіальних громад, посилення їх інституційної та ресурсної спроможності, запровадженні стратегічного планування розвитку територій, розбудові територіальної інфраструктури, підвищенні якості надання всього спектру послуг населенню. Вищезначене вимагає розробки теоретико-методологічних положень формування та використання ресурсів економічного зростання та формування ефективної державної політики соціального розвитку.

Для підвищення інвестиційної привабливості громади мають здійснити ряд заходів, зокрема:

- за підтримки наукових установ розробити перспективні Програми розвитку ОТГ та інструментарій їх реалізації;
- формувати позитивний імідж громади та популяризувати його серед потенційних інвесторів;
- забезпечувати розвиток інфраструктури підтримки інвестиційної діяльності;
- визначати пріоритети та потреби територій в ефективних інвестиціях, здійснювати підготовку інвестиційних пропозицій і проектів;
- створювати сприятливі умови для ведення бізнесу та інвестування капіталу в економіку ОТГ суб'єктами господарювання різних форм власності;
- залучати перспективних іноземних інвесторів;
- задіяти всі можливості для залучення інвестицій в межах чинного нормативно-правового поля [82].

Ще одним важливим заходом для підвищення інвестиційної привабливості громади має стати створення та використання у роботі методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації.

Методичні рекомендації призначені для відповідальних осіб та фахівців об'єднаних територіальних громад, зацікавлених в ефективному залученні соціальних інвестицій за забезпеченні якісної взаємодії з інвесторами. Інформація та рекомендації, відображають наукове дослідження, та є порадами для керівників громад, як слід керувати процесом залучення соціального інвестування для розвитку місцевої громади.

Розробка методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації має важливе значення з кількох причин:

- Підтримка розвитку місцевих ініціатив. Методичні рекомендації дозволяють місцевим громадам краще розуміти, як створити та розвивати проекти, спрямовані на соціальний та економічний розвиток. Вони надають

конкретні поради та інструменти для планування та впровадження соціальних інвестицій, що допомагає визначити пріоритети і напрямки розвитку.

- Залучення інвесторів. Методичні рекомендації можуть служити засобом привертання уваги потенційних інвесторів. Вони допомагають громадам створювати привабливі та професійно підготовлені проекти, які будуть цікавими для інвесторів, фірм та організацій.

- Підвищення ефективності витрат. Методичні рекомендації можуть сприяти оптимізації витрат та ресурсів, допомагаючи громадам ефективно використовувати доступні соціальні інвестиції. Це особливо важливо в умовах децентралізації, коли місцеві громади отримують більше повноважень та відповідальності за управління ресурсами.

- Створення умов для партнерства. Методичні рекомендації допомагають визначити потенційних партнерів та встановити механізми співпраці між громадами, бізнесом, неприбутковим сектором та державними установами. Це сприяє створенню стійких та плідних партнерств.

Отже, розробка методичних рекомендацій в умовах децентралізації є важливим інструментом для підтримки місцевих громад у реалізації соціальних проектів та привертанні необхідних ресурсів.

Роботу та комунікацію місцевих громад з потенційними інвесторами щодо залучення соціальних інвестицій можна умовно поділити на три етапи.

1 етап.

Створення передумов для успішної роботи з інвесторами.

Перед початком роботи з інвесторами, громада має чітко визначити свої цілі, кого вона хоче залучити в якості інвестора і яким чином. Зазвичай головною метою громад є сталий розвиток, збільшення робочих місць та наповнення бюджету громади. Слід визначити пріоритети місцевого розвитку – головними перевагами залучення інвестора можуть бути зменшення рівня безробіття або активізація місцевої освіти. Важливим також визначення сильних та слабих сторін громади, а також можливостей та загроз, тобто проведення SWOT-аналізу.

SWOT-аналіз для ОТГ (Об'єднаних територіальних громад) - це метод стратегічного аналізу, який використовується для оцінки їхньої внутрішньої ситуації та зовнішнього оточення. Аббревіатура SWOT походить від англійських слів: Strengths (сильні сторони), Weaknesses (слабкі сторони), Opportunities (можливості), Threats (загрози).

Сильні сторони (Strengths): Це позитивні аспекти та переваги ОТГ в порівнянні з іншими. Наприклад, це можуть бути їхні ресурси, економічний потенціал, доступ до інфраструктури тощо.

Слабкі сторони (Weaknesses): Це внутрішні обмеження або недоліки ОТГ. Це можуть бути відсутність фінансування, недостатня розвиненість інфраструктури, або недостатні ресурси для реалізації проектів.

Можливості (Opportunities): Це зовнішні фактори або обставини, які можуть стати вигідними для розвитку ОТГ. Це може включати нові програми фінансування, можливості для розвитку інфраструктури, або підтримку з боку держави.

Загрози (Threats): Це зовнішні фактори або обставини, які можуть загрожувати розвитку ОТГ або перешкоджати його успіху. Це може бути зміна законодавства, економічні кризи, або конкуренція з інших територій.

SWOT-аналіз допомагає ідентифікувати внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на ОТГ, та розробити стратегію, яка використовує їхні сильні сторони, мінімізує слабкі сторони, використовує можливості та мінімізує загрози. Розробка стратегії просування об'єднаної територіальної громади, що буде базуватись на сильних сторонах та можливостях розвитку, може стати основною конкурентною перевагою ОТГ у залученні потенційного інвестора.

СТЕР-аналіз територіальної громади - це інструмент стратегічного аналізу, що дозволяє оцінити зовнішнє середовище та внутрішні потенціали територіальної громади для розробки ефективних стратегій розвитку. Аббревіатура СТЕР походить від англійських слів: Social, Technological, Economic, Political, що відповідають ключовим аспектам оточення, що впливають на розвиток територіальної громади.

Соціальний аспект (Social): Аналіз соціального середовища включає в себе оцінку демографічних характеристик населення, освітніх та культурних трендів, структуру робочої сили, рівень міграції та інші соціальні фактори, що впливають на розвиток громади.

Технологічний аспект (Technological): Включає в себе аналіз наявних технологій, їхній рівень розвитку та можливостей впровадження новітніх технологій для підвищення конкурентоспроможності територіальної громади.

Економічний аспект (Economic): Оцінка економічного середовища включає в себе аналіз рівня доходів населення, ринкових тенденцій, інвестиційного клімату, наявних галузей та потенційних джерел доходів для громади.

Політичний аспект (Political): Включає в себе аналіз політичного середовища, законодавства, владних структур, рівня корупції та стабільності політичної ситуації, оскільки ці аспекти можуть впливати на бізнес та інвестиційний клімат.

Аналіз кожного з цих аспектів дозволяє зрозуміти поточний стан та потенціал розвитку територіальної громади і визначити стратегічні напрямки подальшого розвитку, а також здійснити відповідні корективи у планах та програмах розвитку.

Розробка портрету потенційного інвестора.

Розробка портрету потенційного інвестора є важливим етапом в стратегії залучення інвестицій. Цей процес включає у себе розгляд важливих аспектів, які визначають мотивації та цілі інвесторів у сфері соціальної відповідальності, а також допомагає зрозуміти, хто саме може бути зацікавлений в інвестуванні у ваш регіон чи проект. Типи інвесторів та їх характеристики наведені у табл.3.4.

Таблиця 3.4.

Типи інвесторів та їх загальний портрет

Внутрішній (місцевий) інвестор	Зовнішній (національний) інвестор	Міжнародний інвестор
<p>ФОП, мікро, малий або середній бізнес. Діяльність пов'язана з громадою. Планує розвиватися саме на цій території. Часто обмежений в ресурсах.</p> <p>Місцеві фонди та інвестиційні групи, які спеціалізуються на місцевих інвестиціях.</p>	<p>Національне підприємство з досвідом успішної діяльності. Має ресурси та готове до поширення власної діяльності регіонам України.</p> <p>Фонди національного розвитку. Урядові чи приватні фонди, що мають за мету підтримку соціально-економічного розвитку нації.</p>	<p>Міжнародна компанія, яка проводить стратегію розвитку через відкриття в Україні філіалів, франшиз, відокремлених підрозділів, виробничих потужностей.</p> <p>Різноманітні міжнародні фонди. Групи, які вкладають гроші в різні країни та регіони з відповідною метою.</p>

Джерело: сформовано автором.

Кроки для розробки портрету інвестора:

1 крок: визначення конкретних областей соціальної відповідальності, які є пріоритетними для громади або проекту (освіта, охорона здоров'я, екологія, боротьба з бідністю тощо).

2 крок: визначення типу інвестора (благодійні фонди, соціальні підприємства, корпорації із стратегією соціальної відповідальності тощо).

3 крок: оцінка фінансових можливостей інвестора у соціальних проектах. Деякі інвестори можуть мати обмежені фінансові ресурси, тоді як інші можуть бути готові вкладати значні кошти.

4 крок: розгляд географічних та секторальних вподобань інвестора. У потенційного інвестора можуть бути вподобання щодо конкретних географічних областей чи секторів, в які він хоче вкладати.

5 крок: вибір способу взаємодії (взаємодіяти з потенційним інвестором: чи це може бути через партнерство, пряме звернення, участь у заходах чи інші способи).

6 крок: визначення вимог до звітності (які вимоги до звітності та відкритості очікуються від потенційного інвестора у соціальних проектах).

2 етап

Підготовка інформаційних матеріалів для потенційних інвесторів

Одним з інструментів налагодження інфраструктури інвестування у місцеві громади є інвестиційний паспорт – документ з інформацією про регіон, здатний зацікавити потенційного інвестора та спонукати його до дії. Складання інвестиційних паспортів міст та регіонів України в переважній більшості відбувається самостійно, однак цей процес має свою усталену практику [31, с. 5].

Розробка інвестиційного паспорта є важливим етапом у залученні інвестицій до громади, а саме:

- розробка та затвердження детальної структури інвестиційного паспорта;
- збір точної та своєчасної статистичної інформації;
- визначення ключових переваг території та належне їх обґрунтування;
- проведення бенчмаркінгу території у порівнянні з сусідніми містами та регіонами з метою виявлення додаткових конкурентних переваг;
- розробка інвестиційних пропозицій у перспективних секторах регіональної економіки;
- здійснення детального дослідження об'єктів для інвестування (земельних ділянок, майнових комплексів, виробничих приміщень) [13]. Крім того, розробка інвестиційного паспорта включає підготовку текстів і графічної інформації; професійний переклад інформації іноземними мовами; розробка дизайн-макета та виконання верстки фінального документа [13].

Щодо порядку формування інвестиційного паспорта, то цей документ щороку складається відповідним структурним підрозділом виконавчого органу місцевих рад, що відповідає за реалізацію економічної та інвестиційної політики на території місцевої громади, на основі показників соціально-економічного розвитку громади, програми соціально-економічного та культурного розвитку громади, інформації, яка надається згідно із структурою інвестиційного паспорта за станом на 1 січня поточного року. Включення

інвестиційних проектів та бізнес-пропозицій в Інвестиційний паспорт проводиться на основі відбору у відповідності до Положення про відбір інвестиційних проектів та бізнес-пропозицій на включення їх в Інвестиційний паспорт, прийнятого громадою. За загальною практикою інвестиційний паспорт щороку видається у формі друкованого та електронного видання (CD-ROM) українською та зарубіжними мовами.

Структура інвестиційного паспорта різниться у кожній територіальній громаді, але серед основних розділів можливо відзначити включення інформації щодо:

- характеристики місцевих ресурсів (географія та природний потенціал, кліматичні умови, промисловість, агропромисловий комплекс, мале підприємництво, зовнішньоекономічна діяльність, привабливість для міжнародних фінансових організацій, туризм, регіональна інвестиційна та промислова політика, внутрішні, зовнішні, капітальні інвестиції та успішні інвестиційні проекти);

- інфраструктури регіону (ринок землі та нерухомості, транспортні комунікації, логістика, телекомунікаційні системи, фінансово-кредитна система, культура та дозвілля, офісна та промислово - виробнича інфраструктура, сфера послуг, торгівля (внутрішня та зовнішня, науковий та інноваційний потенціал);

- основних показників економічного та соціального розвитку (кількість зайнятих за галузями економіки, місцевий бюджет, середньомісячна заробітна плата, кадровий потенціал);

- довідкових даних для розрахунків та обґрунтувань інвестиційної привабливості (земельний фонд, ставка земельного податку, податкове навантаження, ціни на електроенергію, водопостачання та каналізацію, газифікація, ціни на газ), підтримка та супровід інвестора;

- соціальних питань (ринок житла, середня освіта, дитячі садки, професійна освіта, підвищення кваліфікації, медичні установи, фізична культура і спорт, сфери культури, дозвілля та відпочинку);

– найбільших підприємств громади тощо.

Інвестиційний паспорт міста є найбільш повним інформаційним джерелом для інвестора, який поширюється під час зустрічей, інвестиційних заходів, надсилається за потреби різноманітними каналами зв'язку, в т. ч. й електронними. Передача паспорта інвестору для початкового етапу контактів є невід'ємною частиною побудови враження, що міська влада є професійним партнером в інвестуванні. Паспорт повинен мати чітку структуру, належний дизайн і естетичний вигляд. Для покращення його зовнішнього вигляду слід використовувати фото, карти, діаграми, макети, схеми, які водночас збагачують і доповнюють інші дані [67].

Інвестиційний паспорт об'єднаної територіальної громади (ОТГ) є інструментом, який надає детальну інформацію про інвестиційний потенціал та можливості розвитку даної громади. Його впровадження має численні переваги:

1) Інвестиційний паспорт надає інвесторам, підприємцям та іншим зацікавленим сторонам зрозумілу та доступну інформацію про економічний та соціальний стан громади. Це сприяє прозорості та взаєморозумінню.

2) Інвестиційний паспорт може виділити конкретні інвестиційні можливості, проекти та переваги об'єднаної територіальної громади, що робить її привабливою для потенційних інвесторів.

3) Інвестиційний паспорт допомагає створити позитивний образ громади, підкреслюючи її потенціал, ресурси та переваги. Це може впливати на рішення інвесторів щодо вибору місця для інвестування.

4) Інвестиційний паспорт може бути централізованим джерелом інформації, яке забезпечує легкий доступ до ключових показників, статистики та деталей проектів, що полегшує прийняття рішень.

5) Розробка інвестиційного паспорта сприяє внутрішньому розвитку громади, допомагаючи визначити пріоритети, ідентифікувати сильні сторони та слабкі місця, а також формулювати стратегії розвитку.

6) Завдяки деталізації інформації про потенційні інвестиційні можливості, громада може привертати більше інвестиційного капіталу для реалізації проектів та ініціатив.

7) Інвестиційний паспорт може допомагати інвесторам, регіональним органам та громаді узгоджувати зусилля для розвитку інфраструктури, що сприяє загальному розвитку території.

8) Інвестиційний паспорт сприяє створенню взаємовигідних партнерств.

Враховуючи ці переваги, розробка та впровадження інвестиційного паспорта є важливим інструментом для привертання та управління інвестиціями в громаді.

Для початку активного залучення соціальних інвестицій громаді достатньо якісно розробленого інвестиційного паспорта. В ньому є відповіді на ключові запитання потенційних інвесторів. Однак, активна громада, яка виділяє на залучення інвестора людський та фінансових ресурс, може підготувати конкретні інвестиційні пропозиції – ідеї проектів або бізнесів, які, на думку громади та експертів, будуть соціально та економічно доцільними на цій території, відповідатимуть концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади та принципам сталого розвитку в умовах децентралізації.

3 етап

Комунікація з інвесторами

Комунікативна ефективність публічного управління є нагальною потребою сучасного суспільства, особливо коли ми говоримо про зацікавленість громадян у сенсі їх взаємодії з державними установами як частинами системи публічного управління. На сьогодні існує багато способів комунікації у публічному управлінні. Однак, здатність до ефективної комунікації має вирішальне значення, коли є мета або необхідність досягти мети. Без засобів комунікації органи державної влади стають ізольованими від суспільства. Метою інституціональної комунікації у публічному управлінні є слугування громадським інтересам, а саме громадянам. Державні органи

влади, що надають адміністративні послуги громадянам, повинні забезпечити чіткий комунікативний процес, організований простою мовою, що зрозуміла всім. [24, с.181].

Побудова ефективної комунікації між місцевими органами влади та потенційними інвесторами вимагає застосування всіх доступних каналів та форм комунікацій. Ключові принципи, які допоможуть забезпечити успішну комунікацію з інвесторами:

- прозорість (надання інвесторам чіткої та об'єктивної інформації про свій інвестиційний потенціал, проекти та умови співпраці);
- двостороння комунікація (сприяння відкритому обміну інформацією, відповіді на питання, зауваження та пропозиції інвесторів, а також надання пояснень).
- адаптація до потреб інвестора (розуміння потреб, очікувань кожного конкретного інвестора);
- ясність та конкретність (необхідність комунікувати інформацію чітко та зрозуміло, уникаючи надмірної бюрократичності та абстракцій);
- створення партнерства (розвиток відносин з інвесторами на основі взаємовигідності та довіри, готовності до співпраці та підтримки);
- тривалий зв'язок (забезпечення постійного зв'язку з інвесторами протягом усього процесу співпраці, включаючи підтримку під час реалізації проектів та вирішення можливих проблем);
- реалістичність (відкритість щодо обмежень, ризиків та потенційних труднощів, пов'язаних з інвестиційними проектами, і надання інвесторам об'єктивної оцінки умов інвестування);
- професіоналізм (забезпечення високого рівня професіоналізму у всіх аспектах комунікації, включаючи якість презентацій, письмової та усної комунікації, а також вчасність відповідей на запити).

Дотримання цих принципів допоможе забезпечити позитивну та ефективну комунікацію з інвесторами та сприятиме успішному розвитку територіальної громади.

Комунікація територіальної громади з інвесторами може здійснюватися через різноманітні канали та методи, залежно від умов, ресурсів та цілей. Найефективніші способи комунікації представлені у табл.3.5.

Таблиця 3.5.

Способи комунікації територіальної громади з потенційними інвесторами

Спосіб комунікації	Опис
Організація інвестиційних форумів та конференцій	Проведення заходів, на яких громада може презентувати свої інвестиційні можливості та спілкуватися з потенційними інвесторами, ділитися досвідом та планами розвитку.
Створення інформаційних матеріалів	Розробка брошур, презентацій, веб-сайтів, відео та іншої інформаційної продукції про інвестиційний потенціал громади, проекти та умови співпраці.
Інформаційні платформи.	Збереження актуальної інформації на веб-сайтах, соціальних мережах та електронних платформах для зручного доступу інвесторів до даних про громаду.
Залучення ЗМІ	Взаємодія з журналістами та медіа для розповсюдження позитивних новин та інформації про успіхи громади, проекти та ініціативи.
Візити та презентації	Запрошення потенційних інвесторів на територію громади для огляду інфраструктури, обговорення проектів та спілкування з місцевими представниками.
Організація інвестиційних турів	Проведення спеціальних турів для інвесторів, під час яких вони можуть ознайомитися з потенціалом громади та її інвестиційними можливостями.
Партнерство з бізнес-спільнотою	Співпраця з місцевими підприємцями та бізнес-асоціаціями для створення спільних проектів та ініціатив, які можуть бути привабливими для інвесторів.
Вебінари та віддалені презентації	Організація онлайн-заходів для інвесторів з метою представлення інформації та відповіді на запитання.

Джерело: сформовано автором.

Використовуючи ці способи комунікації можна залучити увагу інвесторів та сприяти успішному розвитку територіальної громади.

Поміж різноманітних способів взаємодії з інвесторами, створення стійкої комунікативної атмосфери та активне залучення бізнесу до життя місцевої спільноти виступають важливими складовими. Формування

сприятливого ділового середовища, незалежно від розмірів та форми підприємницької діяльності, може бути здійснене через організацію регулярних публічних зустрічей з інвесторами.

Залучення соціальних інвестицій до місцевої громади може залежати від конкретних потреб та інтересів громади. Пошук можливих джерел підтримки для проектів, які не є прибутковими, але відіграють важливу роль у розвитку суспільства або громади, є однією з головних проблем залучення соціальних інвестицій. У таблиці 3.6. сформовано перелік основних донорів, які можуть надати фінансову підтримку в різних соціальних напрямках громадським, урядовим організаціям, органам місцевого самоврядування тощо.

Таблиця 3.6.

Перелік організацій (програм), які сприяють розвитку соціального інвестування в Україні та здійснюють активну підтримку соціальних проєктів

Назва організації / програми	Веб-сайт
Гранти Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні	https://kiew.diplo.de/ua-uk
Гранти від Посольства Швеції в Україні	https://www.swedenabroad.se/uk/embassies/ukraine-kyiv/
Європейський фонд підтримки демократії	www.democracyendowment.eu
Малі проєкти Посольства Королівства Нідерландів в рамках програми «Матра-Кар»	www.ukraine.nlembassy.org
Німецьке товариство міжнародного співробітництва GIZ	www.giz.de
Платформа розвитку громадянського суспільства	www.cd-platform.org
Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні	https://ua.usembassy.gov/uk/education-culture-uk/current-programs-grants-uk/
Представництво Європейського Союзу в Україні	www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm
Програма розвитку ООН в Україні (ПРООН)	www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html
Швейцарська агенція з розвитку та співробітництва (SDC)	www.eda.admin.ch/deza/en/home/countries/ukraine.html
USAID: Агенство США з міжнародного розвитку	www.usaid.gov/uk/where-we-work/europe-and-eurasia/ukraine

Джерело: сформовано автором.

Рекомендується об'єднаним територіальним громадам створити власну базу даних організацій та програм, які сприяють розвитку соціального інвестування в Україні, і періодично перевіряти їхні веб-сайти. Це дозволить отримати значну кількість корисної інформації про наявні та нові програми міжнародної технічної допомоги, зміни у грантовій політиці та інші актуальні аспекти.

На основні вищевикладеного варто зазначити, що територіальні громади мають обрати для себе шлях, який допоможе відобразити їх найсильніші сторони перед потенційними інвесторами щодо залучення соціальних інвестицій. При цьому не останнім буде використання методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій, співпраці територіальних громад, розробки дієвих програм їх розвитку та інвестиційних проектів, які дозволяють залучати зовнішні джерела фінансування.

В результаті проведеного дослідження слід зауважити, що запропоновані методичні рекомендації щодо привернення соціальних інвестицій виступають ключовим елементом впровадження державної політики у контексті децентралізації, спрямованої на розвиток ринку соціальних інвестицій. Ці рекомендації мають на меті узгодження та координацію дій всіх зацікавлених сторін у сфері соціального інвестування, а також залучення нових ресурсів для реалізації соціальних проектів. Цей процес може виступити першим кроком у досягненні високого рівня життя населення України.

Висновки до розділу 3

Проаналізовано сучасний стан інвестиційного клімату України. Попри позитивну тенденцію основних макроекономічних показників, завчасно давати позитивну оцінку інвестиційному середовищу країни. Серед виявлених проблем, варто виокремити такі: високий рівень корупції та тінізації економіки; монополізація вітчизняного ринку; низька інвестиційна привабливість регіонів; невисокі показники експортної діяльності; відсутність

політичної та економічної стабільності, що негативно впливає на інвестиційний імідж країни. Держава повинна спрямовувати зусилля на створення належного іміджу внутрішнього ринку. Відповідно, перш за все, необхідно створити дієвий механізм захисту прав та інтересів інвесторів, який буде чітко визначений на законодавчому рівні. Враховуючи неможливість швидкого досягнення політичної стабільності через низку геополітичних факторів, потрібно спрямовувати ресурси на досягнення економічної та соціальної стабільності, що позитивно вплине на інвестиційний імідж країни.

Здійснений аналіз сучасного стану державного регулювання соціального інвестування, дав змогу виокремити напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування. Виділено деякі з головних причин, чому державна політика щодо розвитку соціальних інвестицій є важливою. Досліджено, що метою державного регулювання соціальних інвестицій є досягнення оптимального балансу у взаємодії держави, споживачів і інвесторів при підвищенні рівня життя громадян країни та її регіонів. Для досягнення вищезазначеної мети держава має виконувати відповідні функції (розробка та впровадження різноманітних інструментів фінансування для соціальних проєктів; моніторинг та оцінка ефективності соціальних інвестиційних проєктів, враховуючи їхній соціальний вплив та результативність; стимулювання соціально спрямованого інвестиційного процесу; інформаційна підтримка; стимулювання партнерства між державними, приватними та громадськими секторами для спільного здійснення соціальних інвестиційних проєктів; створення соціальних продуктів, їх рівномірний розподіл серед населення).

Для успішного залучення інвестицій у територіальні громади України рапропоновано розробити комплексний механізм, що стимулюватиме реалізацію інвестиційних проєктів та задовольнятиме потреби всіх зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, урядові структури та місцеву владу. Механізм залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад повинен ґрунтуватися на взаємодії різноманітних

елементів, які визначають цей процес. Основні структурні компоненти цього механізму включають: суб'єкти інвестування (державні органи, приватні компанії, громадські організації та інші учасники, що готові вкладати кошти у розвиток громад), об'єкти залучення (різноманітні сфери та напрями розвитку, в які направлені інвестиції для соціального зростання територій), форми залучення інвестицій (різні методи та механізми, що використовуються для приваблення інвестиційних коштів, такі як гранти, позики, державні та приватні партнерства тощо), інвестиційні проекти (конкретні програми або ініціативи, які передбачають вкладення коштів у розвиток територіальних громад, такі як будівництво інфраструктури, розвиток освіти та охорони здоров'я, підтримка малого бізнесу тощо).

Запропоновано конкретні кроки та рекомендації для місцевих громад та владних органів з метою стимулювання інвестиційного процесу на рівні місцевого розвитку в умовах децентралізації. Зокрема, розглянуто заходи для підвищення інвестиційної привабливості громади. Розроблені методичні рекомендації є важливим інструментом для підтримки місцевих громад у реалізації соціальних проектів та привертанні необхідних ресурсів. Сформуовано перелік організацій (програм), які сприяють розвитку соціального інвестування в Україні та здійснюють активну підтримку соціальних проектів, котрі відіграють важливу роль у розвитку суспільства або громади.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження вирішено важливе наукове завдання розвитку теоретико-методологічних засад соціального інвестування та розробки методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій у місцеві громади.

На основі дослідження теоретичних основ соціального інвестування зроблено висновок, що соціальні інвестиції відрізняються від інших форм і видів інвестицій своєю головною метою розв'язання соціальних проблем та поліпшенням якості життя суспільства, що робить їх унікальним інструментом для позитивного соціального впливу.

В результаті розробки етимології категорійного апарату «соціальні інвестиції» зроблено висновок, що кожне формулювання сутності соціальних інвестицій становить певний науковий інтерес, оскільки дає можливість виявити погляди автора, доповнює визначення додатковими ознаками; у багатьох авторів трактування сутності соціальних інвестицій є схожими, за винятком окремих незначних деталей; визначення є як лаконічними, так і більш розгорнутими. Узагальнивши, можна трактувати, що соціальні інвестиції являють собою вкладення ресурсів в усіх їх формах у різні об'єкти соціальної сфери суспільства з метою отримання соціального та економічного ефекту та покращення життя населення країни.

Проведено теоретичний аналіз підходів до розгляду понять «державне регулювання» та «механізм державного регулювання». Розглянемо кожен з методів державного регулювання інвестиційного процесу, який може включати в себе різні інструменти. Запропоновано визначення поняття «механізм державного регулювання соціального інвестування», як сукупність принципів, функцій, форм, методів, інструментів та способів їх застосування суб'єктом регулювання (державою) які функціонують одночасно і в тісному взаємозв'язку та забезпечують збалансований та інноваційний розвиток соціальної сфери країни, що передбачає підвищення рівня добробуту

суспільства. Сформовано та запропоновано основні напрями удосконалення механізму державної політики регулювання соціальних інвестицій. Для сприяння залученню соціальних інвестицій, особливо в умовах децентралізації та для збільшення ефективності державного регулювання, запропоновано наступні підходи: залучення місцевих органів влади, підвищення фінансової грамотності, розвиток партнерських відносин.

Досліджено роль соціальних інвестицій у розвитку людського капіталу в Україні. Розглянуто соціально-економічну сутність категорії людського капіталу, його основні складові, значення людського капіталу для економіки в Україні. Висвітлено основні проблеми щодо здійснення державної інвестиційної політики у напрямі інвестування людського капіталу. Визначено способи, які можуть бути використані державою для реалізації державної політики щодо підтримки соціального інвестування в людський капітал. Проаналізовано роль соціальних інвестицій у формуванні людського капіталу. Виділено основні елементи людського капіталу. Названі вигоди від інвестування в людський капітал для працівника, працедавця та держави. Обґрунтовано доцільність соціального інвестування у людський капітал та його значення для розвитку суспільства.

Проведено аналіз нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. Сформовано загальний огляд деяких законодавчих актів, що мають стосунок до соціального інвестування в Україні. Наведено головні фактори, які негативно впливають на процес здійснення соціального інвестування в Україні. Як висновок встановлено, що в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки варто реалізувати чималу кількість заходів, пов'язаних із удосконаленням і покращенням нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності, що дасть можливість покращити добробут населення, забезпечити підходящі передумови для інвесторів, а також забезпечити гарантії держави в даній сфері.

На основі проведеної компетентної оцінки сучасного стану соціально-інвестиційного розвитку в Україні визначено коло проблем, на вирішення яких

має бути спрямована державна політика. Визначено, що Україна має достатнього потужний потенціал для залучення значних обсягів іноземних інвестицій. Розроблено та описано мотиваційний механізм суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень, зокрема запропоновано конкретні поетапні заходи, які спільно створюють мотиваційний механізм, який заохочує ефективне інвестування з боку суб'єктів господарювання та сприяє залученню інвестицій, в тому числі й соціальних інвестицій у соціальну сферу для поліпшення якості життя та підвищення рівня соціальної справедливості.

В дослідженні проведено аналіз світового досвіду соціального інвестування та можливостей його адаптації у контексті України. Здійснено огляд існуючих моделей соціального інвестування в різних країнах світу. Проаналізовано ключові аспекти. Виокремлено переваги та недоліки. На основі аналізу світового досвіду запропоновано рекомендації щодо можливостей адаптації найбільш ефективних практик соціального інвестування до умов українського суспільства.

Інвестиції відіграють значну роль у соціальному та економічному розвитку країни. Негативні чинники, такі як політична та економічна нестабільність, ускладнюють інвестиційний клімат в Україні, що призводить до обережної політики іноземних інвесторів. З метою покращення ситуації необхідно вжити додаткові заходи, такі як досягнення національної консенсусу між соціальними та політичними групами для вирішення загальнонаціональних проблем, стабілізація економічних показників та боротьба з інфляцією, розробка правової бази для інвестицій, посилення боротьби зі злочинністю, а також встановлення механізму надання податкових пільг банкам та іноземним інвесторам для стимулювання довгострокових інвестицій та компенсації можливих втрат у зв'язку з обмеженим оборотом капіталу.

Досліджено роль держави як регулятора та каталізатора процесу соціального інвестування та рекомендовано конкретні заходи для підвищення

ефективності державної політики в цій галузі. Розкрито можливості та перспективи розвитку соціального інвестування в Україні, а також визначено шляхи подальших досліджень та практичних дій для досягнення успішних результатів у цьому важливому напрямку соціально-економічного розвитку країни.

Доведено, що для залучення соціальних інвестицій, а також покращення інвестиційного клімату доцільною є *розробка стратегії для максимізації переваг та мінімізації недоліків* для приваблення інвестицій та підтримки сталого економічного розвитку. Це набір планів та дій, спрямованих на використання сильних сторін економіки та сприяння усуненню слабкостей для створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого розвитку. Запропоновано напрями, що можуть бути втілені в межах відповідної стратегії, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення сталого економічного розвитку, що сприятиме підвищенню рівня життя населення та загальному процвітанню країни.

Доведено доцільність створення окремого інфраструктурного елемента в територіальних громадах для реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування в умовах децентралізації – Координаційної ради.. Сформовано та описано функції та завдання, етапи реалізації. Обґрунтовано, що за допомогою свого функціонального складу, узгоджуючи дії суб'єктів у сфері соціального інвестування, Координаційна рада сприятиме залученню нових ресурсів для реалізації соціальних проєктів, що в свою чергу призведе до розвитку соціального інвестування та покращення рівня якості життя населення.

Рекомендовано запровадити для поліпшення реалізації державної політики на місцях *інституційну модель для стимулювання соціального інвестування в умовах децентралізації*, яка представляє собою комплексний підхід до організації та впровадження державної політики, спрямованої на привертання соціальних інвестицій на місцевому рівні. Ця модель передбачає включення наступних компонентів: правово-нормативну базу, фінансові

механізми, систему інформаційної підтримки, а також партнерство та співпрацю.

Розроблено методичні рекомендації щодо залучення соціальних інвестицій у місцеві громади, основною метою яких має стати удосконалення та оптимізація процесів залучення соціального інвестування в об'єднані територіальні громади та зростання якості життя населення в Україні. Підкреслено, що впровадження викладених методичних рекомендацій зможе узгодити та скоординувати дії місцевих органів влади у сфері соціального інвестування, залучити нові ресурси для реалізації соціальних проектів, що в свою чергу, сприятиме забезпеченню гідного рівня якості життя населення в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян С. А. Емпіричний аналіз синтетичних категорій якості життя населення. Економіка та математичні методи. 2003. Т.39. №3. С.18-53.
2. Активізація інвестиційного процесу в Україні: колективна монографія. за наук. ред. М.І. Дибби, Т.В. Майорової; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. К.: КНЕУ, 2012. 472 с.
3. Амосов О., Дегтяр А. Формування людського капіталу в умовах інноваційної економіки: методологічний аспект. Публічне управління: теорія та практика. 2011. № 3(7). С. 164-172.
4. Андресюк Б.П. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи: монографія. Київ : Стилос, 1997. 223 с.
5. Базилюк Б.Г. Світовий досвід соціального інвестування та можливості його адаптації в Україні. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2017. №2. С. 370-377.
6. Барановський О.І., Туріянська М.М. Залучення інвестицій: питання теорії та практики: монографія. 1999. 276 с.
7. Бенько Н. М. Взаємозв'язок структури людського капіталу та інвестицій у людський капітал. Бізнесінформ. 2020. № 10. С. 96-104.
8. Білоус Я. Ю. Аналіз чинників конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2017. № 6 (236). С. 26-32.
9. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент: учбов. курс. К.: Ельга- Ніка-Центр, 2001. 448 с.
10. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: учбовий курс. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. 656 с.
11. Бондаренко А.В., Омелянович Л.О. Соціальне інвестування як фактор забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Вісник

Донбаської національної академії будівництва і архітектури. 2009. №5(79). С.201-20.

12. Борщ Л.М. Інвестування: теорія і практика: навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 470 с.

13. Борщ Л.М., Герасимова С.В. Інвестування: теорія і практика : навчальний посібник. Київський університет ринкових відносин, Феодосійська фінансово-економічна академія. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. С. 685.

14. Бураковский І.В., Плотніков А.В. Світова економіка: глобальна фінансова криза: навч. посібник. Харків: Фоліо, 2010. 415 с.

15. Брінь П. В., Акулова М.В. Проблеми інвестиційного клімату. Вісник НТУ ХП. 2013. № 69(1042). С. 112-116.

16. Вакалюк В.А. Правове забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2016. №1(75). С. 66-69.

17. Васенко В.К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник. К.: «Центр навчальної літератури», 2015. 216 с.

18. Васильєва Н.В., Гринчук Н.М., Дерун Т.М., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: практик. посібник. К., 2017. 108 с.

19. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад : навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

20. Васильченко С.М. Екстернальний економічний ріст. Вісник Прикарпатського університету. Серія «Економіка». 2018. Вип. 13. С. 21-25.

21. Вегеш М. М. Політологія: підручник. 3-тє вид., перероб. і доповн. К.: Знання, 2012. 384 с.

22. Воротін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 2002. 392 с.

23. Герасименко Г.В. Соціальні інвестиції: витоки ідеї та теоретичне обґрунтування поняття. Вісник ЖДТУ. 2012. № 2(60). С. 22-23.

24. Головатюк В.М., Соловійов В.П. Проблемно-орієнтовані підходи в оцінці інвестиційної привабливості соціально-економічної середовища в контексті інноваційного розвитку [Електронний ресурс]. URL: <http://www.iee.org.ua/files/alushta/02-dolovatyuk-problem-no-or.pdf> (дата звернення: 20.10.2023).

25. Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки. Ефективна економіка. 2014. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_9_26. (дата звернення: 20.10.2023).

26. Гунько В.І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств. Фінансовий простір. 2013. № 1. С. 85-88.

27. Гуткевич С.А. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки. К.: Вид-во Європ. ун-та, 2003.

28. Давиденко Т.М., Дем'яненко І.В. Політика держави щодо інвестиційної діяльності в Україні та перспективи прямого іноземного інвестування. Наукові праці НУХТ. 2011. № 45. С. 133-138.

29. Дейч М.Є. Благодійність як прояв соціальної відповідальності: стан і перспективи розвитку. Соціально-трудова відносини: теорія та практика. 2014. №1. С. 137-142.

30. Державне управління та державна служба словник-довідник / під ред. Оболенський О.Ю. К.: КНЕУ, 2014. 480 с.

31. Державне управління: Словник-довідник / За заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.

32. Чаплай І. В. Державно-громадська комунікація як об'єкт наукового дослідження в Україні. Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2018. 386 с.

33. Денисенко М.П., Шапошнікова О.М., Будякова О.Ю. Економічні заходи державного управління щодо залучення інвестицій. Науковий вісник: Державне управління. 2020. №1(3) С. 53-. 65.

34. Денисенко М.П. Інвестиційний клімат України та напрямки його подальшого покращення. Проблеми науки. 2005. №12. С. 32-39.
35. Дудка А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: підручник: для студ. ВНЗ. 2-ге вид. Київ : Каравела, 2008. С. 432.
36. Жук П.В., Сірик З.О. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління. Регіональна економіка. 2017. № 2. С. 16-22.
37. Заблодська І.В., Тяжкороб І.В., Сєребняк К.І. Стратегічний аспект соціального інвестування в контексті регіонального розвитку. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. №4 (31). С. 487-496.
38. Закон України «Про інвестиційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 20.03.2024).
39. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 20.03.2024).
40. Захарчин Г.М. Інвестування розвитку організаційної культури. Економічний простір. 2008. №9. С.109-115.
41. Зубков Р.С. Основні підходи до оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку регіону. Інвестиції : практика та досвід. 2016. № 24. С. 53-58.
42. Інвестиційна діяльність в Україні за 2022 рік. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b6d0940d-2443-41c4-82ec-86e6d2e56973&title=InvestitsiinaDialnistVUkrainiZa2022-Rik> (дата звернення: 20.10.2023).
43. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи Мін'юст України; Роз'яснення від 08.05.2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0015323-12>. (дата звернення: 10.01.2023).
44. Вихор М.В., Коваль Н.В., Шемігон О.І. Інвестиційний паспорт як інструмент інвестиційної політики на місцевому та регіональному рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2011. №2. С. 3-7.
45. Череп А.В. Инвестознaвство: навч. посіб. К.: Кондор, 2006. 398 с.

46. Інвестування в людський капітал у системі чинників забезпечення гідної праці : монографія / за наук. ред. О.А. Грішнєвої. Київ : КНЕУ, 2015. 222 с.

47. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkraini>(дата звернення: 16.01.2024).

48. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2023 рік. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files> (дата звернення: 16.01.2024).

49. Іщук Л. І., Дацюк Ю. С. Роль місцевих бюджетів у фінансуванні соціальної сфери: теоретичні та практичні аспекти. Економічний форум. 2020. № 3. С. 110-117.

50. Іщук С.О., Кулініч Т.В. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект. Регіональна економіка. 2010. № 3. С. 71-78.

51. Каленюк І. Освіта в ринковому середовищі та неекономічні цінності. Економіка України. 2003. № 7. С. 67-73.

52. Каменских Е.А. Еволюція теорії людського капіталу та його місце у виробництві суспільного багатства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2010. №2. Ч. 2.

53. Карпінський Б.А. Інвестиційний клімат в Україні. Фінанси України. 2008. № 7. С. 139-148.

54. Качала Т.М., В.В. Кондратюк. Методологічні основи організації управління інтеграційними процесами в регіоні : монографія. Черкаси : Вид-во Чабаненко Ю. А., 2009. 252 с.

55. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення. Вісник економіки транспорту і промисловості.2012. № 38. С. 366-369.

56. Ковбасюк Ю.В., Бакуменко В.Д. Державне регулювання в умовах ринкової економіки. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю.В.Ковбасюк (голова) [та ін.]. Київ : НАДУ, 2011. Т.1: Теорія державного управління. С.153-154.

57. Копнов В. Принципи якості життя. Стандарти та якість. 2003. № 2. С. 37.

58. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці [Текст] : монографія. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.

59. Коротич О.Б. Методологічні засади державного управління регіональним розвитком. Теорія та практика державного управління. 2005. Вип. 3(12). С. 316-321 с.

60. Кравчун О.С. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Теорія та практика державного управління. 2012. № 3(38).

61. Краплич Р. Корпоративна соціальна відповідальність українського бізнесу: досвід Фондації Острозьких: посібник для бізнесу та неприбуткових організацій / упоряд. Р. Бовгиря, С. Пайсаніди, О. Краплич, А. Кіслов, та ін. Рівне: Фондація ім. князів-благодійників Острозьких, 2005. 74 с.

62. Крупка І.М. Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні. Фінанси України. 2004. № 4. С. 87-96.

63. Крючкова І.В., Попельнюхов Р.В. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання інвестиційної політики як важливого фактора економічного зростання. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 1, т. 2. С. 298-301.

64. Кубатко О.В., Пронікова Ж.С. Інвестування в людський капітал як фактор зростання конкурентоспроможності підприємства. Механізм регулювання економіки. 2013. №3. С. 92-97.

65. Кужель, В.В. Очікуваний результат соціальної відповідальності бізнесу та його вплив на стратегічний розвиток економіки агропродовольчої

сфери [Електронний ресурс]. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2014. № 3. С. 162 - 166.

66. Кужелєв М.О., Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

67. Куц Ю.О., Решевець О.В. Територіальна громада: управління розвитком: монографія / за заг. ред. Ю. О. Куца. Харків: Константа, 2013. С. 15-16.

68. Ланченко Є.О. Соціально трудові проблеми розвитку інвестиційних процесів у сільському господарстві. Вісник Вінницького політехнічного інституту. № 3. 2012. С.71-74.

69. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання [Текст] : монографія / М. А. Латинін. Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2006. 320 с.

70. Лібанова Е.М. Соціальна орієнтація ринкової економіки як передумова консолідації суспільства. Вісник НАН України. 2010. № 8. С. 3-14.

71. Лосєва Ю.Г. Аналіз сутності і соціальних інвестицій та їх роль в реалізації державної політики. Публічне управління XXI: погляд у майбутнє: збірник тез XXI Міжнародного наукового конгресу. Харків.:Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2021. С. 294-296.

72. Лосєва Ю.Г. Дослідження механізму ефективного залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2024. №3. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-3-9750>.

73. Лосєва Ю.Г. Напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування. Науковий журнал «Наукові перспективи». Серія: «Державне управління». 2024. №2(44). С. 389-396. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/9470/9523>.

74. Лосєва Ю.Г. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні. Соціально-гуманітарний вісник: збірник наукових праць. 2023. Випуск 42. С. 44-49. URL: https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/sgv_42_.pd

75. Лосєва Ю.Г. Основні підходи щодо створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні. Забезпечення стійкості у складних умовах: збірник матеріалів доповідей учасників. Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції. (Харків – Брістоль, 8 червня 2023 р.). Харків, 2023. С.229-231.

76. Лосєва Ю.Г. Роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу. Теорія та практика державного управління. 2023. Вип. 1(76). С.72-80. URL: <https://periodicals.karazin.ua/tpdu/article/view/22295/20613>.

77. Лосєва Ю.Г. Світовий досвід соціального інвестування та можливості його адаптації в Україні. Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 183-187.

78. Лосєва Ю.Г. Соціальні інвестиції як провідний інструмент соціального розвитку держави. Публічне управління XXI: в умовах гібридних загроз: зб. наук. матер. XXII Міжнародного наукового конгресу. Х.: ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2022. С. 125-128.

79. Лукашов О. Механізми державного регулювання стратегічного розвитку регіону. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 2(33). С.75-83.

80. Любімов В. І. Особливості державного регулювання іноземних інвестицій: закордонний досвід. Економічний простір. 2009. № 21. С. 65-71.

81. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій /за ред.Е.М.Лібанової. – Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006. 356с.

82. Лютий М. Проблеми місцевого самоврядування у Польщі. Актуальні проблеми і досвід місцевого самоврядування у Східноукраїнському регіоні : матеріали міжнародної конференції, Донецьк, 28-29 вересня 2001 р. Донецьк : ІСПД НАН України, 2001. С. 23-25.

83. Майстренко О.В. Соціально відповідальне інвестування: західний досвід. Ефективна економіка. 2015. №10.
URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4393>

84. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні : монографія. Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2015. 244 с.

85. Макконелл К.Р. Економікс: принципи, проблеми та політика / пров. з англ. Київ : Хагар-Демос, 2003. 785 с.

86. Максимова Т.С. Формування механізму діагностування та прогнозування економічного і соціального розвитку регіонів : дис. ... д-ра екон. наук : 08.10.01. Донецьк, 2004. С. 31-32.

87. Марцінковська О., Легкий О. Людський капітал та шляхи його відтворення. Економічний аналіз. 2010. Випуск 7. С. 310-312.

88. Мельничук Д.П. Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення : монографія. Житомир : Полісся, 2015. 564 с.

89. Методологія та стандарти залучення та супроводу інвесторів у місті Вінниця. Режим доступу: URL: <http://surl.li/sixxu>.

90. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / ред.кол.: Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, В.В. Толкованов та ін. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2014. 128 с.

91. Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2015. 280 с.

92. Момот Т.В. Інвестиційна привабливість акціонерного товариства: удосконалення сучасних методик оцінки. Вісник Донецького державного університету управління. 2005. № 4(34). С. 117-122.

93. Надрага В.І. Теоретичні аспекти фінансування соціальних інвестицій. *Фінанси України*. 2014. № 2. С. 70-78.
94. Науменко О.В. Напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства метою його розвитку. *Управління розвитком*. 2013. № 21. С. 21-23.
95. Павлюк К.В. Видатки бюджетів на розвиток людського капіталу як чинник економічного зростання. *Фінанси України*. 2006. № 9. С. 30-46.
96. Павлюк Н.В. Соціально-економічний аспект децентралізації державної влади: процеси реформування місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. № 44. С. 80-86.
97. Патока І. В. Фінансове забезпечення сталого розвитку об'єднаних територіальних громад як складова ефективної децентралізації влади в Україні. *Ефективна економіка*. 2015. №11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4582> (дата звернення: 20.03.2024).
98. Поважна Н.Я. Міжнародні валютно-фінансові організації як складова інституціональної основи глобалізації світової економіки. *Міжнародна економіка*. 2015. № 27. С. 198-202.
99. Польшаков В.І., Ткаленко Н.В. Інвестиційний менеджмент: навч. посібник. 2009. 172 с.
100. Поплавська Ж., Поплавський В. Людський капітал. Не забаритись би з інвестиціями. 2002. №2. С. 59-68.
101. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / Кол. автор.: О. Лазоренко, Р. Колишко та ін. К. : Видавництво «Енергія», 2012. 96 с.
102. Глібко С.В., Внукова Н.М., Дмитрик О.О. та ін. Правове забезпечення адаптації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу: монографія. Харків : Право, 2017. 400 с.

103. Деревянко Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності : навч. посібник. Донецьк : Видавничий дім «Кальміус», 2012. 202 с.

104. «Про інвестиційну діяльність» Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1991. № 47. Ст. 646. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

105. Прямі іноземні інвестиції в Україну. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2022/> (дата звернення: 09.02.2023).

106. Розвиток людського капіталу. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu>.

107. Руденко О.А. Особливості регулювання інвестиційних процесів та дослідження інвестиційного потенціалу в постсоціалістичних країнах. Економіка і організація управління. 2019. Вип.1. С. 85-91.

108. Руснак А.В., Алещенко Л.О. Перспективи формування фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад. Журнал «Агросвіт». 2018. № 6. С. 22-27. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2018/5.pdf.

109. Сахненко О.І. Основні види інвестицій в людський капітал. Ефективна економіка. 2015. №10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/97.pdf (дата звернення: 09.02.2023).

110. Свірідова Н.Д. Прямі іноземні інвестиції: світовий досвід та стратегія залучення в економіку України: монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. 164 с.

111. Семчук Ж.В. Методи оцінювання інвестиційних ресурсів і ефективності соціальних проектів промислових підприємств. Економіка та держава. 2015. № 1. С. 36-38.

112. Серьогін С.М., Гончарук Н.Т. Теоретичні засади та основні напрямки реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні. Аспекти публічного права. 2015. № 4. С. 111-120.

113. Сиволап Л.А. Підвищення ефективності управління інвестиційними процесами в Україні. Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право. 2005. № 1. С. 106-111.

114. Супрун Н.А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. Економіка і прогнозування. 2009. № 3. С. 61-74.

115. Стратегічний аспект соціального інвестування в контексті регіонального розвитку. URL: https://www.researchgate.net/publication/339667515_STRATEGIC_ASPECT_OF_SOCIAL_INVESTMENT_IN_THE_CONTEXT_OF_REGIONAL_DEVELOPMENT (дата звернення: 09.02.2024).

116. Тертична Л.І. Інноваційний розвиток і людський капітал. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2005. № 2. Т. 2. С. 179- 183.

117. Тофанюк О.В., Зінчук А.С. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України. Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 33. С.159-165.

118. Точиліна Ю. Ю. Роль людського капіталу в інноваційному розвитку національної економіки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 26. Частина 2. С. 88-91.

119. Тягунська Т.Д. Класифікація інвестицій. Формування ринкових відносин в Україні. 2006. № 9 (64). С. 37-41.

120. Федоренко В.Г. Інвестознавство: підруч. 3-тє вид., доп. К.: МАУП, 2004. 480 с.

121. Федоренко В.Г. Інвестування: підруч. К.: Алерта, 2006. 443 с.

122. Федорович І.М., Шевчук Я.О. Соціальний захист населення в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи розвитку. Інвестиції пратика та досвід. 2024. №4. С.161-168.

123. Фонарьова Т.А. Людський капітал як економічний, культурний і соціальний феномен. Економіка та суспільство. 2017. №9. С.940-946.

124. Формування та шляхи створення об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації: хрестоматія / за заг. редакцією Г.В. Ортіної. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В, 2019. 410 с.

125. Фролова Г. І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні. Економіка та управління національним господарством. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2014. № 2(26). С. 67- 69.

125. Чухно А.А. Економічна теорія : у 2 т. Т. 1. К. : ДННУ АФУ, 2010. 512 с.

127. Шибаета Н.А. Методы оценки эффективности социальных инвестиций. Проблемы управления. 2008. № 3. С. 64-68.

128. Юрченко Н.Г., Колесов О.С. Теоретичні аспекти функціонування механізму державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні [Електронний ресурс]. Збірник наукових праць ВНАУ (Серія: Економічні науки), 2012. №4(70). С. 203-210. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/815.pdf>

129. Яневич Н.Я. Соціальні інвестиції: сутність і класифікація. Логістика. 2010. С.144-150.

130. Ящук Т.А. Сутність концепції людського капіталу. Сталий розвиток економіки. 2013. № 4(21). С. 71-75.

131. Becker G. S. Human Capital : A Theoretical and Empirical Analysis. N.Y., 1964. 360 p.

132. Czerwonka M. Inwestowanie społecznie odpowiedzialne. Warszawa Difin SA, 2013. 203 s.

133. European Business Association: Official website. 2022. URL: <https://eba.com.ua> (the date of access: 17.10.2022).

134. Index of Economic Freedom URL:<http://www.heritage.org>

135. Introducing the EBRD Knowledge Economy Index, European Bank for Reconstruction and Development, 2019.

136. Losieva Yuliia. Conceptual approaches to determining the mechanisms of state regulation of social investment. Collection of scientific works "Public

administration and state security aspects”. 2021. URL: <http://passa.nuczu.edu.ua/en/archive/33-losieva-yu-g-conceptual-approaches-to-determining-the-mechanisms-of-state-regulation-of-social-investment>.

137. Fisher I. Elementary Principles of Economics. Ann Arbor, MI : University of Michigan Library, 2009. 586 p.

138. Shultz T. Investment in Human Capital. N. Y.,1971. 270 p.

139. The General Assembly (1969), The Resolution 2542 (XXIV) "Declaration on Social Progress and Development", available at: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/socdev.shtml

140. Word Bank Group. Doing Business – 2020: Economy Profile of Ukraine. 2021. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/u/ukraine/UKR.pdf> (the date of access: 28.10.2022).

ДОДАТКИ

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Статті у наукових фахових виданнях України:**

1. Лосєва Ю.Г. Роль соціального інвестування у розвитку людського капіталу. Теорія та практика державного управління. 2023. Вип. 1(76). С.72-80.
2. Лосєва Ю.Г. Напрями реалізації державної політики щодо розвитку соціального інвестування. Наукові перспективи. Серія: «Державне управління». 2024. №2(44). С. 389-396.
3. Лосєва Ю.Г. Дослідження механізму ефективного залучення соціальних інвестицій для розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Публічне адміністрування та національна безпека. 2024. №3.

Статті у інших наукових виданнях України:

4. Лосєва Ю.Г. Нормативно-правове регулювання соціального інвестування в Україні. Соціально-гуманітарний вісник. 2023. Вип. 42. С.44-49.

Статті у наукових виданнях інших держав:

5. Losieva Yuliia. Conceptual approaches to deretmning the mechnisms of state regulation of social investment. Публічне управління та аспекти безпеки держави. 2021. С. 34-41

Публікації за матеріалами конференцій:

6. Лосєва Ю.Г. Аналіз сутності і соціальних інвестицій та їх роль в реалізації державної політики. Публічне управління XXI: погляд у майбутнє: збірник тез XXI Міжнародного наукового конгресу. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2021. С.294-296.

7. Лосєва Ю.Г. Соціальні інвестиції як провідний інструмент соціального розвитку держави. Публічне управління XXI: в умовах гібридних загроз: зб.наук.матер. XXII Міжнародного наукового конгресу. Х.: ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2022. С.125-128.

8. Лосєва Ю.Г. Світовий досвід соціального інвестування та можливості його адаптації в Україні. Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С.183-187.

9. Лосєва Ю.Г. Основні підходи щодо створення сприятливого клімату соціального інвестування в Україні. Забезпечення стійкості у складних умовах: збірник матеріалів доповідей учасників. Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (Харків – Брістоль, 8 червня 2023 р.). Харків, 2023. С.229-231.

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

**ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ФОНД
ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

61022, м. Харків, пл. Свободи 5, буд. ДЕРЖПРОМ, 1 під., 5 пов., кім. 19-21,
E-mail: office.hrffp@gmail.com

26.03.2024 № 01-23/87

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
здобувача кафедри публічної політики
Лосевої Юлії Григорівни

за темою:

«Реалізація державної політики щодо соціального інвестування в умовах
децентралізації»

Видана, Лосевій Ю.Г. в тому, що науковий результат представлений в її роботі, а саме: запропонований мотиваційний механізм суб'єктів господарювання, який заохочуватиме прийняття ними ефективних інвестиційних рішень впроваджено в робочий процес. Запропоновано заходи, які сприятимуть покращенню соціально-інвестиційного розвитку в Україні та забезпечать сталість та стійкість економічного та соціального розвитку країни також будуть використані при подальшій роботі. Наукові розробки мають значний науковий і практичний інтерес для урядових чиновників, бізнесу та міжнародних організацій, які зацікавлені в розвитку України.

Директор ХРФП

Григорій ПАНАЕТОВ

ape.org.ua
099 561 9287
asprro@gmail.com

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Лосевої Юлії Григорівни

23 січня 2024 року

В дисертаційній роботі Лосевої Юлії Григорівни «Реалізація державної політики щодо соціального інвестування в умовах децентралізації» визначено, що соціальне інвестування спрямоване на посилення соціальної орієнтації економіки, стимулює економічне зростання, нагромадження людського капіталу, розвиток ринку праці. Оцінити ефективність соціального інвестування можливо через його вплив на якість життя населення.

Даною довідкою підтверджується, що протягом 2022-2023 років результати наукових досліджень Ю.Г.Лосевої, пов'язані з аналізом світового досвіду соціального інвестування та можливостями його адаптації в Україні, розробкою методичних рекомендацій щодо залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації знайшли своє впровадження у діяльності ГО «Асоціація приватних роботодавців».

Також Лосева Ю.Г. протягом 2022-2023 років брала участь у науково-методичних семінарах, майстер-класах та воркшопах ГО «Асоціація приватних роботодавців», на яких презентувала основні наукові положення дисертаційного дослідження на тему «Реалізація державної політики щодо соціального інвестування в умовах децентралізації».

Президент ГО «Асоціація приватних роботодавців» Чумак О.В.

УКРАЇНА

**ВАЛКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

вул. Харківська, 16, м. Валки, Богодухівський район, Харківська область, 63002
тел./факс (05753) 5-19-68, E-mail: 04058657@mail.gov.ua, сайт: <http://valky-rada.gov.ua>, код ЄДРПОУ 04058657

22.05.2024 № 04-29/2310

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Лосевої Юлії Григорівни

«Реалізація державної політики щодо соціального інвестування в умовах
децентралізації»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281
- публічне управління та адміністрування

Розвиток соціального інвестування в Україні виступає одним з найважливіших напрямків розбудови соціальної держави та забезпечення якості життя населення у відповідності до міжнародних стандартів.

Результати дослідження аспірантки кафедри публічної політики ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Лосевої Юлії Григорівни на тему: «Реалізація державної політики щодо соціального інвестування в умовах децентралізації» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» використано у роботі.

Результати дисертаційного дослідження Лосевої Ю.Г. є важливими з погляду пошуку дієвих механізмів використання можливостей соціального інвестування при здійсненні перетворень у соціально-економічній системі

продовження Додатка Г

країни та шляхів залучення соціальних інвестицій в місцеві громади в умовах децентралізації. Це обумовлює надзвичайну актуальність представленої дисертаційної роботи.

Міський голова

Валерій СКРИПНІЧЕНКО

ЛОСЄВА ЮЛІЯ ГРИГОРІВНА

Результат перевірки підпису

Підпис вірний

П.І.Б.

ЛОСЄВА ЮЛІЯ ГРИГОРІВНА

РНОКПП

3247105302

Організація (установа)

ФІЗИЧНА ОСОБА

Код ЄДРПОУ

Посада

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)

15:53:39 17.06.2024

Сертифікат виданий

КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер

5E984D526F82F38F040000005F00690104982605

Тип носія особистого ключа

Захищений

Алгоритм підпису

dstu4145

Тип підпису

Кваліфікований

Формат підпису

CAAdES-T

Сертифікат

Кваліфікований